

Malý člověk

Marie Šarfová

Kapitola 1.

Josef hleděl do vykopané jámy a přemýšlel, jak rychle může člověk přijít o to co má rád, jak se během vteřiny může změnit lidský život a jak rychle se může změnit nálada v místnosti ovlivněná jedinou děsivě nezvratnou zprávou.

Zrovna seděl ve svém domě a četl noviny, když se otevřely dveře a dovnitř vešel nejlepší přítel jeho nevlastního bratra, se slzami v očích. Stačil jeden pohled a pochopil, že je v něco přinejmenším v nepořádku. Vyděsil se. O to horší bylo, když tu zprávu uslyšel. Jeho bratr, jeho milovaný bratr zemřel. Prý to byla zimnice, co ho skolilo. Vždy věděl, že smrt číhá na člověka na každém rohu, ovšem zažít to na vlastní kůži, bylo něco zcela jiného. Teď když sledoval, jak na rakev jeho bratra padá hlína, už to nemohl dále vydržet, vhrkly mu slzy do očí a on je nechal volně stékat po tváři. Jeho manželka Aloisie k němu přišla a objala ho kolem ramen. Nemohla pro něj udělat nic jiného než jen být tam pro něj, dobře věděla, jak se cítí. Sama tu bolest zažila při smrti její matky. Hned po jejich levici stály děti jeho bratra. Choulily se k sobě a plakaly až srdce usedalo. Josef si pomyslel, jak malé jsou na to, aby jim zemřel otec. Přistoupil k nim a obě děti objal. Přitiskly se k němu a zabořily obličej do jeho smutečního kabátu.

Po skončení prostého pohřbu k němu přišel sociální úředník s dotazem, zda se, jakožto nejbližší příbuzný, stane poručíkem dvou dětí, které jeho bratr, taktéž Josef, zanechal na tomto světě. „Nemohu udělat nic míň pro svého bratra, postarám se o ně,“ odvětil se smutným úsměvem. Úředník věcně přikývl a odkráčel.

Uběhlo pár měsíců a svět se zdál být v pořádku. Život šel dál a Josef si víceméně v klidu vydělával na živobytí jako kočí pro zásilkovou firmu. Když tu práci dostal byl rád. Nebylo to nic po čem by toužil, učil se zámečnickem a doufal že by se mohl ujmout. Pak ale přišel vojenský výcvik, který pro něj začal na jeho vkus moc brzy a ten jeho názor změnil. Nikdy nechtěl víc než jen slušné živobytí, ženu a pěknou usedlost. Během dvou na let na vojně si uvědomil, kolik se toho děje ve světě. Vojáci mimo své výcvikové povinnosti rádi tráví čas klábosením a on slyšel tolik různých politických názorů, že si časem udělal svůj

vlastní a začal se víc zajímat o svět mimo jeho domovinu. Často přemýšlel, jak by se mohl více angažovat, aniž by se nějak více projevil. Věděl, že tyto myšlenky jsou pošetilé, to ho ovšem nezastavilo od toho, aby pokaždé zůstal dlouho do noci vzhůru a ve tmě přemýšlel co by se dalo udělat jinak. Ačkoli jim velitelé na vojně vštěpovali, jak je nutné bránit Rakousko-Uhersko, valná většina jeho přátel podporovala Čechy. Nikomu z nich se nelíbilo, jaké politické a sociální postavení mají Češi proti například Němcům. Určité politické strany jejich názor sdílely, ale měly jen malý účinek na celkovou situaci. Ačkoli se věci zdály v pořádku, Josef věděl, že to tak není. Všichni cítili napětí, jaké vládlo, když někdo zmínil jejich bídnou situaci a vyhocené stavy ve světě.

Josef proto radši v poklidu plnil svou práci a zrovna, když jednoho dne předával zásilku a následně projížděl kolem malého kluka prodávající noviny, něco ho donutilo zastavit a slézt z kozlíku. Podíval se na noviny, kterými hoch mával a když uviděl německy psaný titulní nadpis, srdce mu pokleslo. Titulek hlásal 'Situace se vyhrocuje' pod ním menšími písmeny bylo psáno taktéž německy *Naši nepřátelé se šikují, intrikují proti nám a našim blízkým, otázkou zůstává, zda se zastaví jen u vyhrožování nebo se uchýlí i k razantnějším krokům. Zatím je vše pod kontrolou, co se bude dít, nikdo neví. Dostáváme se do nebezpečné doby, nejlepší co můžete udělat je podpořit naši zemi, spojenectví s významnými mocnostmi nás před jakýmkoli nebezpečím ochrání.* Takové žvásty, pomyslel si poněkud nelichotivě Josef a noviny schoval pod kabát. Jako by nás před střetem mohl někdo ochránit. Ty "mocnosti" ho s největší pravděpodobností ještě zavíní. Nasedl zpět na vůz pobídl koně a rozjel se zpět na okraj města, kde povoz odevzdal a vydal se domů. Jakmile otevřel dveře ucítil vůni pečených brambor. Zasedl ke stolu a začal mluvit. „Víš... přemýšlel jsem. Co by se stalo, kdyby vypukla válka...“ Jeho manželka, která jeho příchod nijak nekomentovala se nyní prudce nadechla: „Nemyslím si, že je vhodné o tom mluvit, ještě to přivoláš,“ namítla opatrně.

„Nesmysl“ skočil jí do řeči. „Konflikt je na spadnutí a je nad slunce jasné, že se něco bude dít. Rozhodně to není bezpečná doba.“ Zarazil se, když do místnosti vstoupily obě děti jeho bratra. Posadily se ke stolu a hltaly očima večeři připravenou na stole. Josef vrhl na svou manželku pohled, kterým sliboval, že si o tom promluví později. Ta jen nepatrně zavrtěla hlavou a okřikla neposedná dítko. Když Josef večer ulehal do postele přemýšlel, zda se své manželce chce vůbec svěřit. Vždy si od ní nechával radit, ale měl pocit, že tomuhle by zkrátka nerozuměla. Proto, když se ho zeptala, zda o tom chce mluvit, odvětil, že je unavený a dál situaci nerozebíral. Aloisie se zamračila, přesně věděla, co se děje.

Znala svého manžela příliš dobře, než aby se tak ubohou výmluvou nechala oklamat. Neřekla ovšem nic. Však on se svěří, až bude chtít, pomyslela si a lehla si vedle něj. Ráno, když se probudila, byla postel vedle ní prázdná.

Josefovi trvalo týden, než své myšlenky probral s manželkou. Pověděl jí všechno, své starosti o tom co bude s ní a s dětmi, pokud bude muset nastoupit do války, nedej bože pokud tam zahyne. Dokonce jí ukázal článek v novinách, ve kterém se spekulovalo o mobilizaci. Na to se ona rozplakala, proč prý vede takové řeči, když je to v nedohlednu, ať prý takhle nemluví a nestraší ji, takovými děsivými predikcemi. Ale v hloubi duše i ona věděla, že takový den jednou nejspíš nastane a ona se se svým manželem bude muset rozloučit. Nemuseli čekat dlouho o šestnáct dní později vyhlásilo Rakousko-Uhersko mobilizaci.

Když Josef přišel domů oznámit tu strašnou novinu, Aloisie se mu vrhla kolem krku. „Nemůžou mi tě vzít, co si bez tebe počneme.“ On ji ale překvapivě klidně odpověděl. „Však vy se nějak obejdete, nebude to dlouho trvat a budu zpátky.“ Měl posledních pár hodin, aby se připravil, než se bude muset hlásit k útvaru. Dcerka jeho bratra, která si předtím hrála na podlaze a cumlala cukrovinku, se nyní dala do pláče, přestože situaci vůbec nerozuměla, věděla však že je něco strašně špatně když má její maminka slzy v očích. Josef se smutně usmál, zvedl holčičku do náruče a houpal s ní sem a tam.

„A ty slečno, ty mezitím trochu povyrosteš a až se vrátím, tak ti koupím tolik sladkostí, kolik si jen budeš přát.“ Vtiskl jí polibek do vlasů a ona se k němu na oplátku ještě víc přitiskla. „Je mi to líto, ale musím se začít chystat,“ položil ji na zem a pomalým krokem došel do malé místnosti, kde s manželkou přespávali. Sbalil si ranec. Neměl si pořádně ani co vzít. To málo co měl se tam bez problémů vešlo. Vyšel z pokoje a uviděl, že Aloisie stojí u stolu, hledí na něj a kyne mu, aby se posadil. U stolu seděly obě děti. Starší, které už chápalo nebo si myslelo, že chápe situaci, se na něj vyčítavě zadívalo. Chlapec ho v podstatě propaloval pohledem. Trucovitě seděl na židli a když založil ruce na hrudi, přivolal ho Josef posunkem k sobě. Aloisie pochopila a potichu pronesla: „Připravím večeri.“ A otočila se k nim zády. Oba muži odešli do vedlejší místnosti a teprve když za nimi zapadly dveře, Josef promluvil.

„Jene vím, že to pro tebe není jednoduché, ale věř mi, že neodcházím pro to, že bych chtěl. Musím odejít, nemám na výběr.“

„To není pravda, dneska jsem mluvil s Tondou a ten říkal, že jeho táta nikam nejde,“ spustil.

„Antonínův otec má chromou nohu, do války nemůže, já ovšem ano. Vím, že se bojíš, ale já se vrátím a pokud ne, musíš mi něco slíbit.“

Jan k němu zvedl zrak, ale místo zloby se v něm zračila úzkost. „Musíš zůstat doma, musíš,“ začal natahovat „O jednoho tátu už jsem přišel nechci přijít ještě o tebe, takže je mi to jedno. Chceš nebo musíš, nikam nejedeš. Ale jestli pojedeš, tak jedu s tebou,“ Josef nevěřičně hleděl na svého syna. Divil se, kde se v něm vzala ta drzost, ale zároveň konečně pochopil, proč nechce, aby odjel.

„Teď mě dobře poslouchej, ať řekneš cokoli, já stejně odjedu a pokud to nebude dnes, tak to bude za týden nebo za měsíc. Jednou se stejně budeme muset rozloučit...“

„Ale...“ Spustil Honza.

„Mlč a poslouchej,“ přerušil ho Josef. „Potřebuji tě tady. Potřebuji, aby ses postaral o své sestru a o maminku, budeš na ně muset dohlížet, než se vrátím. Ale je to náročný úkol, tak doufám, že ho zvládneš.“ Usmál se. Hleděli si do očí a on viděl, jak se chlapcovi z očí vytrácí jakékoli emoce, bylo v nich podivně prázdné. „Dobře,“ řekl jen a vydal se ke dveřím. Josef ho zadržel, přitáhl si ho k sobě a obejmul ho.

Když došli zpět za zbytkem rodiny na stole už bylo prostřeno. Zdálo se, že Aloisie sáhla hluboko do zásob, protože tolik jídla před sebou už dlouho neměli. Všichni se do něj mlčky pustili. Když dojedli, Josef vstal. „Budu muset jít.“ pronesl k nikomu určitěmu.

U dveří se nejdřív otočil k Aničce. „Až přijedu, už z tebe bude pěkná holka,“ Anička vypískla a dala otcovi hubičku. Pak se otočil k Janovi. „Ty mladý pane, se o všechny dobře starej,“ chlapec pouze přikývl. Když se narovnal a pohlédl do očí své ženě, měl slzy v očích, neřekl však nic, bál se, že kdyby promluvil, zlomil by se mu hlas. Aloisie se vrhla muži kolem krku. „Miluji tě,“ zašeptala a vtiskla mu dlouhý polibek. On stále neříkal nic, teprve až když od nich odstoupil a vykročil ze dveří se otočil, pohlédl na svou rodinu, na to nejdůležitější, co na tomhle světě měl, třesoucím se hlasem řekl: „Miluji vás všechny.“ A dřív, než stihl kdokoli cokoli říct se obrátil na patě a rychlým krokem krácel pryč, neotočil se. Nechtěl, aby viděli, jak se mu tvářích koulejí slzy.

Kapitola 2

Josef stál před nízkou budovou upřeně hleděl na něčí záda. Muž před ním byl o dost vyšší než on sám, ale na rozdíl od něj sebou neustále šil. Nepostál chvíli klidně a každou chvíli přešlápl z jedné nohy na druhou. „Odpusťte pane,“ začal, „děje se něco?“ Muž se otočil a nevěřicně se na něj podíval. Neřekl však nic, jen se otočil zpět dopředu. Josef pokrčil rameny a rozhlédl se po frontě mladíků a mužů ve středním věku, kteří všichni čekali, aby se nahlásili a byli rozděleni. Na jeho vkus čekali příliš dlouho, copak je nepotřebují, že si takto dávají na čas? Když vstoupil do místnosti a odložil šaty, před ním stálo ještě pár mužů, taktéž bez oblečení. Důstojník se ho zeptal na jméno a adresu a vojenský výcvik a něco si zapsal. Následně ho prohlédl doktor, otázal se na zdravotní problémy a zkontroloval jeho dech a tep. Podíval se na muže za stolem a souhlasně pokýval hlavou. Josef vyšel na chodbu, tam mu další muž v uniformě popsal nedlouhou cestu do kasáren, které bez problémů našel. Když se v kasárnách ohlásil, bylo mu řečeno, která postel je jeho, ale také ať se moc nezabydluje, neboť se zde dlouho nezdrží. Josef odhodil ranec na zem a usadil se na slamník. Na vedlejší posteli seděl mladý hoch. Josefovi bylo pouhých dvacet sedm, ale muž vedle vypadal opravdu mladě. „Dobrý den, vím, že to není slibný začátek konverzace, ale mohu se zeptat kolik vám je let?“ tázal se. Mladík se na něj usmál a když promluvil bylo vidět, že zápolí se slovy. „Mně být defatenást roků,“ řekl lámanou češtinou.

„Já myslel, že se rukuje až od dvaceti jedné,“ odpověděl Josef mírně zmateně.

„Ja, ja. Já lhát o sfém fěku, já bojofat za sfou flast“ Josef potřásl hlavou, nevěděl, že je možné takhle snadno ošálit vojáky, ale co nechápal víc, byl muž před ním. Němce neměl dvakrát v lásce, ale muž před ním se zdál velmi otevřený a milý. Proto se zeptal. „Nevíte, jak dlouho budeme zde v kasárnách?“

„To já bohužel nefjedět,“ zavrtěl hlavou, „já tu být chfilku, zatím nestichl nic sjistit, nikdo mi nis nešict.“ Josef kývl, že rozumí, ale než stihl promluvit, muž před ním pokračoval: „Já být Hans, a fy?“ podal mu ruku. „Josef,“ podal mu též ruku, kterou mu Hans potřásl. Venku bylo ještě mnoho světla i přesto, že už bylo kolem sedmé hodiny. Do místnosti vešel muž a všichni včetně Josefa vstali. „Vojáci, odchod na večeri,“ řekl německy a

všichni se neuspořádaně vyhrnuli z místnosti a zamířili do nevelké haly, kde už se těsnalo mnoho mužů. Do misky dostali chléb a řídkou kaši a usedli, kde bylo místo. Josef byl zhruba v polovině svého jídla, když se od vchodu ozval hlas opět německy: „Vojáci, budete přiděleni k útvarů, zapamatujte si, kam patříte a až domluví, hlase se u svého velícího. Pěchota, Adolf Blažek, Edmund Ciprys...“ pokračoval ve výčtu jmen a Josef nastražil uši, aby mu neuniklo jeho jméno, důstojník hlásil, „Jezdectvo...“ následoval další sled jmen. Po jezdectvu přišlo na řadu dělostřelectvo, „Josef Baudyš, Hans Adler, Josef Škoda...“ Josef sebou při zaslechnutí svého jména nepatrně trhl. Přemýšlel, kam je pošlou a kdy budou muset odjet, proto málem prošvihl závěrečná slova důstojníka. „Nyní se můžete hlásit u příslušných velitelů.“ Domluvil a prošel otevřenými dveřmi pryč. Josef se zvedl a když přišel před poručíka, který je měl na starost pozorně si ho prohlédl. Muž byl hubený, neměl téměř žádný knír – na rozdíl od Josefa, který se pyšnil krásným tmavým knírkem – a upřeně ho pozoroval. „Nástup zítra v šest buďte všichni připraveny na opozdilce se nebere ohled.“ Prohlásil a též odešel.

„Hlavně, aby nám neřekl víc, než musí.“ Slyšel Josef, jak si jeho soused zamumlal pod vousy. Usmál se a když odcházel z jídelny smutně se zadíval na svou nedojedenou kaši.

Vojáci stáli vyřádkovaní na cvičišti. Všichni zpocení a popadající dech. Měli za sebou dvouhodinový výcvik a nyní byli někteří rádi, že vůbec stojí na nohou. Když byla konečně vyhlášena přestávka na oběd, ozvalo se tiché zajásání, které bylo následně utnuto velitelovým přísným pohledem. Oběd naneštěstí netrval dlouho a oni se museli vrátit zpět. Celý zbytek dne zabral úmorný výcvik, který ovšem většina z nich nutně potřebovala. Zvláště mladší, kteří pořádně nezakusili vojnu. Na druhou stranu starší muži, kteří měli onu povinnost již dávno za sebou, si též potřebovali osvěžit paměť a připomenout si, co to výcvik vlastně znamená. Cvičili ještě dva další dny, než je po prezentaci před jejich veliteli poslali zpět do kasáren, aby si doplnili torny a připravili se na zítřejší odchod.

Velký parní stroj, před kterým stál, se Hansovi ani trochu nelíbil. Vídal vlak, když vyřizoval své pochůzky, ale nikdy žádným nejel. Teď, když měl do toho hlučného plechového zařízení nastoupit, tak se mu vůbec nechtělo. Vedle něj se někdo zastavil, Hans v něm poznal muže, se kterým se včera bavil a který společně s ním patřil k dělostřelectvu. „Halo Josef,“ pozdravil zvesela a všiml si, že muž vedle něj se na mašinu

nedívá o moc nadšeněji než on. Josef se na něj podíval a usmál se. Hansovi se tenhle člověk moc líbil, komunikoval s ním i přes to, že neuměl moc dobře česky.

„Ahoj Hansi, čeká nás poněkud náročná cesta,“ řekl Josef a nastoupil do vlaku, protože muži před ním už byli uvnitř. Když vešli dovnitř chvíli trvalo, než si jejich oči přivykly šeru, které ve vagonu panovalo. Neměli se kam posadit, tak si jednoduše sedli na podlahu. Do vagonu přibýlo ještě pár vojáků, následně se dveře zavřely a nastala téměř neproniknutelná tma. Trvalo ještě asi půl hodiny, než se vlak rozjel. Hans vyhlédl štěrbinou v prknech ven a uviděl, jak z dohledu mizí železniční stanice. „To bude dlouhá cesta,“ řekl potichu německy a v odpověď se ozvalo pár souhlasných zamručení.

Vlak jel přinejmenším tři hodiny. Když zastavil, měli vojáci malou přestávku na oběd a následně jeli dalších několik hodin. Jakmile se otevřely dveře a oni vystoupili z vlaku, Hans se rozhlédl, naskytl se mu výhled na nemalé prostranství a pár zvědavců, převážně žen, které se přišli na vojsko podívat. Když večer ulehali na zem, přemýšlel Hans, kam až se dostanou. Nyní byli nedaleko od hranic. Bylo jim řečeno, že se mají připravit na východní frontu, nikdo ale přesně nevěděl, kam vlastně jedou. Ráno je čekalo cvičení.

Tak to chvíli trvalo, každé ráno se vzbudili, čekal na ně výcvik a mezitím se vlastně téměř nic nedělo. Hans zaslechl, jak se povídá, že válka začala. Nějak se mu to nezdálo. Počítal, že nějaký ten konflikt bude, právě proto byl také tady, ale podle toho, co zvěsti, které se šířily táborem popisovaly byly spory nepředstavitelně velké. Když jim o dva týdny později bylo řečeno, že je čas vyrazit na frontu byl rád, už byl z toho čekání celý nervózní, proto když další den nasedli do vlaku, který je odvezl dál, pocítil úlevu. Z vlaku většina z nich kvapem vystoupila, aby jim neuniklo, co se bude dít.

Dali se na pochod, šli poměrně dlouho, až si začal říkat, zda vůbec někdy někam dojdou. Otočil se dozadu jejich konvoje, kde jela auta, na kterých byla naložena děla a zbraně, závistivě se podíval na muže, kteří se vezli společně se zbraněmi. Před pár minutami se dal do hovoru s vojákem vedle něj, rozuměli si dobře, ale ten muž nevypadal z jejich rozhovoru nijak nadšeně, proto se Hans už raději na nic neptal. Přistihl se, že už poněkolkáté hledá očima v davu Josefa, ale nemohl ho nikde najít. Netušil, že Josef byl vybrán, aby dohlížel na zbraně, a proto se jako jeden z mála vezl na voze.

Když konečně po několika hodinách chůze dorazili do malého města a byli ubytováni v klášteře nikdo nic neříkal všichni byli rádi, že si mohou odpočinout.

Následujícího dne se opět vydali na cestu. Josef už musel po svých, neboť jeho místo na voze zabralo další dělo a munice, které naložili. Hans se rozhlédl a když viděl, že nikdo z velitelů není poblíž přeběhl celou jednotku, aby se dostal až k Josefovi. Ten, když ho uviděl, musel se usmát. „Dobrý den Hansi,“ řekl mu německy a sledoval, jak Hansovi roztáhli koutky do úsměvu. „Dobrý nevěděl jsem, že mluvíte německy.“

„Mluvím, jen ne moc dobře“ uchechtl se.

„To rád slyším... Ale mně nefadit mluvit šesky, já to rád pro pšítele udělat.“ Přešel do češtiny. „Šestina krásná jasyk, nemšina být heščí, ale já rád prosfíčím.“

„To nemusí být, nemám problém s vámi mluvit vaším jazykem, obzvlášť když ho teď uslyším velmi často“ Odpověděl Josef. Načež Hans nakrčil čelo, „Šasto?“

„Ano, Ano, naši velitelé všichni mluví německy, kvůli našemu, nebo spíše vašemu původu. Nechci si stěžovat nebo pomlouvat vaši řeč, ale nejradši bych s důstojníky mluvil česky, mám pocit, že většina z nás jsou stejně Češi a kdyby se našel alespoň někdo takový byl bych rád. Němců je zde poměrně málo...Bez urážky samozřejmě.“ Rychle dodal, když si všiml Hansova raněného výraz. Ta slova mu skutečně moc nebyla po chuti, měl před sebou velmi příjemného člověka, ale byl toho názoru, že pokud jsou v rakouském vojsku mělo by se zde mluvit také správným jazykem. Josef ho vytrhl z myšlenek.

„Nevím, zda je správné to říkat, ale normálně se s Němci nemám moc v lásce, vy se mi ale moc zamlouváte, proto prosím neberte mé řeči vážně, jen si potřebuji někomu postěžovat.“

“Vy si s toho nis nedělat, já se neslobit, já se s šechy také moc nebařit, fy být felmi pšíjemný,“ těžko hledal slova. „Já naprosto chápat, še to není snadné.“ Mávl nad tím rukou.

Do městečka se dostali pozdě v noci. Když byli ubytováni, všichni vděčně padli na pokrývky a většina z nich usnula dřív, než stihl kdokoli cokoli říct. Ráno probíhalo jako ostatně pokaždé hekticky, Hans už si začal na jiný režim zvykat. Už mu nepřišlo divné ani otravné, jak na sebe někteří vojáci a někdy i velitelé pokřikovali. Pomalu už mu přestalo vadit ranní cvičení, které se nyní, když byli velmi blízko frontě, stejně velmi omezilo i když stále přetrvávala hodinová rozcvička. Jednoho dne odpoledne za jeho

jednotkou přišel kapitán a dal jim na srozuměnou, že dnes odpoledne vyrazí pěchota s půlkou jezdeckva blíže k frontě a oni je budou následovat další ráno jako jejich zadní voj. Proto když konečně přišlo úsvit, našel Josef Hanse, už je sbaleného a připraveného k odchodu. Stále se divil jeho zápalu. Vyrazili. Cesta byla dlouhá spoustu vozidel nechali ve městečku, takže většinu zbraní nesli, jen děla se stále vezla.

Kolem poledne uslyšeli daleko před sebou střelbu. Když se poprvé ozvala, Hans sebou trhl. Po půl hodině, co střelba zněla si na její zvuk většina už zvykla, proto jim přišlo divné, když nastal klid. Ticho, povlával vítr a Hans cítil, jak mu po těle teče pot. Lilo z něj a sotva šel. Kapitán jejich baterie dal povel k odpočinku. Všichni se vděčně svezli na zem. Rozproudil se tichý hovor. Nejspíš proto nikdo nic neslyšel, dokud nebylo pozdě. Z lesa blízko nic se ozvaly rány, vojáci začali padat. Hans tak tak stačil lehnout k zemi, když se nad ním prohnala kulka. Z lesa se vyhrnuli muži, něco křičeli, ale Hans jim nerozuměl. Sáhl po pušce, kterou nesl a nabil ji. Byl schován za mírným kopečkem, který byl vedle cesty, na které ležel, což znamenalo, že na něj útočníci neviděli a on tedy byl krytý, ale zároveň neviděl ani on na ně.

Zvedl se do podřepu a popoběhl k okraji cesty, vyhlédl zpoza kopce a uviděl nepřátelé, jak se k nim beze spěchu obezřetně přibližují. |Když někdo vystrčil hlavu, poslali tím směrem střelu. Hans si všiml, že jich je podstatně méně než vojáků jeho jednotky, měli ovšem výhodu, měli dokonalý výhled na jejich úkryt a on ani vojáci kolem něj, neměli jak ani kam utéct. Nabil pušku a opět rychle vykoukl, vojáci se přesunuli o kus doprava. Snažil se být co nejvíc nenápadný, když zamířil, už už mačkal spoušť, když jeden nejspíš zahlédl pohyb a otočil se jeho směrem, okamžitě na něj namířil a vystřelil, Hanse něco strhl stranou. Ucítil na sobě tíhu a otevřel oči, ani nevěděl, kdy je zavřel. Ležel na něm Josef a ztěžka oddechoval. Hans si uvědomil, že ho nejspíš zachránil, blížící se smrti by uniknou nestihl. Kolem nich proběhl skrčený kapitán, který šeptem udílel rozkazy. Všichni se postavili pod kopec a čekali jen na jeho povel. Ten přišel. Všichni bez ohledu na strach namířili pušky, ozvaly se rány. Všude kolem něj létali střely. Koutkem oka viděl, jak voják po jeho levici padl a zůstal ležet. Nedovolil si, se na něj podívat. Josef na druhé straně neochvějně stál a páčil po nepříteli, netrvalo dlouho a bylo po všem, hluk utichl a po něm nastalo děsivé ticho. Nikdo se ani nepohnul.

Když se konečně zvedli a rozhlédli po spoušti kolem nebyl to hezký pohled. Hans nikdy nic takového neviděl, na poli před ním se rozprostírala těla, sem tam sebou nějaké šklublo.

Ranění se, jak Hans záhy zjistil, nacházeli i na jejich straně. V zákopu cesty leželo mnoho lidí, kolem kterých procházeli vojáci a zjišťovali jejich stav. Obvazovali rány a snažili se jim pomoci. Byla mezi nimi i těla, která ležela opuštěná. Když se u nich někdo zastavil hned šel dál. Žádné z nich se nepohnulo. Hans stál nehybně a hleděl na vojáka ležícího vedle něj, byl to ten, jehož skon zahlédl. Jeho oči hleděly do prázdna a jedna ruka stále svírala pušku. Josef k němu došel a něžně mu zbraň vyprostil z prstů, potom mu zatlačil oči. Hans se stále nemohl pohnout. Zaklepal hlavou a přinutil se vydat se na pole, kde už bylo několik dalších vojáků. Ani tam se však nemohl přemluvit, aby přistoupil až k nim. Nejbližšímu ležícímu útočnickovi se z úst valila krev, byl stále na živu a hleděl na něho. Něco zahrčel, ale Hans nerozpoznal co. Muž na něj nepřestával mluvit a jeho oči Hanse sledovali i potom, co získali skelný výraz.

Kapitán čelil nátlaku, spousta vojáků po tom, co viděla byla rozrušená a dožadoval se odpovědi které on neznal. Kdo byli ti muži, kde se vzali, když fronta daleko a tato oblast měla být bezpečná? Byli to Rusové? Kapitán nevěděl, znaky na jejich uniformách nepoznával, bylo možné, že šlo o předsunutou jednotku nebo utajenou údernou skupinu. Přesto nevěděl, co teď s jeho vojáky dělat. Rozhodl se, že se posunou dál a přenocují, ráno snad bude moudřejší. Když daleko od místa střetu večer usínal a kolem procházela jím určená hlídka honila se mu hlavou spousta věcí, především to, zda má cenu s vojáky pokračovat a čelit dalšímu takovému střetu, zda mu za to jeho život stojí. Jenže co jiného mohl dělat. Kapitán nevěděl. Nikdo, ani hlídka ho neviděl, když s prvním světlem vstal a vydal se pryč.

Kapitola 3

Josefa vzbudil hluk. Něco se dělo. Prudce se posadil a zděšeně se rozhlédl, zda je někdo znovu nenapadl, ale kolem něj bylo velmi málo lidí. Většina mužů někam klusem běžela. Zatrásl s Hansem, který ležel vedle něj a upozornil ho na okolní dění. Načež na nic nečekal a vyrazil na místo, kde byl dav nejhustší. Silou se protlačil dopředu a pohlédl na výjev, který donutil tolik lidí, sem utíkat. Na zemi před ním ležel jejich velitel, jeho prázdné oči hleděly do korun stromů. V ruce svíral zbraň. Země pod jeho hlavou byla ještě vlhká, ale krev na jeho spánku už začala zasychat. Slyšel zmatené výkřiky vojáků, kteří se zděšeně ptali, co s nimi bude, ale byly rychle umlčeny kapitánovým zástupcem, tedy vlastně už kapitánem. Zaslechl vedle sebe zalapání po dechu a uviděl Hanse, jak zírá na tělo. Vzal ho za rukáv a vlekl o kus dál. Hans ale jako by nemohl odtrhnout od ležícího muže zrak. Josef s ním zaklepal. Viděl, jako ho včera sebralo těch pár mrtvých, kteří vzešli z potyčky, tohle pro něj ovšem muselo být o mnoho horší, protože jak Josef věděl, Hans k velitelům vzhlížel, chtěl být jako oni. Toto musel brát jako zradu kapitána jeho vojákům.

„Jsi v pořádku?“ zeptal se, protože nevěděl, co říct. Hans něco zamumlal.

„Hansi...“ znovu s ním zatrásl a donutil ho, aby se na něj podíval. Muž před ním na něj pohlédl a v jeho očích se zračilo zděšení, Josef pokračoval, „nemá smysl se kvůli tomu trápit. Co se stalo, stalo se, nemůžeme s tím nic udělat. Ten muž se rozhodl sám. Jsme ve válce, všichni jsme pod tlakem. Není a nebude to lehká doba, nerad to říkám, ale jsem si jistý, že okamžiků jako byl včerejšek zažijeme ještě nespočet.“ Během těch pár týdnů zapomněl, jak je Hans vlastně mladý, jeho kamarád byl skoro ještě dítě. Byla to však jeho volba a teď už nebylo návratu.

„Já vím,“ řekl Hans potichu svým rodným jazykem, „Já jsem jen nečekal, že to přijde tak brzy, myslel jsem, že než dorazíme do skutečného boje mám ještě čas se připravit. Ani nevíš jako moc jsem se mýlil. Jsem v pořádku, děkuji.“ S těmi slovy se otočil a pomalým krokem se vracel do tábora. Josef potřásl hlavou, teď bych potřeboval panáka, pomyslel si.

Vzhledem k oné události se jejich odchod o půl dne posunul, přes den vlastně nic nedělali. Odpočívali, zatímco jejich nadřízení debatovali, co a jak udělat. Odpoledne se přese

všechno vydali na cestu s novým kapitánem v čele. Vážně raněné zanechali v lese s tím, že až budou moci, doženou je. Josef nečekal, že bude vybrán, aby na ně dohlížel. Když obě jednotky odešly, zůstalo jich tam pomálu. Sedm raněných, dva medicí a tři vojáci z každé jednotky, dohromady jich tam zůstalo šestnáct, protože k nim byl přidělen jeden poddůstojník. Josef, který nečekal, že se tak brzy odloučí od Hanse, jenž pokračoval v cestě, se nyní cítil osaměle. Přecházel na stráži kolem provizorního tábora půlku noci, než ho jeho druh vystřídal a on si konečně mohl lehnout pod tenkou deku.

Ráno, když jedl skrovnou snídani zbytky té, kterou si s sebou nesli v tornách, přemýšlel, co bude celý den dělat. Jejich druzi už musí být u fronty, protože nový kapitán se nechtěl na noc zdržovat, což jim všem dal jasně najevo. Určitě už nedočkavě dřepí a čekají, co se bude dít. Když se tak zamyslel, vlastně pořádně nevěděl, jak vypadá taková opravdová válka. Nějaké cvičení měli to ano, ale jak to opravdu funguje, to je nikdo pořádně neučil. Uslyšel vedle sebe zašustění a když otočil hlavu, překvapeně zjistil, že si vedle něj někdo sedl. Muž měl kozí bradku, neobvykle dlouhé vlasy a pronikavým zrakem hleděl na Josefa.

„Můžu ti nějak pomoci?“ tázal se nezáměho.

„Ani ne, jen mám poměrně dost práce, tak jsem si řekl, že si konečně musím odpočinout.“ Odpověděl dotyčný. Josef v jeho slovech poznal sarkasmus a usmál se.

„Mám to podobně, víš celý den jsem na nohou a už jsem úplně strhaný,“ řekl, přestože bylo brzké ráno.

„To jsme to schytali, naši bratři teď určitě bojují nebo brzy bojovat budou a my tu sedíme na zadku a děláme, co vlastně?“

„Myslím, že máme být ochranka pro raněné. Víš, kdyby tu bylo někde více nepřátel, jako byli tamti.“ Muž se uchechtl

„Tak jsem to nemyslel, samozřejmě vím, co je naším úkolem tady, bylo to spíš něco jako řečnická otázka“

„Aha,“ řekl Josef zmateně, na to muž pokračoval.

„S tebou moc srandy nejni vid'?' Jsem tě sledoval, jak tu sedíš sám a nejevíš moc zájmu připojit se k támhle té skupince.“ Ukázal na vojáky, kteří z nudy hráli karty. Josef pokrčil rameny.

„Mám rád svůj klid.“ Muž se rozesmál a plácl ho do zad. „No to se ví, že máš, ale tady nic nevykoukáš,“ Josef opět jen pokrčil rameny.

„Já jsem Václav.“ Podal mu ruku, Josef ji stiskl a představil se.

„Tak, teď když jsme si odbyli formality mi řekni, co o tomhle všem myslíš.“ zeptal se ho Václav.

„O čem všem?“

„O všem, naší momentální situaci dřepění na zadku uprostřed lesa. O celým to ztřeštěným nápadu vyhlásit někomu válku a hnát do ní nevinný lidi, zatímco budu sedět na prdeli. O celý týhle blbý situaci, o tom, že nejspíš už nikdy nevidíme svoji rodinu, zkrátka o všem.“ Vypadal velmi rozčileně.

„Ty vypadáš, že na to máš dost svérázný názor.“ Řekl Josef s nádechem ironie.

„To mám, ale neodpověděl jsi na otázku.“

„No, když to musí být, vadí mi to. Vadí mi všechno tohle. Válka? Proč. Jak říkáš, mám rodinu, kterou miluji a místo abych se o ní staral tak trčím tady. Souhlasím, že je to vlastně úplně zbytečné, ale řekl bych, že se všechno děje z nějakého důvodu. Kdyby si naši momentální vládcové vše v klidu vyříkali, určitě by přišel někdo po nich, kdo by tohle stejně začal.“ Muž vedle něj pokýval hlavou, jeho názor uznával i když se tak úplně neshodovali.

„Možná máš pravdu, někdo by si něco našel. No, alespoň, že neprší. Sedět tady ještě v mokru by byl vrchol.“

Toho dne večer se spustil déšť, který trval celý další den. Muži se choulili pod chabými celtami, které po pár hodinách neustálého náporu kapek vody stejně promokli. Když se k sobě večer tiskli, aby si udrželi tělesné teplo, byli všichni mokří na kost. Josef pochodoval kolem a snažil se prohlédnou provazce deště, aby odhalil případné nebezpečí. Nikdo nikde, až na jeho a druhou hlídku. Poslouchal bubnování dešťových kapek do listů nad jeho hlavou a snažil se, se co nejvíc choulit. Po chvíli to vzdal. Došel za druhým vojákem stoupl si vedle něj. Čistě náhodou to byl jeho nový známý.

„To je dnes ale krásně co?“ Prohodil k němu. Václav potřásl hlavou a všude kolem se rozletěly kapky vody. „Nádhera,“ odvětil, „že já něco říkal, teď nejenže nemáme co dělat, ale ještě tady asi zmrznu.“ Oklepal se zimou. „Vždycky jsem si chtěl pořídít pořádný krb,

teď by se mi hodil nebo alespoň nějaký přenosný ohřívač.“ Mluvil polohlasem, aby nerušil nedaleko spící vojáky.

„To by se mi líbilo,“ řekl zamyšleně Josef a zívł, „něco, co by hrálo a udržovalo tě to v suchu a teple. Pak bych se na takové večery možná i těšil.“

„Na co tu držíme hlídku, vždyť v tomhle by člověk ani psa nevyhnal, natož aby útočil.“ Poznamenal Václav a Josef si v duchu pomyslel, jak nelogický výrok to je. Déšť by zakryl případné útočníky i hluk, který by vydávali, dokud by nebyli téměř u nich. Ta myšlenka ho donutila pozorně se rozhlédnout a všimnout si zvláště tmavých míst. Také se zaposlouchal, zda neuslyší podezřelý zvuk, kromě kapek a tichého chrápání vojáků však nezaslechl nic podezřelého. Donutil se pohnout a dát se do kroku. „Jdu to obejít,“ řekl a vydal se na obchůzku kolem tábora, zkontroloval spící raněné a jen letmo se podíval na muže, který se chrčivě nadechoval. Byl nejvíce zraněn a momentálně byl jejich hlavním důvodem, proč se ještě nepohnuli z místa. Obešel zbytek okruhu a vrátil se na místo, kde před chvílí stál s Václavem, ten byl ale pryč. Josef se rozhlédl, ale nikde nezahlédl osamocenou pochodující postavu. Rozhodl se, že obejde ještě jedno kolečko, třeba ho někde potká. Když se zastavil na samém okraji tábora, odkud nebylo vidět na provizorní stany, které si postavili, začali se mu klíčit oči, zjistil, že pro něj začíná být těžké udržet víčka otevřená. Opět se vracel zpět a cestou pozorně prozkoumával tábor, siluetu vojáka nikde nezahlédl. Teprve když došel téměř až kde stanům uviděl jako proti němu z toho směru jdou tři postavy, okamžitě zpozorněl, ale rozpoznal v nich známé vojáky. Jedním z nich byl Václav.

„Koukáš nějak vyjeveně,“ řekl místo pozdravu. „Už je čas střídání, byl jsem tak hodný a vzbudil i tvou hlídku.“ Josef vděčně přikývl a zívł. „Koukám, že je nevyšší čas.“ Uchechtl se Václav a k jeho vlastnímu překvapení taktéž zívł. Zbylí dva muži jim popřáli dobrou noc a odešli do deště každý jedním směrem. Oba se tedy vydali ke svým promočeným dekáům.

K ránu déšť ustal a když se Josef probouzel zjistil, že země kolem začala pomalu vysychat. Všichni rozvěsili cely na větve a doufali, že do večera uschnout. V poledne se dozvěděli, že se další den budou moct vydat na cestu, pokud dva vojáky v nejhorším stavu ponosou. „Snad cestu přežijí.“ Řekl lékař s pokrčením ramen. Poddůstojník jim všem řekl, ať jsou ráno připraveni k odchodu.

Jak řekl, tak bylo. Ráno se všichni narychlo sbalili, naložili oba raněné muže na provizorní nosítka, které celý včerejší den vyráběli a vydali se na cestu. Šli pomalu a museli často zastavovat, ale konečně byli zase na cestě. Když Josef toho večera usínal myslel jen na to, že zítra nejspíš dorazí na frontu. Měl pravdu, když další den začalo zapadat slunce, spatřili před sebou bitevní pole. No moc to tak z jejich pohledu zatím nevypadlo. Viděli pár budov, některé v dezolátním stavu. Došli k jedné z nich, která byla dřevěná a zároveň nejblíže a poddůstojník vešel dovnitř. Byl tam na Josefův vkus moc dlouho a když vyšel ven, nervózně na něj hleděl a čekal co bude. „Nejdříve odvedeme raněné,“ řekl. Dovedli nemocné do druhé budovy kde, jak zjistili, bylo něco jako lékařské zázemí. „Tak a teď,“ řekl velitel, „se půjdeme nahlásit kapitánovi.“

Kapitola 4

Když bylo vše vyřešeno, byl k nim přidělen jeden voják z jejich jednotky, který dorazil už s první skupinou. Všichni si složili své vaky, došli si pro přiděl jídla, který byl velmi nedostačující. Josef se těšil, že se konečně trochu nají, protože v posledním dnu neměl už co do pusy, ale jeho ubohá večeře ho velmi zklamala.

Pár dní se nic nedělo a Josefa ubíjela nuda. Znovu se setkal s Hansem a když si vyměnili pár slov, byl rád, že ho konečně vidí, dokonce ho seznámil s Václavem, se kterým se ale moc neshodl. Hádka začala nejdříve, když Vašek špatně porozuměl Hansovu slovu, poté se ještě vystupňovala, když jeden druhému nechťíc přišlápl kousek kabátu. Proto je nyní radši od sebe držel dál a pokud se někdy ocitli nebezpečně blízko stál vždy mezi nimi. Když konečně začal boj, schoval se Josef na vyvýšenou pozici u děla, u kterého se krčilo ještě dalších devět obslužných vojáků.

Kolem nich zuřila bitva, všude se ozývali výstřely a okolní krajina se ocitla v oparu. Josef pocítil příval adrenalinu. Konečně se něco dělo. Společnými silami nabili dělo a vypálili, dělo nedaleko od nich učinilo totéž. Josef se rozhlédl po otevřené krajině, kde se boj odehrával. Viděl všude kolem padlé, spousta vojáků lehla a už se nezvedla. Když zahlédl, jak nedaleko od nich leží ruka odtržená trhavinou od těla, udělalo se mu zle. Znovu nabili a znovu vystřelili, nejspíš je při tom zpozoroval někdo z nepřátel, protože zanedlouho se k nim kradmo blížil malý oddíl. Byli pořád daleko a snažili se být nenápadní, ale Josef je viděl se šikovat a upozornil na ně.

„Není jich moc, to zvládneme až se dostanou blíž,“ řekl Vašek. „Nikdy nepodseňuj nepříteli,“ odpověděl na to tiše Hans a Josef protočil oči. Neřekl však nic, a zatímco zbytek obsluhy nabil kanón oni tři připravili malé zbraně. Když byl oddíl blíž, nejspíš si stále mysleli, že zůstali nepatřeni, protože tři vojáci nad nimi se schovali za navršenou hlínu, jednoho z nich něco zasáhlo. Ostatní se vyděšeně rozhlíželi a sledovali bitevní pole za nimi odkud nejspíš výstřel přišel, následně ale kolem nich prosvištěla další střela a další zranila vojáka do nohy. Teď už spatřili tři vykukující hlavy a zbraně a s křikem se rozběhli k dělu.

Opět na ně dopadla salva, ale oni ji ihned opětovali. Josef a jeho dva společníci byli v nevýhodě, ale stále měli na své straně mírný svah. Upozornili další muže z jednotky a ti se k nim přidali, dělo přestalo pálit. Zato nepřátelský oddíl byl téměř rozprášen, když zbýval jediný stojící muž, dal se na úprk. Nedostal se daleko, když ho zezadu zasáhla kulka. Dělostřelci se vrátili zpátky k dělu. I u děla na druhé straně byl klid, nejspíš tam také měli potíže. Palba kanónů ustala, to stačilo nepříteli, aby se k sobě přimkl a střelením a bodáním brzdil jejich oddíly. Když se bojištěm opět ozval zvuk výstřelu bylo pozdě vojáci se stáhli dál od sebe a na jejich místech leželo mnoho těl. Vojáci druhého vojska byli podstatně méně početní a teď se to začalo projevovat. I jejich počty se snížily. Ustupovali pomalu, ale jistě, jednotky druhé strany je stejně pomalu následovali a stále po nich pálili. Brzy bylo po všem. Josef ovazoval jednomu raněnému ránu a zbytek nechal na lékaři. Pomohl svázat přeživší z onoho útočného oddílu a dovedl je k poddůstojníkovi, který mu řekl, že se o to postará. Mrtvé nechali ležet. O dva dny později začali postupovat, překračovali nehybná těla a snažili se nekoukat se na ně. Neušli toho mnoho, jen pár kilometrů a strhla se další bitka. Jinak se to ani nazvat nedá, byla rychlá a zmatená. Byl to pouze zadní voj, který dostihli a téměř nikdo z něj neutekl, buď byli zajati nebo usmrceni.

Po pár dnech, když vystoupali na kopec se před nimi naskytl pohled na nepřítelův tábor. Byl ale vidět v dáli. Když se velmi brzy ráno vydali na cestu, zastihli vojáky rozespálé a nepřipravené, jejich táborem zněl poplach a oni se velmi rychle začali šikovat. Josefova strana se ovšem dobře připravila, i děla byla na místech i když nijak nekrytá. Začal boj, tentokrát skutečný boj, trval celé dopoledne a krátce po poledni se obě vojska stáhla, aby si dopřála malý oddech, ten však netrval dlouho. Když bitva začala nanovo byli už vojáci psychicky vyčerpaní. Dělostřelci se v nabíjení střídali častěji než dříve a palby zněly s většími odstupy. Vojsko postupovalo, dostalo se až k blízké obci, u které byla děla odstavena, protože by mohla střílet jediné do domů, a tak by hrozilo, že suť a zdivo zavalí jejich vlastní oddíly. Postupovali tedy všichni stejně, malé potyčky se strhali v uličkách i na hlavní ulici, celé to nemělo žádný řád, byl to čistý chaos. Nikdo ani pořádně nevěděl kdo je s ním a kdo proti. Josef se stále ještě držel s pěticí dalších mužů jeho dělostřelectva, včetně jeho dvou přátel. Procházeli prázdnou uličkou doufali, že je někdo další bude následovat, ale nikdo za nimi nešel. Šli už příliš dlouho, museli se dostat téměř na druhou stranu obce. Před nimi se ulička zužovala.

„Tam,“ řekl jeden z vojáků, „tam se něco hnulo. Ukázal na hromadu sudů na druhé straně, kde ulička ústila do jedné větší. Všech šest se jich rychle skrylo za vystupující zdi. Byli po trojicích, na jedné straně on, Václav, a ještě jeden voják a na druhé Hans a zbývající dva muži. Jeden z nich se pomalu vyklonil a pozoroval sudy. Josef zase pozorně sledoval okolí na druhé straně. Koutkem oka zahlédl pohyb, ulička za nimi byla však prázdná. Znovu ten pohyb. Josef zvedl hlavu a jeho pohled se setkal s očima člověka v protějším okně v druhém patře, ten zrovna pokládal zbraň na parapet, aby mohl lépe zamířit. Zpozoroval, že na něj Josef hledí. Něco vykřikl a stiskl spoušť.

Josef se ihned skrčil a kulka se zavrtala do zdi za ním. Varovně vykřikl, „jsou v oknech, je to past,“ ale bylo pozdě z okna nad jeho hlavou se ozvala rána a voják, který předtím koukal do uličky, padl. Zůstal ležet nehybně, než stačil kdokoli cokoli udělat, zasáhla další výstřelná rána Hanse do boku. Ten se zhroutil k zemi. Josef znovu vykřikl, tentokrát žalem. Mezi domy se rozlehl naléhavý hlas. „Nestřílejte, vzdáváme se. Vzdáváme se.“ Byl to Václav, sledoval muže v protějším okně a stále opakoval, „vzdáváme se.“ Aby svá slova podpořil, upustil pušku a zvedl ruce ve smířlivém gestu. Muž na něj něco vyštěkl, ale sklonil zbraň. Od sudů se vyhrnulo dalších osm mužů, kteří je obklíčili. „Ty poydesh' s nami.“ Řekl jeden z nich, nejspíš jejich velitel a ukázal na všechny stojící vojáky. Josef si ho nevšímal a vrhl se k Hansovi, kterému se stále pomalu zvedala hrud'. Pohlédl na Josefa a ten v jeho zraku spatřil strach. Syrovou, zničující hrůzu ze smrti. Než se ho stihl dotknout, jeden z kolem stojících Rusů ho zadržel rukou, Josef se ho snažil odstrčit. „Potřebuje lékaře,“ vykřikl. Nikdo si ho nevšímal. Velitel jednotky je pouze vyzval k odchodu. Hans se na zemi zazmítal. „Nenechávej mě tu,“ zachrčel a přirozeně použil svůj rodný jazyk. „Já, já se bojím.“ Josef se snažil ze všech sil vymanit se ze sevření, ale marně. Velitel se na něj zlostně podíval a postrčil ho pryč. Josefovi to bylo jedno. Sledoval Hanse. Netrvalo dlouho a jeho sípavé nádechy se zklidnily, přestaly úplně. Byl mrtvý. Josef se vysmekl a vrhl se ke kamarádovi, nedostal se dál než metr, když ho něco zasáhlo zezadu do týlu.

Velitel souhlasně kývl na Václava, který v ruce držel kámen, teď ho upustil a zvedl bezvládné Josefovo tělo do náručí. Nedovolil si klást žádný odpor. Když vyšli na hlavní ulici, nebyl nikde nikdo. Na druhé straně obce Tomášov možná zuřila bitva, tady byl klid.

Josefa strašně bolela hlava. Bolestivé tepání vycházelo z týlu jeho hlavy, chtěl se citlivého místa dotknout, ale zjistil, že má svázané ruce. Posadil se a rozhlédl kolem sebe. Byl v jakési stodole a kolem něj bylo shromážděno několik dalších lidí. Zahlédl pár povědomých tváří, ve směs ale nikoho nepoznával. Většina z nich seděla na seně jen tak, ale někteří byli stejně jako on svázaní, pár jich mělo znehybněné i nohy, což Josef, jak s potěšením zjistil, neměl. Mohl vstát, ale neudělal to. Místností se rozléhal tlumený šepot. Málem nadskočil, když se vedle ozvalo: „Dobré ráno.“ Otočil hlavu a spatřil Václava, který ho pozorně sledoval. Ten pohled ho vrátil do reality. Hans byl mrtvý, jeho první přítel v téhle válce a už nikdy ho neuvidí. Václav, který uhořel, na co myslí řekl: „Jsme ve válce, lidi umírají. Určitě už je na lepším místě.“

Josefa ty myšlenky stále tížili, proto raději změnil téma. „Kde to jsme?“

Muž vedle něj se pousmál, „Nepamatuješ se? Zajali nás. Oficiálně jsou z nás zajatci.“

„Co s námi udělají. Zabijí nás?“

„Myslíš, že kdyby nás chtěli usmrtit, udělali by to už v té uličce. Pokud vím měli by s námi jednat jako se sobě rovnými, jenže nevím, co se jim honí v hlavách, asi záleží na vládci nebo takhle daleko od něj možná na velitelích.“

Josef se znovu neúspěšně pokusil podrbat na bolavém místě. Václav si jeho pohybu všiml a zeptal se: „Bolí to hodně?“ „Nic, co bych nepřežil, vůbec ale nevím, jak se ke mně stihli dostat tak rychle, všichni vojáci stáli daleko.“ Přitočil se k nim jeden muž, Josef si uvědomil, že je to voják, se kterým byli v uličce a ten prohodil. „Nepamatuješ si to?“ Josef se k němu přiklonil, a proto nespatriřil varovný pohled, který na vojáka upřel Václav. „To tadyhle Václav tě srazil. Sebral ze země kámen a normálně tě jím přetáhl.“ Jeho rty se roztáhli do škodolibého úsměvu a než stačil cokoli udělat, Václav odstrčil Josefa a vojákovi dal ránu pěstí. Ta ho poslala k zemi. Téměř okamžitě se zvedl a napřáhl ruku se zatnutou pěstí. Václav se postavil a pevně se rozkročil. Dřív, než rána stihla dopadnout se mezi oba postavil Josef.

„Nechte toho,“ sykl, „ještě pro vás někdo přijde a odvede vás bůhví kam. Voják neochotně spustil ruku k tělu a všichni tři si opět sedli. „A ty mi teď koukej vysvětlit,“ zabodl prst do Václava, „co se tam vlastně stalo?“

„Má pravdu, vážně jsem to byl já, ale já ti chtěl pomoci. Kdo ví, co by s tebou udělali, kdybys nepřestal vyvádět, mohli tě zabít.“

„Vážně, to byl tvůj důvod? Nemá to nic společného s tím, jak moc se ti protivila naše vlastní armáda? Nebyl jsi to ty, kdo nás zavedl do té uličky, kdo říkal, že je nenápadně přepadneme? Domluvil ses s nima? Co ti slíbili za zradu? Hanse zastřelili kvůli tobě, teď mi to dává smysl, nenáviděl jsi ho, přál mu to nejhorší. Je to tvoje vina.“ Během své řeči zvyšoval hlas a nyní téměř křičel.

„Sakra uklidni se,“ vyjel na něj Václav, který si všiml, že se k nim obrátila pozornost většiny mužů ve stodole. „Vůbec nevíš, o čem mluvíš. Nic z toho jsem v plánu neměl, je pravda, že jsem Hanse nemusel, ale nezradil bych vás. Nevěděl jsem to, vážně jsem si myslel, že je přepadneme nepozorovaně,“ hájil se. Věděl že Josefa nepřemluví, byl zaslepený žalem. Václav to chápal, a proto na něj pohlédl s prosbou v očích. „Věř mi prosím.“

„Věřit ti? Podobnou chybu už neudělám,“ Josef se odvrátil a posunul se co nejdál od něj. Václav smutně zavrtěl hlavou.

Uběhlo pár hodin, když se otevřely dveře a dovnitř vstoupilo několik ozbrojených mužů, když došli dál do prostoru, ten uprostřed začal mluvit, Josef pochytil pár slov, ale víc nerozuměl. Když muž domluvil, další postava vedle něj postoupila vpřed a také začala mluvit. Tentokrát rozuměl všemu, ten muž mluvil německy. Nejspíš tlumočník, pomyslel si.

„Vojáci, budete posláni pracovat pro dobro carské říše. Kdo se bude vzpírat bude uvězněn a souzen. Postupně vás všechny vyšleme k práci.“ Josef se zájmem poslouchal, nevěděl, co se běžně děje se zajatci, ale neznělo to, že by jim mělo jít o život. Neměl v plánu jakkoli odporovat. Chtěl přežít. Muži procházeli stodolou a každého se vyptávali. Když za nimi zapadly dveře Josef si oddechl, v duchu přemítal, co s ním teď bude. Václav nedaleko ho potají sledoval a čekal, zda s ním Josef promluví. Nestalo se. Josef se stále vyhýbal jeho pohledu a jakémukoli jinému kontaktu. Začalo se stmívat, mezerami mezi prkny bylo vidět, že je venku šero. Když nastalo úplná tma, Josef stále čekal, zda se vojáci ještě dnes objeví, po hodině čekání vzdal a stočil se na seně do klubíčka. Se svázanýma rukama mu nešlo najít pohodlnou pozici, přesto po chvíli usnul. Uprostřed noci sebou trhl. Něco ho probudilo, neznámý zvuk. Zaslechl to znovu. Šelestění sena a zavržení dřeva. Nepatrně se nadzvedl a ve tmě rozeznal siluety ležících mužů. Na druhé straně, úplně u stěny, však jedna postava byla vztyčená i když se snažila krčit a nevyčuhovat. Znovu ten zvuk a Josef spatřil, jak při tom postava rukama přitlačila na prkno na stěně, a

to zavržalo a povolilo. Nejspíš se podařilo dostat prkno z hřebu, kterým bylo přiděláno ke zdi stodoly. Postava ho odsunula stranou a dovnitř se vlilo měsíční světlo. Ve zdi teď byla dostatečně velká díra, aby se jí někdo protáhl. Přesně to postava udělala než se Josef nadál, zmizela za stěnou. Josef sebou plácl zpět na zem a čekal, jestli se táborem ozve křik, poplach nebo výstřely. Neměl tušení, co vězňitelé udělají, pokud uprchlíka objeví. Jestli ho zabijí nebo vrátí zpět.

Nečekal dlouho, nejdřív uslyšel tlumené hlasy a vzápětí výkřik. Několik ležících postav sebou trhlo. Pak už byl ale klid. Josef napjatě čekal, co bude. Nic se však nedělo. Už skoro usínal, když dovnitř vtrhli vojáci, kteří něco nesli. Odhodili balík na zem a ten vydal tlumený sten. Dveře se vzápětí zabouchly. Josef vstal, došel k balíku a zjistil, že už u něj pár lidí je. Zděšeně pohlédl na ležícího muže, kterému tekla krev z nosu a roztrženého obočí. Svíral si břicho, podle čehož Josef soudil, že musel dostat několik ran i tam. Oni ho zbili. Podle všeho do bezvědomí, protože se stále nehýbal i když občas tiše zasténal. Pěkně se k nám chovají, pomyslel si. Kolem sedící muži, kteří měli volné ruce raněnému stihli utřít krev z rozbitého nosu, která naštěstí už netekla. Josef věděl, že nemůže nic udělat. Otočil se vrátil se na místo, kde původně ležel. Tam na něj ovšem čekal bdělý Vašek. „Měli bychom si promluvit,“ řekl. Josef na něj příkře pohlédl. „Nemám zájem s tebou mluvit a když už, tak ne uprostřed noci.“

„Poslyš vím, že se zlobíš ale to, co jsem řekl byla pravda, vážně jsem to netušil. Stačilo mi, že zabili ty dva, nechtěl jsem, aby kvůli jsi přišel o život ještě ty. Říkej si, co chceš, ale považuji tě za přítele. A nesnesl bych pohled na tvou smrt. Jestli mě chceš do konce života nenávidět budiž, ale já tě mám rád. Pokud tě to potěší, tak od zítřka se na mě už nejspíš nebudeš muset dívat, vzhledem k tomu, že nás každého pošlou nejspíš někam jinam, jako levnou pracovní sílu.“ Josef stále nic neříkal. Čekal a přemýšlel.

„V tom máš asi pravdu. Zlobím se, ale chápu, proč jsi to udělal. Nejspíš bych zareagoval stejně. To ale neznamená, že ti plně odpouštím. Navrhuji dočasné příměří.“ Václav bez váhání přikývl. Ještě se chvíli dohadovali o muži, který se pokusil o útěk a pak usnuli. Když se škvírami v prknech prohnali první sluneční paprsky, otevřely se dveře, vešel ten stejný muž jako včera a po jeho boku opět stál tlumočník. Muž začal něco vykřikovat. Tlumočník jim vysvětlil, jak je od nich nepatřičné snažit se utéct. Pak jim řekl, že budou přepraveni do zajateckého tábora a opět zopakoval, že nemají klást odpor, jinak špatně dopadnou.

Muži odešli a kolem nastal tlumený hovor, každý spekuloval o tom, kam je pošlou, jak daleko se dostanou a co s nimi bude. Josefovi to bylo jedno, seděl sklesle na zemi a přemýšlel o rozhovoru s Václavem. I když mu po včerejší noci začal víc věřit, nějaká jeho část stále odmítala Václavovi důvody.

Byli zavřeni několik dní, donášeli jim vodu a trochu jídla. Často slyšeli vzdálené zvuky boje, to se jich ale teď netýkalo. Jednoho dne odpoledne je všechny vyhnali ven. Všude kolem nich byli ozbrojení muži. Tak šli a společně s nimi i většina armády. Snažili se přesouvat rychle a Josef nevěděl, zda utíkají před nepřítelem nebo hledají strategicky výhodné místo. Během dne měli vždy pár krátkých přestávek, ale Josef si během nich ani během noci moc neodpočinul. Pomalu se začal smířovat s Hansovou smrtí, stále cítil v břiše balvan a vzpomínka na něj ho bolela, ale počal ji brát jako fakt. Jejich cesta nevedla moc vesnicemi, sem tam nějakou projeli a ve dvou se zastavili na noc, ale jinak byly kolem jen holé pláně nebo lesy. Josef přestal počítat dny, proto nevěděl, kolik času uplynulo, když se dostali do města. Tam se potkali s další částí armády. Jejich osmičlenná skupinka zajatých vojáků se s jejím příchodem rozrostla na patnáct, docela pěkný počet. Ten večer Josef skoro usínal, když se ozval vzdálený hlasitý zvuk. Podivné hučení, které následovalo skřípění a pak ticho. Josefovi chvíli trvalo, než poznal, co to bylo. Vlak. U města musela vést železnice. Nejspíš dovezli zásoby. Josef tušil, že to znamená něco důležitého, ale jak byl ospalý moc mu to nemyslelo.

Ráno si pro ně přišli ozbrojenci a hnali je městem, dokud neskončili před stojící lokomotivou. Josefovi to docvaklo. Odvezou je pryč. Nejspíš daleko do Ruska. Vzdálí se od své domoviny ještě o kus dál. Naložili je do vlaku, nikdo z nich neřekl jediné slovo, doku se nezabouchly dveře a oni se ocitli ve tmě. Kolem nich stále zněli pokřikující hlasy a sem tam se ozvala rána, jak vojáci něco nakládali. Proto trvalo dlouho, než se vůz dal do pohybu. Josef skoro zapomněl jaký je to pocit, když se podlaha pod ním hýbe, ale zůstává pořád stát. Když teď bylo slyšet lomoz kol, rozproudil se mezi nimi hovor. Pár z nich byli Němci, ale i oni se postupně zapojovali do klábosení. Jeli hodiny a hodiny a když konečně vystoupili, byli daleko za hranicemi Ruska.

Kapitola 5

Vlakem jeli přes noc, proto teď mlčky šlapali se skloněnými hlavami, unavení a hladoví. Kolem nich byli jiní vojáci než předtím, většina jich zůstala v onom městě. Josef cítil, že je tu o něco chladněji, změna však nebyla tolik výrazná, takže si bohatě vystačili s dosavadním oblečením. Došli k plotu, Josef viděl, jak se daleko za ním táhnou dlouhé budovy. U brány, je zastavil voják, ale ihned je pustil dál. Josef šel jako ve snu. To místo bylo rozsáhlé, mnohem větší, než by čekal. A všude bylo mnoho lidí. Dělali různé věci, sem tam někdo něco spravoval, šil nebo hrál karty. Josef taky viděl malou skupinku pokuřujících mužů. To všechno byli zajatci. On toho teď bude součástí.

Také to tak bylo, Josef si na jednotvárný režim zvykl, jejich vězňové se k nim většinou chovali vcelku mile, samozřejmě se sem tam našli výjimky. Takové situace obvykle ústili v menší potyčky. Josef se seznámil s mnoha lidmi, s kterými vycházel velmi dobře. V celém táboře mu vadila vlastně jediná věc. Židé. Nebylo jich tu mnoho, Josef však většinu od pohledu znal a obloukem se jim vyhýbal. Byli to také Rakousko-Uherští vojáci, ale tomu bylo jedno. U těch se nejčastěji stávalo, že právě oni byli ve středu potyček. Josef to sváděl na to, že si zkrátka říkají o potíže, přehlížel fakt, že když taková bitka začala obvykle ji začal kdokoli kromě nich. Josef se spřátelil s jedním z nich, nevěděl, že je to žid, dokud mu to neřekl. Josefa to rozrušilo do běla. Neudržel se a dotyčnému jednu vrazil. Potom se na něj rozkřičel, aby za ním už nikdy víc nechodil. Po pár dnech toho muže však vyhledal a omluvil se mu za své nepatřičné chování. Stále ale trval na tom, že se k němu nesmí přiblížit.

Často se stávalo, že někoho odvedli, poslali pracovat. Josef i Václav však byli stále zde. Proto byl Josef velmi překvapený, když mu bez okolků oznámili, že ho pošlou na pár desítek kilometrů vzdálený velkostatek. Půjde výměnou za čeledína, který nyní bojoval za Rusko. Josef měl být náhradná levná pracovní síla. Nevěděl, co si o tom myslet. Chtěl odsud, to nepochybně, protože i přes to, že se tu neměli špatně, se jim mohlo vést lépe. Zároveň nevěděl, jestli odsud chce, už si zvykl. On však rozhodnout nemohl. Ne protestoval, když ho společně s pár dalšími zajatci a pár vojáky vyslali na cestu. Šli

několik dní, cestou nechávali u hospodářství některé ze zajatců, jednou se zastavili nedaleko dolů, a i tam jich bylo mnoho vysláno. Josef děkoval bohu, že ho tam také neposlali, práce v dolech rozhodně nebyla bezpečná. Už jich cestovalo jen pár, když dorazili k velkému statku, kde ho předali hospodáři a nechali ho ať si poradí. Odešli dál, nechali ho napospas jeho dovednostem a jazykové bariéře. Josef stihl za těch několik týdnů v táboře něco pochytit. Snažil se porozumět strážcům a občas si s některým i pohovořil. Když na něj hospodář promluvil zachytil z celé věty sotva tři slova. Z kontextu pochopil, že ho vítá na statku. Podal mu ruku a Josef ji stiskl a představil se. Hospodář se mu zdál milý. Pozorně si ho prohlédl, jeho kdysi tmavé vousy mu začínali šedivět, a i vlasy mu prokvétalo stříbro. Měl pichlavé modro-zelené oči, z kterých ale číselna určitá vlídnost. Teprve teď si uvědomil, že se ani nestihl rozloučit s Václavem.

Trvalo pár týdnů, než se Josef s hospodářem naučil komunikovat. Šlo to těžko, protože oba mluvili jinými jazyky, ale Josef zjistil, že když se mluví pomalu a když se pozorně zaposlouchá, rozpoznává slova a dokáže si spojovat věty. Zjistil, že hospodář se jmenuje Timur. Na statku bylo několik dalších pomocníků, všichni byli ale místní. Žádní další cizinci v okolí nebyli. Byly zde převážně ženy, tři mladé děvečky, dvě ženy ve středních letech, paní domu a dvě dcery. Hospodář měl ještě dva syny, ale odešli do války. Mimo jiné zde byli dva postarší muži a jeden mladý hoch, mladší než Josef, který kvůli závažnému astma nemohl do války. Pracoval však svědomitě a Josef si ho rychle oblíbil. Na práci si zvykl. Nestěžoval si, byl rád, že má určitou svobodu. Staral se o dobytek, sklízel úrodu. Když přišla zima byl v teple a bylo o něj dobře postaráno. A když se na stromech začali projevovat první známky květů, byl tam už skoro jako doma.

Měl zrovna plné ruce práce, snažil se spravit rozbitý vůz, když za ním přišla starší z dcer. Bylo jí devatenáct let a bylo to milé děvče. Jmenovala se Darya. Josef tou dobou už neměl problém se domluvit.

„Dobré ráno,“ pozdravil, „jak se dnes máš?“ Usmála se a založila ruce za záda.

„Skvěle, dnes je krásný den. Ideální na procházku.“ Mrkla na něj. I Josef se usmál. Byla to taková jejich hra, ona mu neustále nadbíhala a on ji vždy zdvořile odmítl. Ani dnes tomu nebylo jinak...

„Ano ovšem, klidně se projdi, tvého otce jistě potěší, že jsi na čerstvém vzduchu. Rád bych tě doprovodil, ale bohužel jsem velmi zaneprázdněn.“

„Ráda bych ti připomněla, že otec má plnou hlavu starostí a nemá čas zabývat se tím co dělám.“

„Mohla bys vzít matku a Veru, aby ti nebylo smutno.“ Hospodářova žena se jmenovala Alina, byla to velmi moudrá žena a Josef s ní jednal s úctou, Vera byla mladší z dcer.

„Byla bych radši, kdybys mě doprovodil ty. Máš otce poslouchat na slovo, mohla bych ho poprosit, aby ti nařídil, ať se mnou jdeš.“

„Jeho přání bych respektoval, ale pochybuji, že by tvé rozmary toleroval.“ Ani jeden z nich to nemyslel zle. „Když už jsme u toho, potřeboval bych s ním mluvit, naposledy když jsem s Albertem probíral váš každoroční čas setí, trochu jsem se zděsil. Vážně sejete obilí až koncem května?“ Darya protočila oči, hospodaření ji ani trochu nezajímalo.

„Jestli chceš, seženu ti ho.“

„Myslím, že už není třeba.“ Řekl Josef a hleděl dívce za rameno. „Dobré ráno,“ řekl přicházejícímu muži. Timur pohledem dceři naznačil, že může jít. „Dnes musím do města,“ řekl místo pozdravu. „Je potřeba koupit dobytek, polovina našeho stáda nepřežila zimu. Josef smutně kývl, většina krav skutečně přes zimu pošla. „Potřebuji, abys jel se mnou a řekneš ještě Borisovi a Ivanovi, budu vás potřebovat všechny. Jak to vypadá s tím vozem?“

„Ještě to chvílku potrvá, příčka mezi koly je zlomená, je potřeba ji nahradit a já se v tom tak moc nevyznám, nevím, jestli si s tím poradím.“ Timur zabručel. „Myslíš, že je potřeba koupit novou?“ Josef pokrčil rameny. „Nevím zda se dá někde sehnat. Myslím, že Albert by to zvládl spravit, se dřevem mu to docela jde.“

„Zeptám se ho,“ řekl hospodář, „sežeň prosím hochy, pojedeme za půl hodiny.“

Ve městě byl trh. Cesta jim zabrala poměrně dlouho, neboť statek ležel osamoceně pár kilometrů od něj. Kolem nich se proplétaly ženy, které hledaly zboží, které se k nim přes zimu nedostalo. Nabídka trhu nebyla nijak bohatá, bylo tu velmi málo potravin. Spíš se tu nacházely věci, které se dali vyrobit v chladném období. Ozdoby, dřevěné sošky, nástroje, látkové přehozy a podobné věci. Hospodář šel přímo až na druhý okraj rozlehlého náměstí, na kterém se trh konal. Tam sídlili chovatelé. Josef viděl dva páry

koní, přivázaných k dřevěnému sloupku, ohrádku s několika prasaty a menší s pár vypelichanými slepicemi. Krávy nikde. Museli se dostat ještě o kus dál, kde se na louce v ohradě páslo stádo skotu. Timur šel přímo za mužem u ohrady a ptal se ho na cenu. Josef se pochybovačně zadíval na dobytek. Krávy byli vyhublé a většina z nich jen tak ležela na zemi. Když se muži dohodli na ceně, chovatel vkročil do ohrady a čtyři vybrané kousky svázal k sobě provazem, vedl je za sebou a vtiskl je do ruky Ivanovi na kterého Timur ukázala. „Odved’ je k vozu a počkej tam na nás,“ nařídil. Pak ještě vybrali pět slepic a na Josefovo naléhání, že potřebují tažnou sílu, ještě jednoho koně.

Když odjížděli z trhu, hospodář si spokojeně mnul ruce. Nyní jim cesta trvala podstatně déle, protože bylo třeba hnát s sebou krávy. Když se po hodině a půl zdárně dostali na statek a uložili zvířata do příslušných ohrad, Josef si oddechl. Koni, kterého koupili dal trochu sena a vodu. Ve stáji byli ještě čtyři další. Josef však měl pravdu, potřebovali koňskou posilu, jedna stará kobyla tam stála už jen proto, že jim jí bylo líto. Na práci už neměla moc síly, ale sloužila dlouho a dobře, tak se o ní i teď starali. Josef pohladil nový přírůstek po hřívě. Byl to asi čtyřletý hřebec, dobře stavěný i když trochu pohublý nedostatkem potravy. Prohlédl ostatní koně a vypustil je na pastvu. Minul jednu z děveček a vyhledal Timura.

„Vy sejete až v květnu?“ otázal se. „Měli bychom zasít zhruba za týden, to je tak ideální čas.“ Timur se trochu zamračil. Neměl rád, když mu někdo mluvil do řemesla, věděl však, že Josef má své zkušenosti a jeho rady se zatím vždy ukázaly jako užitečné, proto souhlasil. „Dobrá, snad nám neublíží, když to jednou uděláme jinak.“

Josef často myslel na svou rodinu, zda jsou v pořádku. Doufal, že Aloisie dokáže uživit dvě děti. Občas jim poslal dopis, ale zatím nepřišla žádná odpověď, nebylo pravděpodobné, že by dopisy došly.

Udělal, jak Josef řekl, celý týden připravovali a orali pole, aby byla připravená na setí. Děvečky potom zasely obilí. Trvalo jim to celý den, protože pole byla značně rozlehlá. Večer ale měli hotovo. Další den se vydal s Ivanem na dřevo do lesa. Ivan mluvil špatně, Josef mu sotva rozuměl. Proto, když někdy měli společnou práci, moc u toho nemluvili. Díky tomu jim práce vždy rychle utíkala. Problém byl, že Ivan nebyl nejmladší. Sotva unesl nařezané špalky. Když měl jen sekat nebo řezat, neměl problém, ale jakmile potřebovali na vůz naložit nějaký těžší kus dřeva, byl na to Josef takřka sám. Nejlepším

pomocníkem byl Albert, astma ho sice v práci trochu omezovalo, ale byl mladý a síly měl dost. Timur ho nechal spravovat vůz. Albert se podíval na příčku a prohlásil, že když mu dají trochu času, opraví to. Hospodář ho zprostil povinnosti svozu dřeva a nechal ho pracovat. Už mu to trvalo pár dní, ale stále tvrdil, že je na dobré cestě.

Pro statek bylo lepší omezit na pár dní služby jednoho čeledína než utrácet peníze za zbrusu nový kus u truhláře.

Nastalo poledne. Josef se zmoženě posadil na padlý kmen stromu. Paže ho bolely. Ivan se posadil vedle něj a vytáhl z rance dva krajíce chleba, jeden podal Josefovi a do druhého se hladově zakousl. Promluvil. Josef se soustředěním poslouchal, aby si byl jistý, že všemu dostatečně porozumí. „Asi mi za chvíli upadnout ruce.“ Josef se zasmál. „A že jsi toho hodně udělal vid’?“

„Náhodou, snažím se. Vždyť víš, že už nemám tolik síly jako za mlada.“ Josef přitakal. „Promiň. Máš pravdu vím, že děláš, co můžeš, ale doufal jsem, že do oběda toho stihneme mnohem víc, už je dávno po poledni a máme sotva polovinu dřeva. Budeme to muset odvést, povoz už je skoro plný. A než dojedeme na statek a zpátky bude to chvíli trvat a světlo bude už jen pár hodin.“

Ivan se usmál. „Nejsem si jistý, že jestli odjedeme, bude se mi sem chtít vracet.“ Josef souhlasně kývl. „Ani mně ne, ale pokud nechceme dostat vynadáno, budeme muset.“

Dojedly a Josef se vydal k naloženému povozu. „Pomoz mi prosím, ještě s támhletěmi kládami. Tři se ještě vejdu.“ Naložili je a Ivan odvázal koně, se kterými se sem vydali. Přivázal je k vozu a pobídl do kroku. Na statku s Borisovou pomocí a s Albertem, který na chvíli nechal svou práci, vyložili dřevo a vydali se zpět. Večer Josef cítil, jak má ochablé a bolavé tělo, den těžké práce po zimě, kdy se náročné činnosti spíše nedělaly, byl únavný. Josef věděl, že zítra se bude cítit ještě hůř a měl pravdu. Další den při každém kroku cítil tupou bolest a když odvážel spravený vůz pryč ze dvora, kde celou dobu stál, musel zatít zuby, aby neklel. Když vůz přemístil, pozdravil hospodářovu ženu, která zrovna vyšla ze dveří s rukama od mouky. „Privět“ řekl zvesela. Alina mu pozdrav oplatila a otázala. „Máš dnes dobrý den? Vypadáš nějak pobledle.“

„Ano, jen mě trochu bolí svaly, trochu jsem si odvykl od tak těžké práce. Jinak je dnes krásně, máte moc práce?“

Shlédla dolů na své ruce. „Peču chleba, konečně mám dostatek mouky, už jsem skoro zapomněla, jak se to dělá. Většinou ho peče Darya nebo Sofia“ Sofia byla jedna z žen, které tu pracovaly.

„Kdybyste chtěla, mohl bych vám ukázat, jak se dělá pravý český chléb,“ nabídl, „myslím, že si ještě vzpomenu. Má matka mě to naučila, byla výborná kuchařka.“

„Ráda. Jen ne dnes už mám zaděláno a teď už zbývá jen čekat, jak to dopadne.“ Oba se zasmáli.

„Když budete chtít, rád ho okusím a zhodnotím. Pokud mi to dovolíte,“ řekl. Během času si vybudovali určitý vztah. Hospodářka byla moc příjemná žena, která si nepotrpěla na nějakou úctu či nadřazenost. Chtěla, aby jí říkal jménem. Josef se nenechal dlouho pobízet, ale trval na tom, že jí stále bude vykat.

„Ano budu ráda. Prosím dohlédni na moje děvčata. Usmyslely si, že se půjdou vykoupat a jedna vyzívá druhou, aby skočila do vody. Je ale taková zima, že si spíš přivodí nějakou nemoc. Odraď je od toho.“

„Pokusím se, nejsem si jistý, zda se mi to povede. Ty dvě, když něco napadne, jen tak se toho nepustí. Ale myslím, že tohle si rychle rozmyslí, jakmile zjistí, jak je voda ledová.“ Řekl a vydal se k rybníku.

Sestry opravdu stály na okraji a obě hleděly dolů na vodu. Už z dálky slyšel jejich hlasitý smích. Pospíšil si a došel k nim. „Máte dnes náladu na koupel?“ otázal se hloupě, jako by netušil, co tu provádí. „Daryu napadlo, že bychom to mohli zkusit.“ Prohlásila rozpustile Vera.

„To není pravda, tys nás sem zatáhla.“ Ohradila se Darya.

„Vážně? A kdo před chvílí řekl, že to prostě zvládne se mnou nebo beze mě?“ zeptala se drze Vera sestry. Ta se už nadechovala, ale Josef se rozhodl zakročít, než se pohádají a vzájemně se shodí do rybníka. „Já si taky myslím, že je ideální čas na koupel, tak kdo půjde první?“

Dívky se zarazily a podívali se na vodu. Mladší se sehnula a rukou projela hladinu, otrásla se. „Myslím, že Darya,“ řekla. Oslovená se na ní prudce ohlédla. „To teda rozhodně ne. Chtěla ses koupat, prosím posluž si. Já půjdu, ale až po tobě,“ řekla nabroušeně. Vera couvla od rybníka a spustila znovu... „Pokud vím, říkála jsi, že půjdeš, tak běž a předved’

se.“ Darya rozhodla rukama a podívala se na Josefa. Ten se výstupem před sebou náramně bavil. Tušil, že to takhle dopadne. „A co kdybychom toho nechali,“ začal, „a jeli se třeba projet na koních, uděláme si vyjížďku, stejně už dnes nemám nic na práci a koně se alespoň proběhnou. Dívky nadšeně souhlasily. Koně ve stáji byli převážně tažní. Josef si vzal nového hřebce, Darya nejmenšího z koní, byl štíhlejší než všichni ostatní a Vera si vzala starou kobylu. Na koni moc jezdit neuměla, ale se starou koňskou dámou si docela rozuměla.

Bylo chladno, Josef si to uvědomil, když viděl, jak se dívky choulí v sedle. Byli pouhých pár kilometrů od statku, sotva půl hodiny cesty. „Vrátíme se,“ rozhodl a obě dívky to s tichým vděkem přijali.

„Stejně si někdy musíme zase vyjet.“ Prohlásila Darya a Josef kývl. Měl však obavy, jestli jsou dlouhé vyjížďky dobrý nápad. Nevěděl, jak daleko od nich se válčí, jestli se fronta dostala za humna nebo je stále daleko na jihu. Občas slyšel nějaké zprávy, město nedaleko bylo ale malé a zprávy tam putovaly pomalu. Za celou dobu, co tu byl ho nikdo nepřišel zkontrolovat, měl však pocit, že kdyby přesáhl jakoukoli hraniční mez, jeho někdejší vězňatelé by se o tom rychle dozvěděli. Měl podezření, že jim statkář několikrát psal, možná pravidelně. Taky si myslel, že o něm mluví dobře, protože se k němu choval velmi mile, jako ostatně všichni na statku. Měl štěstí, věděl to. Mohl skončit daleko hůř. Třeba v dole. Potřásl hlavou, aby z ní vyhnal takové myšlenky.

Tak to šlo dál. Josef splnil svůj slib a ukázal, jak se peče český chléb. Když mu Alina ukázala, jak dělá ten svůj, byl překvapen. Zjistil, že oba ho dělají úplně odlišně. S jistou pýchou shledal, že ten jeho je lepší. Taky časem zjistil, že mají přímo příšerné hygienické návyky. Že se téměř nikdy nekoupu. Natož, aby si někdy myli ruce. Mluvil o tom s hlavou rodiny, který když to slyšel byl velmi překvapen, pro něj to bylo naprosto přirozené. Společně se shodli na tom, že by se s tím mělo něco udělat. Josef navrhl, že by bylo přijatelné se jednou týdně koupat. A dodržovat určitou hygienu i co se jídla týče.

Uběhlo léto. Byl čas na sečení a sklizení úrody. Josef teď měl neustále plné ruce práce. Celý podzim měl co dělat. Mimo jiné museli připravit a svožit plno dřeva na zimu. Doufal, že nebude moc krutá. Už minulý rok zjistil, že tady víc na severu jsou zimy jiné

než doma v Čechách. Podstatně horší. Naštěstí na to hospodář byl dobře s penězi, takže měli větší šanci, že nebudou hladovět. Ve městě bylo plno lidí, kteří se uprostřed zimy zahřívali pouze tisknutím se jeden k druhému a byli rádi, když se jednou za týden pořádně najedli. Josef stále posílal dopisy domů, odpověď nikde. Tušil, že to bude tím, že se dopisy nikdy do Čech nedostanou.

Vánoce se rychle blížily, už druhé, které stráví bez své rodiny. Bylo mu smutno. Teď, když neměl co na práci, často sedal na slamníku nebo ve stavení u kamen a přemítal o svých blízkých. Jestli jsou v pořádku, jestli se jim dobře daří, jestli na něj nezapomněli. Jako už mnohokrát předtím si k němu přisedla Darya. Chápala, co ho trápí. Nechtěla po něm nic, jen seděla vedle něj a byla pro něj tichou oporou, občas ho vzala kolem ramen, ale vždy to bylo jen přátelské gesto. Josef se i přes to všechno snažil zůstat pozitivní. Vtipkoval a smál se, ale stále mu bylo smutno. Věděl, že ten pocit nikdy nezmizí. Ne do té doby, dokud je znovu neuvidí. Věděl, že je dost pravděpodobné, že je neuvidí už nikdy. Jeho naděje ho však jako malý plamínek nepouštěla. Věřil, to bylo jediné, co mohl.

Kapitola 6

Dveře před ním byly zavřené. Zaklepal, ale nikde se nic nepohnulo, nezaslechl ani náznak kroků. Co teď? Má se vrátit zpět nepořízenou?

Josef dostal za úkol vyřídit prosbu, a to přímo osobě která jí má dostat. Tou byl mladý muž, který žil ve městě daleko od hospodářství. Josefovi sem cesta na koni zabrala dvě hodiny. Timur ho pustil samotného bez dozoru. Bylo to nejdál, co se kdy vzdálil od svého nynějšího domova a on se cítil dost zvláště. Každou chvíli se ohlížel s pocitem, že ho někdo sleduje. Znovu zaklepal. Pokud vzkaz nevyřídí, mohlo by to špatně dopadnout. Kde jinde teď hledat doktora. U nich ve městečku lékař nebyl, jen stará bába, která tvrdila, že je ranhojička, ale jim nijak nepomohla. To ona je odkázala na onoho mladého pána. Měl jim pomoci. Údajně se učil u nějakého vystudovaného doktora. Potřeboval ho.

Vera marodila. Příčinou toho bylo zranění na ruce. Šla nakrmit prasata a když cestou zpět otvírala branku plotu, podklouzlo jí pod nohou bláto a ona upadla na nedaleko ležící prkno. Nešťastnou náhodou v prkně vězel hřebík, který se jí zapíchl do ruky. Alina ránu ošetřila, jak nejlépe uměla. Zprvu to vypadalo dobře. Další den rána otekla a ruka byla na dotek horká. Trvalo to už čtyři dni. Timur dostal strach. Dal za úkol Josefovi, ať pro ni sežene doktora, ale sehnat někoho dostatečně klasifikovaného bylo náročné. Když konečně něco zjistil, hnál se sem, jak mohl. Báł se, že by to mohla být otrava krve. To by znamenalo téměř jistou smrt. Z toho by jí nedostali. Potřeboval odbornou pomoc.

Zpoza dveří uslyšel šramot. Zacinkání řetězu a vzápětí se dveře otevřely. Hleděl do očí ženě. Josefa hned upoutal její křivý nos a nevlídné oči, které si ho podezřívavě měřily. „Co chcete?“ vyštěkla. Josef zvedl ruce ve smířlivém gestu a začal... „Potřeboval bych mluvit s panem Romanem, je to naléhavé.“ Na to žena odsekla. „Má moc práce, přijďte jindy.“ Chtěla mu dveře zabouchnout před nosem, ale Josef je rukou zarazil. „Počkejte. Je to naléhavé, potřebuji jeho pomoc.“

„Lado? Co se to tam děje.“ Ke dveřím přikráčel muž v nejlepších letech. Měl stejný křivý nos jako žena před ním, ale na rozdíl od ní na Josefa hleděl vlídně. Významně se podíval na Ladu a ta neochotně ustoupila a pustila ho před sebe. „Tak, co tak spěchá, že mi tu tak zuřivě bušíte na dveře, až je z toho chudák holka nevrhá. Nic si z ní nedělejte, ona taková byla odjakživa. Už náš otec říkával, že ten, kdo si jí vezme to s ní nebude mít jednoduché. Naneštěstí jí nikdo nechce, tak mi zůstala na krku. Přece bych nezavrhl sestru.“ Uchechtl se, když se zpoza něj ozvalo dotčené „hej“. „Jistě to bude něco závažného. Tak se o tom přeci nebudeme bavit na zápraží že? Pojd'te dál.“ Vedl ho krátkou chodbou a vzápětí se ocitli v malé, poněkud stísněné místnosti. Josef se posadil na židli na kterou muž ukázal. „Dáte si čaj? Nabídl bych vám i kávu či něco ostřejšího, ale bohužel nemáme nic. Nedá se nikde sehnat.“ Josef kývl, že si čaj dá, z cesty byl promrzlý i když už začalo jaro.

Když se i hostitel usadil, dal se Josef do vypravování. Přidal do něj i své obavy, že by mohlo jít o otravu krve. Když domluvil nastalo ticho. Muž před ním vypadal zamyšleně. Josef si neklidně poposedl, čekal na jeho slova. „Z tvého popisu toho moc nepoznám, nedokážu říct co se s ní přesně děje. Otrava krve to ale nejspíš nebude, protože jinak by už ležela vyčerpaná v horečkách. Vypadá to, že se na ní budu muset podívat.“ Netrvalo dlouho a Roman i přes naléhání sestry vyrazil s Josefem na cestu. Josef po pár minutách shledal, že doktor není moc dobrý jezdec. Neustále v sedle nemotorně poskakoval a kýval se ze strany na stranu. Neměl koně, takže musel jet s Josefem na jednom. Když před sebou v dáli viděli obrys budovy, už se začínalo smrákat. Josef popohnal koně, který z posledních sil zabral a lékař se povážlivě zakymácel. Dorazili. Oba sesedli a Josef přivázal koně ke kůlu, na jeho ustájení bude snad mít čas později. Vešli do hlavní místnosti. Uvnitř byla jen Vera a její matka, která něco vařila u kamen.

„Josefe!“ Zvolala, „sehnal jsi ho.“ Nadšeně ukázala na muže vedle Josefa, ten nejistě pozdravil a zeptal se: „Kde je raněná?“ Vera nešťastně pípla, že ona je raněná. A ještě mimoděk sykla, aby ukázala, že rána je skutečně vážná. Muž přistoupil blíž a Vera k němu natáhla poraněnou ruku. Sundal čistý kus plátna, kterým byla rána ovázaná a prohlédl ránu, která se nacházela v polovině předloktí. „Rána je vlhká,“ poznamenal. Alina kývla i když přesně nevěděla, co to znamená. Roman zranění mírně zmáčkł, začala z něj vytékat mírně zakalená tekutina. „Jak dlouho už to takhle teče?“ zeptal se. „Dva dny,“ odpověděla Alina, „nejdřív se to zdálo v pořádku, ale pak začala rudnout a nehojí se, nejeví žádné známky strupu a ani krev už neteče.“ Muž kývl hlavou, přičichl k ruce a

pokýval hlavou. Do místnosti vstoupila Darya, když uviděla odkrytou paži, vyjekla a rychle odešla.

„Nezapáchá, to je dobře. Je to potřeba vyčistit. Byl ten hřebík zrezlý?“

„No úplně nový nebyl.“

„Čistili jste to nějak?“

„Vlhkým hadrem a vodou jemně, aby jí to nebolelo.“ Doktor protočil oči. „Pojď,“ řekl a Vera vstala. „Potřebuji tekoucí vodu.“ Josef donesl vědro s vodou a přelil jí do džbánu. Na zem postavili mísu a doktor na ránu pustil stálý proud. Když se voda prvně dotkla Veřiny ruky, vyjekla a šklubla sebou. Po důkladném vyčištění si muž vyndal z tašky, kterou přivezl s sebou, bílý čistý hadřík, namočil ho v čisté vodě a jemně jím zajel do rány. Vera vykřikla a vytrhla svou ruku ze sevření. „Pokud ti to mám vyčistit, musíš to vydržet.“ Řekl jí klidně. Dívka kývla, ale když se jí dotkl podruhé opět ucukla. „Budu potřebovat, abys ji podržel,“ podíval se na Josefa. Ten bez váhání chytil Veru a bez okolí jí posadil na židli, zraněnou ruku položil na stůl a přidržel ji tam. Alina si stoupla za dceru a chytila jí za ramena. Konečně mohl doktor ránu vyčistit, musel zajíždět hluboko do rány, aby vyčistil kanálky. Josef viděl umírat muže na bojišti, ale před nateklou, mokvajícím ránou, ze které se valil vodnatý hnis, musel odvrátit hlavu. Když byla rána vyčištěná, pomazal ji muž nějakou mastí. Vytáhl z tašky čisté plátno a zavázal jí.

„Teď nezbyvá než čekat. Pro jistotu tu dnes přespím, pokud mohu. Zítra uvidíme, jak to bude vypadat.“ Alina kývla a plačící dceru objala.

Další den ráno, odkryli ránu. Plátno bylo nasáklé krví. Doktor poznamenal, že je to dobře, protože se rána sama čistí. Paže vypadala mnohem lépe, otok trochu splaskl a rudý kruh se výrazně zmenšil. Stále to nebyl hezký pohled, ale zdálo se, že je na nejlepší cestě se uzdravit. Lékař, který se konečně potkal s Timurem mu při odchodu, kdy spolu řešili cenu, vtiskl do ruky mast se slovy, aby si ránu alespoň jednou denně potírala. Podali si ruce. Timur mu byl neskutečně vděčný.

Josefa čekala další náročná cesta. Musel muže dovézt zpět do města. Tato cesta mu zabrala téměř celé dopoledne, proto nebyl u toho, když nic netušící Darya zjistila, že to sestra nejspíš přežije. To bylo povyku. Měla neskutečnou radost a když se Josef vrátil, objala ho a poděkovala mu. Josef se ošil- Udělal, co musel a udělal to rád a kdyby tu

nebyl on, určitě by to udělal někdo jiný. Darya mávla rukou a objala ho pro jistotu ještě jednou.

Mimo téhle děsivé situace byl všude klid. Zorali, zaseli a najednou tu bylo léto.

Darya se choulila pod tenkým přehozem, který měla hozený přes ramena. Takhle v podvečer už začínalo být chladno. Seděla na kraji rybníka a zpívala si. Měla přes den spoustu práce a teď jen tiše rozjímal a pozorovala dvě kachny plovoucí po vodě. Hodila blízko k nim malý kámen a obě se hned vydali k místu, kam dopadl, myslíc si, že je to snad jídlo. Vera poslední dobou s Daryou moc nemluvila, trvalo to od té doby, co si zranila ruku. I teď po několika měsících si pořád stěžovala, že jí paže bolí. Zůstala jí tam jizva a Vera si ji dost často škrábala. Darya měla pocit, že už to dělá ze zvyku. Snažila se s ní smát a trávit čas, ale dívka jako by po těch pár týdnech rekonvalescence dospěla. Aby taky ne, když jí zanedlouho bude sedmnáct. Nebo možná za to mohl mladý hoch, který jí začal nadbíhat. Jejich otcí se moc nezamlouval, měl své dcery rád, ale doba je zlá a mladík neměl velké jmění. I o tomhle se Darya s Verou snažila bavit. Neúspěšně.

Josef s ní na rozdíl od její sestry mluvil víc než dost. To se jí líbilo, z jeho vyprávění věděla, že má doma ženu, kterou má rád a děti, ale stále po něm nenápadně pokukovala. Nikdy nic víc nezkusila, měla určitou úctu k tomu vojákovi, který s nimi už skoro dva roky žil. Věděla, že tu není dobrovolně a že kdyby mohl, nejspíš by odešel. Chápala to. Její otec ho měl moc rád, prý mu připomínal jeho syny. Darya při té myšlence posmutněla. Před měsícem přišla zpráva, že mladší z jejích bratrů padl. Ta zpráva na celou rodinu hrozivě dopadla a stále tu jako stín přetrvávala. Málodky v posledním měsíci slyšela svou matku se smát.

„Nad čím přemýšlíš?“ Ozval se vedle ní známý hlas. Darya zvedla hlavu a usmála se na Alberta. Měla mladého čeledína ráda, i když jeho věčné kašláním jí občas otravovalo. Její matka říkala, že se Albert vysokého věku nedožije. Byl jako větévka.

„Přemýšlím, co se teď asi děje s Timem. Jestli je vůbec naživu nebo někde leží a nikdo o něm neví.“

„Jsem si víc než jistý, že se tvůj bratr o sebe dokáže postarat. Oba ho známe, víme, jaký je. On si nějak poradí.“ Darya mu chtěla věřit, ale z jeho výrazu vyčetla, že on sám si svými slovy není jistý. Albert s Timem byla jedna ruka, oba byli stejně staří a od té doby,

co Albert přišel na statek pracovat, byli nerozlučná dvojka. Darya poklepala na trávu vedle sebe a hoch se posadil. Vypadal unaveně.

„A ty jsi v pořádku?“

„Proč?“

„Vypadáš... no děsně.“ Prohlížela si jeho kruhy pod očima a strhanou tvář.

„Jsem v pohodě. Jen toho poslední dobou moc nenaspím. Tvůj otec a jeho nejnovější pravá ruka mi nedají pokoj. Mám Josefa rád, ale jeho lidi můžou za smrt tvého bratra a já mu pořád nějak nedokážu odpustit.“ Darya se zamračila.

„Ptal ses na to Josefa někdy? Pokud vím k činům jeho země se staví dost skepticky. Měl by sis ho někdy poslechnout. Když se ho správně zeptáš, dokáže mluvit o vlastenectví a Čechách hodiny. Prý je to krásná země, jen ta říše kolem. A podle všeho jsou na tom o dost líp než my. Trochu mu to závidím.“ Albert zavrtěl hlavou.

„Závidět mu to můžeš, ale pokud vím, teď kejsne tady s náma zaostalýma.“ Uchechl se. „Nevím jistě, že to byl jeho sen.“

„To já samozřejmě vím.“ Ohradila se Darya proti jeho sarkasmu. „Jen si myslím, že by nebylo špatné tam žít nebo vidět, jak to tam vypadá. Tady u nás nic není, jen bída a stále stejné stavení.“

„Záleží na tom, kde se zrovna nacházíš. I my máme se spoustou lidí a domů, jen jsou daleko od našeho statku.“ Dívka mu musela dát za pravdu. Poklidně vedle sebe seděli a beze slova dotýkali se koleny.

„Víš, nemyslím si, že je to tady tak špatný,“ ozval se po chvíli Albert. „Jsou tady dobrý lidi. Rozhodně lepší než u nás doma.“ Dívka kývla, věděla, že to Albert doma neměl jednoduché. Už se s rodiči vůbec nevidal. Nechtěl je vidět obzvlášť po tom, co ho otec zmlátil téměř do bezvědomí a jeho matka tomu nijak nezabránila.

„Vidíš. Zase máš pravdu,“ Usmála se, „jen bych si občas přála zajímavější život.“

Kapitola 7

„Nevím, říkám ti to už po stý.“ Josef slyšel Timurův křik už zdáli. Na někoho pořádně zvýšil hlas. Josef se nenápadně přiblížil k oknu stavení a naslouchal. „To je jediný, co po tobě chci.“ Ozval se ženský hlas, ve kterém Josef poznal Alinu. „Naše dcera má právo, vybrat si koho chce a ty bys jí do toho neměl mluvit.“

„Jsem její otec, samozřejmě, že do toho mám co mluvit. Co si o sobě myslí, přece si nemůže sakra vzít nějakého pacholka. Mám největší statek na kilometry daleko a moje dcera, aby si vzala otrhaného ubožáka? To nemůžu dovolit a ty to víš?“

„Taky vím,“ hlas Aliny byl oproti Timurovu klidný a rozvážný, „že s tebou do konce života nepromluví, pokud jí to nedovolíš. Má ho ráda.“

„Ráda nerada je to jedno. Naši rodiče se taky domluvili za nás.“

„Ano jenže my už se znali a měli se rádi. Copak jí o tohle chceš připravit. Kvůli čemu, tvé pýše? Děláš to jen proto, aby si lidi nepovídali. Jen ať mluví. Děláš, co je nejlepší pro tebe, tvoje děti tě ani za mák nezajímají, Veře to zlomí srdce a stejně tě neposlechne.“ Následovalo dlouhé ticho. Pak se ozval povzdech.

„Mám jí rád. Přece pro ni chci to nejlepší.“ Timurův hlas zněl odevzdaně. „Chci, aby byla šťastná, vždyť se toho může tolik pokazit. On má sotva na jídlo, nepostará se o ní.“

„Dostanou věno, z Very je žena, však ona si poradí.“

„Nezbývá mi než ti věřit.“

„Věř především své dceři.“

Josef nesměle zaklepal a otevřel dveře. Timur seděl na lavici s hlavou v dlaních a jeho žena vedle něj. „Nerad ruším,“ začal, „ale Albert říkal, že jste se mnou chtěl mluvit.“

„Ano to je pravda. Jsi moudrý muž a tvé rady byly vždy užitečné. Zajímá mě tvůj názor. Vera si chce vzít jednoho budižkničemu,“ při tom označení Alina sykla. Její manžel si

toho nevšimal a mluvil dál, „nemá skoro žádné peníze ani majetek, ale ona si tvrdohlavě stojí na svém. Tvrdí, že se milují. Ale přece jim to jen tak nemůžu dovolit.“ Josef počkal až Timur domluví a pak odpověděl. „Vera je rozumná dívka, myslím že si poradí. Je mladá a nejspíš pořádně neví, co chce, ale myslím, že tohle je její volba, ne vaše. Myslím, že je potřeba ji pochopit. Běžte za ní, popovídejte si s ní. Zeptejte se, jak se cítí a co si přeje.“

„Tak zrovna tohle vím,“ odpověděl ironicky Timur, „ale promluvit si s ní bych mohl. To ničemu neuškodí, pak se rozhodnu.“ Zvedl se z lavice a prošel nízkými dveřmi na dvůr. Alina se podívala na Josefa. „Můžu to do něj hustit hodiny a nic se nestane, ale přijdeš ty a hle.“ „Omlouvám se,“ pokrčil rameny.

„Není za co, jsem ráda, že to slyšel i od nějakého chlapa a zrovna tobě důvěřuje. Myslím, že to dobře dopadne. Když už jsi tady, dones mi prosím dřevo.“ Podala mu proutěný koš a Josef kývl a šel nasekat polínka do kamen.

Svatba se nakonec konala. Otec s dcerou si vše vyříkali a Timur neochotně souhlasil, že jim dá své požehnání. Veselka byla rychlá a jednoduchá, na víc nebyl čas ani peníze. Vera s chlapcem se vzali, těch pár hostů se společně najedlo a bylo hotovo. Vera za ním odešla do města. Bydlela nyní s ním u jeho matky, která byla nemocná a bylo třeba se o ni starat. Měli tedy střechu nad hlavou.

Hospodář si sem tam postěžoval, ale nemyslel to nijak zle. Darya byla nadšená, ona sama se vdávat nechtěla a její sestra svou svatbou odvedla pozornost od ní, takže si ženicha ještě nějakou dobu snad nebude muset.

Jednoho dne, když se Josef s Timurem a Albertem dostali do města, vedly se tam zvláštní řeči. Při zaslechnutí jména Masaryk Josef zbystřil. To jméno znal i když ho už hodně dlouhou dobu neslyšel. Ten muž byl jeho vzor. Bojoval hlasitě za to, v co se Josef odvážil jen tiše doufat. Slyšel, že v Rusku organizuje jakési jednotky. Když se po několika vyptávání konečně dostal ke zdroji, postaršímu úředníkovi, který přijel do města zkontrolovat nového starostu, na vše se ho vyptal. Muž nevypadal, že by chtěl nějaké informace sdílet, když už mu však Josef začal být otravný, vše mu řekl, aby se ho zbavil. Tak se Josef dozvěděl o nápadu na české vojenské oddíly. O tom, jak Masaryk vybízí zajatce a Čechy, kteří zde žijí, aby pomohli.

Josef to nemohl dostat z hlavy. I po příjezdu zpět na statek na to stále musel myslet. Neměl se tu špatně, ale mohl si získat naději na návrat domů. Mohl pomoci svému snu. Dopomoci tomu, aby jeho děti žily v míru nezávisle na mocnostech. Darya ho často vídala, jak jen sedí a ani se nehne. Stále pracoval, protože práce bylo všude požehnaně, ale v hlavě měl zmatek. Potřeboval by o to s někým mluvit. S někým, kdo by měl podobný názor. Nikdo takový ale v okolí nebyl. Nebylo jisté, co se vůbec bude dít nebo co by se mohlo stát, ale Josef i tak snil.

Pak jednou zjistil, že byla zajatcům dána nabídka. Budou vysvobozeni ze zajetí, to jest zajateckých táborů nebo nucených prací, pokud se přidají k odboji a postaví se vojskům, ve kterých dříve bojovali. Josefa to nadchlo, po tolika dnech přemýšlení měl konečně pořádnou motivaci. Neváhal ani chvíli a šel to oznámit hospodáři. Sdělil mu svůj postoj. Přesně tak, jak to cítil. Že nemůže udělat nic menšího pro svou vlast. Udělat to se ctí a hrdostí, kterou v srdci chová a neschovávat se někde jako zbabělec. Timur tiše naslouchal a když Josef domluvil smutně pokýval hlavou. „Tvé řeči rozumím,“ řekl, „i když se mi vůbec nelíbí, co to pro mě znamená. Jsi si jistý, že je to pravda, a ne jenom zvěsti. Víš, jak lidi umí věci nafouknout?“

„Ověřil jsem si to. Zatím je to prý spíš nápad, ale je to pravda. Už teď jsou v armádě čeští vojáci, chtěl bych pomoci. Cokoli řeknete můj názor neovlivní, jen jsem si přál vám to říct na rovinu.“ Timur opět kývl.

„Tvé upřímnosti si cením. Znamená to tedy, že od nás nadobro odejdeš?“

„Je tomu tak.“

Josef byl o tři dny později připraven na cestu. Bude muset pěšky, protože koně by neměl, jak vrátit. Bude se muset dostat do velkého města, do toho, kde byl před časem pro doktora. Tam se bude hlásit, snad ne jako jediný a odtamtud ho pak snad nasměrují.

Sbalil věci do své staré torny, která už tři roky ležela pohozená vedle jeho slamníku a přidal tam jídlo od Aliny a čisté oblečení, taktéž darované. Než odejde musí se ještě se všemi rozloučit. Vyšel ven, všichni tam na něj čekali i ženy se kterými jenom občas prohodil pár slov, všichni se s ním řešil rozloučit. Alina ho objala a řekla mu: „Neboj se, budeme se mýt každý týden.“ Josef se na ní pobaveně usmál a přistoupil k Albertovi, Ivanovi a Borisovi a každému stiskl ruku. Pak přišla na řadu Darya, také ho objala a vtiskla mu polibek na obě tváře. Nakonec se dostal až k Timurovi. „Pokud někde potkáš

mého syna, pozdravuj ho ode mě.“ Josef přikývl a staršího muže objal, pak od něj poodstoupil a všem přítomným řekl:

„To, že jsem se sem dostal, byla taky čistě jenom náhoda a já jsem vděčný za čas, který jsem zde strávil. Mohl jsem dopadnout mnohem hůř. Vězte že roky, které jsem zde prožil nikdy nezapomenu. Měl jsem obrovské štěstí, že jsem vás potkal, ale je čas jít.“ Když domluvil, každému pohlédl do oči, aby si je co nejlépe zapamatoval a vydal se na cestu.

Kapitola 8

Cesta probíhala bez problému, Josef se dostal až do rušného města a vyhledal tam malý vojenský stan. Vysvětlil jim, proč přichází. Voják, který ho s hlavou sklopenou k jakémusi dokumentu něco zamumlal a přikývl. Poslali ho k nedaleké budově, tam na něj čekal další takový voják, opět mu vysvětlil své důvody. Zeptal se ho na jméno a minulé válečné zkušenosti a hodnost. Pak byl Josef podroben zběžné lékařské prohlídce a ubytován.

Trochu nejistě vstoupil do určené místnosti a shledal, že na lůžkách polehávají muži. Celkem zde byli tři i když lůžek bylo o mnoho víc. Tři páry očí se na něj upřely. Josef teď nevěděl co dělat.

„Dobrý den,“ pozdravil nesměle nejistý, jakým jazykem mluvit. Muži se po sobě pobaveně podívali.

„A hle! Dorazil další,“ řekl jeden z nich, a ty jdeš odkud?“ zeptal se.

„Byl jsem nedaleko na statku, kam mě před třemi lety přidělily.“ Odpověděl Josef.

„No to se podívejme,“ řekl muž, „tak pán se válel na statku.“

„Předpokládám, že tam měl spoustu jídla, spánku a ženských,“ zachechtal se další.

„Ale no tak chlapy,“ okřikl je třetí, „copak nevidíte, že ho děsíte?“ Obrátil se na Josefa, „nic si z nich nedělej. Jsou jen mrzutí, že museli rok dřepět v zajateckém táboře a neměli takové štěstí jako my dva. Já jsem nákej Franta,“ natáhl k Josefovi ruku. Ten přistoupil blíž a rukou mu potřásl. Pak se posadil na nejbližší postel a obrátil se k prvním dvěma mužům.

„Nechtěl jsem vás naštvat.“

„Cha, prej naštvat to tak... Jako by nevěděl, co je to trocha srandy.“ Josefa to zarazilo. Ve stálé společnosti Rusů úplně zapomněl, jak odlišný humor mají oba národy. Teď se zasmál.

„Hele, on se umí i smát,“ šťouchl první do druhého. „Já jsem Karel,“ opět si potřásl rukama.

„A já taky Franta.“ Ted' už znal jména všech tří.

„Já se jmenuji Josef,“ představil se. Muži se opět uchechtli, zřejmě byli ve skvělé náladě.

„Jo těch tady je,“ řekl Karel. Josef nakrčil čelo.

„Ono je vás tu víc?“ zeptal se.

„No jasně, zatím jsme tu my a další pokoj, což je dohromady devět. Ted' s tebou už vlastně deset. Už jste tu tři Josefové.“ Deset lidí? Josef čekal, že tu potká jednoho nebo dva Čechy ale tolik?

„Jak dlouho už tu jste?“ otázal se.

„My s Karlem asi týden a Franta je tu pět dní. Myslím, že ještě minimálně týden tu pobudeme, pak jsem tak nějak pochopil, že bychom se měli vydat směrem ke Lvovu, nejsem si úplně jistý kam přesně,“ pokrčil rameny.

Ještě si chvíli povídali, když se otevřeli dveře všichni se tím směrem otočili. Ve dveřích stál muž, nadechl se: „Ted' u nás byl důstojník, říkal, že se zhruba za tři dny vydáme na cestu, společně s ruskými vojáky. A taky vám mám říct, abyste přišli na večeři.“ Hoši sborově zajásali. Měli hlad. Josef si prohlížel muže ve dveřích, byl to taky krajan, jako oni tady. Nejspíš patřil k těm dalším šesti, kteří se tu nacházeli. Všichni se v dobré náladě odebrali na večeři.

Než odešli dorazil ještě jeden, ted' jich bylo jedenáct. Když se vydali na cestu, Josef přemýšlel, kolik Čechoslováků asi v armádě potká. Nepředpokládal že moc. Pochyboval, že by se někomu chtělo nasazovat krk, když si mohli vcelku poklidně žít. Netušil, že většina zajatců žije v hrozných podmínkách. Šli pěšky, vezli s sebou pouze dva vozy, protože těch ted' byl všude nedostatek. Vozy vezly hlavně potraviny, Josef věděl, že na to z jak velké oblasti se jídlo veze, je ho zatraceně málo.

Šli pouze pár dní, neměli to tak daleko jak si Josef myslel, Lvov ležel daleko před nimi. Oni se ovšem zastavili. Dorazili k části armády, Josef předpokládal, že jsou v zázemí, kterým bylo malé město. Muži byli ubytováni a následně si je povolali. Potřebovali zjistit,

jaké má kdo zkušenosti a um se zbraněmi. Byli mezi nimi dva muži, kteří vypadali, že drží pušku poprvé. Neuměli se ani pořádně postavit pozoru. Byli to ti, kteří už v Rusku žili před začátkem války. Josef se na ně útrpně podíval, cenil si jejich odvahy, ale na bojišti by byli víc ke škodě než k užitku.

Potom postupně každého někam přiřadili. Většinu do jednoho útvaru. Josef byl přidělen k 3. československému střeleckému pluku. Josef s nadšením zjistil, že je jednotka tvořena převážně československými jedinci. Josef vůbec nečekal že v době, kdy se připojí už bude existovat téměř samostatná česká brigáda.

Josef si v baterii rychle zvykl. Konečně si mohl pořádně promluvit se svými lidmi. Líbil se mu zápal, s jakým ostatní dobrovolníci čekají, aby mohli ukázat co v nich je. Josef se k jejich nadšení přidal. Všiml si, jak se k nim chovají ruští důstojníky. Jak na ně pohlížejí svrchu. Jednou za jedním přišel se zprávou a když promluvil bez vyzvání, důstojník ho okřikl a vzápětí kopl. Josef kroutil hlavou nad bezcitností těch lidí. Nemohl se dočkat až jim na bojišti ukáže, jak jsou Češi schopní. Zatím byl ale klid. Probíhalo formování, výcvik a příprava k boji. Josef měl stále pocit, že to není dostatečné. Od jednoho přítele, který měl vyšší postavení než on, se dozvěděl, že se brzy dají do pohybu. Slyšel, že měli zahájit ofenzívu už na jaře, ale prý byla odložena a měla se uskutečnit v nejbližší době. Z jejich hovoru vyplynulo, že se nekonala kvůli rozkladu ruských vojsk. Josef se při těch slovech musel usmát. Pobavilo ho, že si na ně Rusové otvírají huby, když sami nedokážou udržet vojsko. Právě kvůli nespolehlivosti Rusů se prý rozhodlo, že se do útoku zapojí i všechny tři československé pluky. Celá střelecká brigáda se přihlásila dobrovolně. Viděli v tom možnost se konečně projevit.

Netrvalo dlouho a nastal čas vyrazit. Dali se na pochod. Josef cítil, jak v něm roste napětí. Dokud šli, neměl problém svou nedočkavost udržet na uzdě, jakmile zastavili, aby si odpočinuli, měl problém se držet na místě. Neustále poposedával, když už to nemohl vydržet, zvedl se a chodil po rozloženém ležení. Viděl, že ostatní jsou na tom podobně. Všude se vzrušeně debatovalo, sem tam někdo polehával, spousta mužů však stejně jako on neklidně přecházela. Měli před sebou poslední den cesty. Zborov, kde se měla ofenzíva konat byl nedaleko. Josef se zhluboka nadechl a posadil, hned zas vyskočil na nohy, pak si zase sedl. Když pozorně sledoval tábor, všiml si mladíka, který seděl nedaleko od něj. Držel se za kolena a trhal trávu kolem sebe. Josef vstal a došel k němu.

„Takhle tady za chvíli žádná tráva nebude,“ poznamenal a doufal, že se mladík na vtipnou poznámku chytí. Hoch zvedl hlavu a podíval se na něj. Josef tiše zalapal po dechu. Tohle nebyla tvář mladého muže, byla to tvář dítěte.

„Možná je to dobře, stejně tady k ničemu není,“ řekl kluk s úsměvem a pokynul Josefovi, aby se posadil vedle něj. Ten se nenechal dlouho pobízet.

„Pravda,“ odmlčel se, „už zítra to kolem bude vypadat úplně jinak.“ Chlapec kývl. „Očekávám to.“ Josef přemýšlel, jak taktně zjistit jeho věk. „Už jsi někdy v bitvě bojoval hochu?“ Přikývl.

„Před měsícem a půl, ale zajali mě hned při druhé vlně, chvíli jsem byl v bezvědomí, takže jsem jim alespoň nedělal problémy. Měl jste vidět to místo, kam mě dali,“ otřásl se odporem, „tam už se vrátit nechci. S Honzou jsme se připojili před dvěma týdny, on tam nebyl ani tři dny a už šel zase pryč.“ Josef rozuměl jeho slovům tak napůl, ale pozorně poslouchal. „No a teď jsme tady.“ Dokončil svou řeč.

„Honza je tu taky?“ zeptal se Josef. Chlapec kývl a ukázal do tábora. „Tamhle, je fajn. Moc dlouho se neznáme, ale líbí se mi jeho humor.“ Josef se podíval kam ukazuje a spatřil muže nedaleko od nich, jak skládá zbraně. Měli jich zatraceně málo. Josefa děsilo, že nemají ničeho dostatek, zbraní, střeliva, dokonce ani jídla. Nepamatoval si den, kdy se naposledy dosyta najedl. Jak v takových podmínkách mají vyhrát?

„Kolik mu je?“ Odpovědí mu bylo pokrčení ramen. „Myslím, že asi dvacet.“ Josef spatřil svou příležitost. „A kolik je tobě?“

„Šestnáct,“ přivřel oči a lehl si do trávy. Josef na něj pohlédl, viděl mezi nimi mnoho mladíků, ale nikoho takhle mladého. Jak se sem sakra dostal, vždyť by nemělo být možné, aby někdo takhle mladý rukoval.

„V tom případě tě obdivuji. V tvém věku se dobrovolně připojit do boje na život a na smrt, to chce odvalu. Máš tady nějakého příbuzného, bratra nebo rodiče?“ zavrtěl hlavou. Nevypadal, že chce dál vést konverzaci, proto se Josef zvedl. Vykročil pryč, ale vtom se za ním ozval hlas. „Bojíš se?“ chlapec to řekl tichým, nejistým hlasem. Josef se otočil. Hledělo na něj dítko se strachem v očích, moc mladý na to, aby musel čelit ohavnostem, které válka odkrývala. Dřepł si, aby sedícímu chlapci hleděl do očí. „A ty?“ zavrtěl hlavou. Josef se zamračil.

„Každý se bojí,“ rukou obsáhl celý tábor, „všichni jsou nedočkaví, ale každý z nich se bojí, alespoň trochu. Ptáš se, jestli jsem nedočkavý, ano. Jestli jsem nervózní, jsem. A jestli se bojím? Jsem strachy bez sebe, protože vím, že každý den by mohl být můj poslední. Ale je jedna věc, ze které strach nemám, nebojím se, si to přiznat. Strach je přirozená věc, je to reakce na okolní dění a v určité míře nám pomáhá v kritických situacích. Ten, kdo má obavy, má mnohem větší šanci přijít s nějakým rozumným řešením než člověk, který strach nemá. Proto se tě ptám znovu a odpověz mi prosím upřímně. A ty máš strach?“ Chlapec vyburcován Josefovi slovy zuřivě zakýval hlavou. „Ano,“

Josef se usmál. „Tak ho nos hrdě jako brnění.“

Kapitola 9

Dalšího dne odpoledne dorazili ke zborovským zákopům. Vojáci se při pohledu na ně zhrozili. Zákopy byli neupravené a obranné pozice v naprosto nepřijatelném stavu. Měli dva dny na to, dát je do pořádku. To bylo zoufale málo času. Nikdo z nich neváhal a pustili se do práce. Zatímco vojíni pracovali na zpevnování zákopů. Čeští důstojníci společně s ruským plukovníkem V.P. Trojanovem vymýšleli plán útoku. Celý jejich frontový úsek měl podružný charakter a samotná jejich brigáda měla útočit až druhého července, což bylo přesně den poté co celá ofenzíva měla začít. Důstojníkům nikdo pořádně neřekl, jak mají plánovat útok, jen kdy mají útočit.

Josef ustaraně obhlížel zásobu zbraní, kterou měl za úkol přemístit k zákopům a k pozicím. Moc dobře si uvědomoval, že nemají ani jeden kulomet, natož pak děla. Neměli vlastní dělostřeleckou podporu, takže byli odkázáni na ruské dělostřelectvo. Nebyl si úplně jistý, jestli jim malé množství ručních granátů, které sebou měli, bude stačit. Prošel uličkou, vyhnul se pár lidem a složil zbraně na určené místo. Vyhlédl zpoza připravované hradby na opačnou stranu bojiště. Neviděl ani jeden pohyb, jejich zákopy museli být buď opravdu hluboké nebo tam nikdo nebyl. S nelibostí zjistil, že mají před zákopy velké množství protipěchotních překážek. Mnoho a mnoho ostatného drátu tu bylo nataženo a Josef tušil, že v poli budou také nastražené miny. Věděl, že už nezbyvá moc času, stejně jako věděl, že následující dvě noci toho moc nenaspí.

Další den k večeru bylo mužstvo svoláno, aby jim důstojníci přidělily úkoly. Také jim měli sdělit plán útoku. Jako první předstoupil dopředu Trojanov a mírným hlasem oslovil přítomné vojáky.

„Zítřejší mají naše jednotky v plánu zahájit bitvu. V té se my ale angažovat nebudeme, nás čeká boj až o den později. Nebude to jednoduché, nepřítel má podstatně lepší podmínky, pozice a vybavení, ale věřím, že nemá vaše nasazení. Prosím rozdělte se do praporů a jděte za svým poručíkem. Budou vám oznámeny vaše úkoly. Vojáci poslechli a Josef se postavil k prvnímu praporu třetího střeleckého pluku. Tam teď patřil. Čekalo se na

opozdilce, proto Josef obhlížel, co se děje kolem. Poodešel stranou a poslouchal výklad poručíka Čečka, který právě svému prvnímu praporu oznamoval...

„Nechci to po vás žádat, ale abychom měli nějakou naději na úspěch je to třeba. Je potřeba udělat cestu v drátěných překážkách pro hlavní útočící voje. Potřebuji šestnáct dobrovolníků. Dostanou granáty a poběží až k překážkám. Bude to nebezpečné a je zde malá šance na přežití, ale věřím, že se mezi vámi najde několik odvážlivců, kteří se tohoto úkolu zhostí. Kdo se hlásí?“ odmlčel se. Josef potlačil nutkání zvednout ruku. On k tomuto praporu nepatřil, jeho úkol to být neměl. Muži čekali, přemýšleli. Po chvíli se vpředu zvedla paže, za ní následovaly dvě další, pak se přihlásily muži zezadu. Za chvíli se na prostranství zvedal les rukou. Josef se je snažil spočítat, určitě jich byl přes sto. Hrud' mu zaplavila hrdost že mužů, kteří byli ochotni riskovat je tolik. Chtěl vědět kdo půjde, ale všiml si, že už má u své jednotky velitele. Rychle se vrátil na místo. Byl jim vysvětlen plán. Společně s dvěma dalšími prapory pluku budou útočit hned po prvním pluku společně s plukem druhým. Byli mezi nimi ti nejzkušenější a nejschopnější. Nováčci a mladí měli útočit mezi posledními. Bylo jim vysvětleno, co mají udělat a jak a mezi muži začala vzrůstat nervozita.

Po zbytek dne se konaly přípravy a nazítří se ozvaly první rány. Celá jejich brigáda se krčila v zákopech. Měli za úkol čekat, to ale nešlo tak lehce, když nedaleko nich zuřila bitva. Zvuky během dne se ztrácely a vzápětí opět nabývaly na síle. Všichni večer ulehli, ale spalo jen několik málo jedinců. Ráno v době, kdy začalo svítat už byli všichni připraveni. Věděli, co má přijít. Blízko se ozvaly rány, ruské podpurné dělostřelectvo zahájilo palbu. Rána za ránou dopadaly na druhou stranu. Netrvalo dlouho a rakouská děla jim zazpívala v odpověď. Salvy dopadaly do československých pozic. Muži se kryli, ale pro některé bylo už pozdě, když chvilkami nastal klid a prach se usadil, leželo v zákopech mnoho těl. Volalo se o pomoc a lékaři a pomocní vojáci odnášeli raněné. Po každém takovém tichu opět následovala výměnná salva z děl. Nejhůře na tom momentálně byl první československý pluk. Zejména tam nepřátelská palba dopadala. Trvalo to několik hodin, než se konečně na cestu vydala malá skupinka granátníků, určena o dva dny dříve. Kdo mohl, jejich postup sledoval, ale to pro vojáky nebylo bezpečné, proto málokdo spatřil, že ač výrazně oslabena nepřítelovou palbou, dorazila úderná skupina na místa dostatečně blízko k drátěným překážkám. Málokdo viděl, jak se vši vervou jeden za druhým mrštili granáty na cíl. Když se ale ozvaly očekávané výbuchy, vykuklo se zákopů několik desítek hlav. Zpráva se šířila jako lavina a za chvíli každý

pluk jásal. Bariéry byly prolomeny. Byl čas vydat se na postup. Jako první do útoku vyrazil první pluk. Vojáci rozdělení v malých skupinkách nejvíce po dvanácti mužích se dali na nedlouhou cestu přes zemi nikoho. Při tom úspěšně využívali terénu a vyhýbali se palbě. Ta byla až nečekaně silná. Odpor byl veliký a za útočícími muži se tvořila cesta z padlých raněných. Ti se ze všech sil snažili doběhnout, dokulhat nebo se doplazít zpět do bezpečí. To ale jednotky nezastavilo, bylo jim řečeno, že nemají dbát na ztráty a postupovat i přes ně stále vpřed. První skupinky úspěšně dorazily k rakouským předsunutým polním strážím. I tam nyní probíhal zuřivý boj, ale většina z nich padla po prvním náporu. V tuto chvíli se však postup zastavil. Jelikož sousedící v útoku finský pluk nedokázal prorazit rakouskou obranu na svém úseku, byl první prapor prvního pluku zastaven kulometnou palbou do odkrytého boku.

Nyní byla řada na druhém a třetím pluku, aby podpořili první jednotky. Josef ve společnosti dalších deseti mužů vyrazil vpřed. Cítil, jak mu žilami proudí krev. Zvedal a zase dopadal nohama na zem, ale vnímal jen cíl před sebou. Ozvaly se rány a Josef okamžitě padl k zemi, jeho bratři učinili totéž. Okamžitě se zase zvedli namířili a vystřelili a běželi dál. Tak se poměrně rychle dostali až k prolomeným bariérám. Opatrně, aby se nikdo nikde nezasekl se jimi proplekli a pokračovali dál. Všude kolem ostatní vojáci činili totéž. Po celém jejich úseku běželi muži neochvějně vpřed. Muž vedle Josefa se zřítíl k zemi, Josef mu věnoval letný pohled, ale nezastavoval. Opět si museli lehnout. Většina skupinek kolem učinila totéž, protože se na jejich pozice soustředil nepřátelský kulomet. Ozvaly se výkřiky a potom jeden hlas zakřičel do zvuků boje. „Nemůže ten kulomet někdo sakra zastavit?“

Josef vyhlédl zpoza kopečku, za kterým ležel a spatřil dva muže ležící za kulometem, vzápětí viděl, jak k němu ze strany přiběhli tři jejich vojáci a ležící muže zneškodnili. Palba ustala a Josef s jeho skupinou se opět rozběhli. Dorazili k zákopům. Většina mužů tu ležela v tratolístích krve, nebýt rozlišných uniforem, Josef by nepoznal vlastní od nepřátelských mužů. Většina rakouských vojáků se už začala stahovat, ale tady stále mezi raněnými probíhal boj. Namířil a vystřelil. Odsunul závěr pušky, vyndal náboj a sáhl pro nový. S nelibostí zjistil, že ten vystřelený byl poslední. Věděl, že jeho bratři na tom budou podobně. Střeliva měli značný nedostatek. Ale tady v téměř dobytém zákopu najít nové náboje by neměl být problém. Seskočil dolů do zákopu a mávl na zbytek skupiny, nyní pouze šest mužů, kteří se vydali za ním. Vyrazil k nejbližšímu ležícímu muži a zjistil, že

ten nemá ani zbraň, ani náboje. Někdo se je už musel vzít. Rozhlédl se a spatřil, že ostatní jsou na tom podobně, barvitě zaklel. „Kolik máte nábojů?“ zeptal se.

„Já jeden.“

„Já taky.“

„Já už jsem bez.“

„Já mám ještě tři,“ ozvaly se odpovědi. „Fajn, tak si je musíme obstarat,“ rozhodl. Vydali se doleva po zákopu. Postupně našli tři volné zásobníky, dva z nich prázdné.

Za nimi se ozvaly kroky, všichni se prudce otočili. Proti nim stála skupinka devíti mužů, všichni byli ozbrojeni a mířili na ně. Josef uslyšel cvaknutí, jak se za ním nabili tři pušky, věděl, že nemají šanci. Leda by se k vojákům dostali blíž, tak aby nemohli jejich střelné zbraně použít. Muž, který stál proti Josefovi promluvil německy: „Odložte zbraně a vzdejte se.“ Josef nepatrně zavrtěl hlavou, tušil, že když kolem zuří boj, nestojí nepřátelé o zajatce. Nejspíš jenom nechtěli ztratit muže, a tak je chtěli odzbrojit. Zvedl ruce a udělal krok blíž. Zbytek skupiny učinil totéž. Začal mluvit německy, „vzdáme se, ale slíbíte nám, že nás nezabijete.“ Muž, stojící proti němu, nejspíš nějaký nižší důstojník, pomyslel si Josef, se ušklíbl. „Jste mými zajatci, ale můžu vám slíbit, že odtud odejdete živý. Josef opět o pár kroků přistoupil, „víš, něco v tvých slovech mě nutí ti nevěřit.“ Přiblížil se tak blízko, že se důstojníková puška skoro opírala o Josefovu hrud', rozechvěle se nadechl. Doufal, že jeho bratři chápou, o co se snaží. Hrál nebezpečnou hru, přesto pokračoval, „Znával jsem muže jako ty, kdysi mě takový podobný člověk nutil udělat něco, co se mi ani za mák nelíbilo. Doplatil na to, protože jsem mu...“ Uprostřed věty máchl rukama a chytil nepřítelovu zbraň, prudkým pohybem mu ji vytrhl a podrazil mu s ní nohy. Ozvaly se rány a Josef se poroučel k zemi. Uslyšel několik bolestných výkřiků, nedovolil si se ohlédnout, aby zjistil, kdo z jeho mužů byl raněn. Vytáhl zpoza opasku nůž a podřízl důstojníkovi hrdlo. V podřepu se vrhl na nejbližšího stojícího vojáka a plynulým pohybem mu sekl do lýtky, napolo se otočil a uviděl, jak se k němu otáčí hlaveň zbraně. Vojáka, který na něj mířil zasáhl výstřel. Padl. Josef se otočil a spatřil, že pouze tři z jeho bratří stojí na nohou. Viděl, jak oba bezradně odhazují zbraně a s noži v rukou se vrhají vpřed, jeden z nich vzápětí schytl kulku. Měli proti sobě čtyři stojící muže, ten s proseknutým lýtkem se nyní zvedal a stavil se ke svým druhům něco jim řekl, ale mluvil potichu a Josef jeho slova přesně neslyšel, něco v nich ho ale přimělo se zarazit. Nikdo z nich neměl nabito, ale Josef věděl, že nebude dlouho trvat, než budou zbraně znovu

připraveny k použití. Měl zlomky vteřiny, ale místo aby zaútočil vykřikl, „Dost, dost toho šílenství, pro co tu bojujete. Je tohle to, co chcete? Zabíjet vlastní druhy?“ Dostalo se mu nevěřících pohledů. Josef pomalu vydechl, podle reakce poznal, že se nespletl. „Jsme Češi a Slováci, tak jako vy,“ promluvil znovu.

Jeden z nich vykročil vpřed, „A za čo bojujete vy? Za Rusov? Má to cenu? Bojovať na jednej, či druhej strane je to jedno, stačí mi prežiť.“

„Nebojujeme za Rusko, ať klidně táhnou do pekel. My jsme tu pro vlast, pro naši zemi, to za ní stojí bojovat. Na život i na smrt je to jedno, jen když bude moje rodina žít v zemi bez útlaku.“ Věděl, že jeho slova padly na úrodnou půdu. Viděl, že váhají. „Máme vlastní jednotku, jenom my Čechoslováci. Mohli byste se přidat, můžete nám pomoci.“

„Jak môžem vedieť, že neklameš, že to nie je nějaký trik?“

„Nech si toho, chci vám pomoci, pokud budeme pokračovat, je nejpravděpodobnější, že nikdo z nás nepřežije. Nenutím vás do ničeho, je vás prosím, nechte nás projít. My,“ ukázal za sebe na jeho zbývající dva bratry, „děláme, co je správné. Jen nás nechte jít. Dost naší krve už bylo prolito,“ máchl rukou k ležícím mužům a pozorně sledoval, co se bude dít. Jeho ruka byla celou dobu ukryta pod mrtvým důstojníkem. Svírala pušku, byl by schopen vystřelit téměř okamžitě, kdyby se ukázalo, že jeho protivníci s jeho názorem nesouhlasí. Nejspíš by to znamenalo jeho smrt, ale nehodlal se jen tak vzdát. Zbylí vojáci v rakouských uniformách zamyšleně hleděli na mluvčího. Josef doufal, že mezi nimi není žádný Němec někdo, kdo by neváhal. Dopředu postoupil jeden z nich a pronesl, „Co se děje, nemůžeme změnit. Nevěřím ti nic z toho, co tu vykládáš, jsi zběh a zrádce.“ Namířil na něj zbraň. Josef čekal, klidně seděl a čekal co přijde, protože věřil. Jeho víra přinesla ovace. Dřív, než by vyšel výstřel, voják sebou trhl a skácel se k zemi. Za ním stál mluvčí se zbraní obrácenou pažbou dolů a upíral na Josefa pohled. Josef kývl a vydechl zadržovaný dech. „Znamená to, že se k nám přidáte?“ zeptal se.

„Nie,“ pousmál se druhý, „nie hned. Odovzdáme posolstvo, ktoré si nám povedal, ostatným. Potom... potom by som sa rád chopil zbrane na druhej strane barikády.“ Usmál se na Josefa a natáhl k němu ruku. S radostí ji uchopil a postavil se na nohy. Poplácal mluvčího po rameni, „buď opatrný, najdou se takový jako on,“ ukázal na omráčeného vojáka, „kteří vás budou chtít zastavit.“

„Som si toho vedomý,“ Josef ustoupil stranou a nechal je kolem sebe proběhnout. Celou dobu je obezřetně sledoval, zda to není jen lest, ale oni bez ohlednutí odklusali za zatačku. Josef se otočil a pohlédl na ležící muže, ty, které zranili nechal bez povšimnutí a došel ke svým padlým bratrům. Jeden ležel bez hnutí, další se jen zmítali v bolestech. Zbývajících dva k nim také přistoupili. Josef se na jednoho z nich otočil. „Budeme je tu muset nechat, boj ještě zdaleka neskončil. Najdeme další skupinku a připojíme se k ní. Vezměte si dostatek nábojů.“ Sám si vzal jednu z ležících pušek a mrtvému důstojníkovy sebral zbytek nábojů. Očistil nůž o jeho uniformu a zastrčil za opasek. Vydali se dál. Netrvalo dlouho a narazili na poměrně početnou skupinu z jejich pluku. Josef si začal říkat, že je zvláštní, že když byli napadeni zrovna v okolí nikdo nebyl. Bez problémů se ke skupině přidali. Na rozdíl od jejich byla tato ještě stále velmi početná. Teď jich bylo dohromady jedenáct.

„Stahují se, přesunují se do dalších zákopů,“ konstatoval zvolený vedoucí skupiny.

„Všichni?“ zeptal se František, jeden z Josefových společníků.

„Po skupinkách, mluvili jsme s ostatními rotami. Máme skoro obsazenou kótu 392, to je ta, kterou jsme měli dobýt. Ale budeme postupovat dál. Přece to takhle nenecháme, máme nad nimi převahu a teď už máme i dostatek zbraní.“

„Taky máme dost ztrát, hlavně ty první útočné skupiny,“ poznamenal Josef.

„Nic, co by nás výrazně ohrozilo,“ mávl rukou, „nicméně měli bychom pokračovat, i tady je ještě spousta práce.“

Trvalo jim dvacet minut, než společnými silami všichni vypudili nebo zahnali nepřátelské vojáky z nyní obsazených zákopů. Českoslovenští bratři se ale nezastavovali, ačkoli splnili úkol, měli nyní velkou strategickou výhodu. Dostatek zbraní a nyní i kulometry jim usnadňovaly další postup. Jeden člen Josefovi skupiny se ihned chopil kulometu a obrátil ho proti prchajícím nepřátelům. Vydali se na další postup. Postupovali rychle. Rakušané, ač stále početnější, k nim teď přistupovali mnohem obezřetněji než předtím. Taky proto se jim nedařilo zastavit rychlý postup československých praporů.

Josef se nezastavoval. Byla na ně mířena palba, ale nebyla zdaleka tak ničivá, jako předtím. Vtom nedaleko něj dopadla rána, Josef se samým leknutím zastavil. Celou dobu sledoval prostor před sebou a žádné z děl nemířilo na něj. Další rána. Prudce se otočil a zahleděl se k vlastním obranným pozicím. Ruská děla mířila přímo na ně. „A do háje,“

zamumlal si pro sebe a vojáky kolem zavolal. „Kryjte se, Rusové střílí na nás.“ Vzápětí rychle padl k zemi. Rána dopadla velmi blízko a Josefa na chvíli ohlušila. Zasypala ho sprška hlíny. Vedle něj zalehl další voják. „Prečo na nás strieľajú. Predsa sú to naše delá, však?“ zeptal se Josefa. Ten nakrčil obočí, snažil se přijít na nějaký možný důvod.

„Třeba se nějaké malé skupinky dostaly až k našim dělům a obsadily je. Ne to ne. Máme tam poměrně silné zálohy. Možná se jen nestíhají přesouvat, taky postupujeme dost rychle, tak s tím taky nemusí počítat. Kdo ví,“ pokrčil rameny, „teď je to stejně jedno, nic s tím neuděláme, musíme pokračovat.“

Střelba na chvíli přestala, proto se zvedli a běželi dál. Blížili se k druhým zákopům. Nebyly tak dobře obrněné jako první. Tedy neměli většinu barikád a kulometů se tu vyskytovalo mnohem méně než v první linii. Zásoby jim ale nejspíš ještě zdaleka nedošly, neboť pár desítek metrů, velmi blízko něj vybuchl granát, vržen nebo střelen, bylo to jedno. Josef stál dostatečně daleko, aby neutržil vážné zranění, ale byl odhozen o několik metrů dál. Dopadl na tělo mrtvého vojáka. Josef tu tvář nepoznával, ale poznal, že patřil k nim. Neohrabaně se zvedl a otrásl se při pohledu na nebožtíkovu znetvořenou mrtvolu. Musel tu už chvíli ležet, protože Josef žádný výbuch neviděl, ale tenhle chudák pravděpodobně šlápl na minu. Chyběla mu polovina dolních končetin a jedna horní a Josef s odporem shledal, že jsou rozkouskovány všude kolem těla. Co nejrychleji se vydal opět vpřed, aby ten pohled vyhnal z hlavy.

Když doběhl až k druhému pásmu zákopů všude kolem se bojovalo. Ani tady to nebyl hezký pohled. Muži používali vše, co měli po ruce. Pušky, pistole, nože, hole ale i jen své vlastní ruce. Josef z vyvýšeného místa sledoval, jak skupinka obránců obestoupila tři z bratrů jeho nově utvořené skupiny. Obestoupila je možná moc silné slovo, protože zákop nebyl tam široký, ale uzavřeli jim všechny únikové cesty. Viděl, že nikdo z nich nepoužije střelnou zbraň, na to stáli moc blízko u sebe. Začali se rvát, jinak se to ani nedá nazvat. Josef namířil, ale vzápětí pušku sklonil. Neměl pořádný přehled a hrozilo, že strefí jednoho z vlastních. Vedle něj doběhl další muž. Josef se nezdržoval zbytečnými řečmi a jenom ukázal na bojující skupinku a pronesl. „Musíme jim pomoci,“ a rozběhl se podél zákopu, do kterého vzápětí skočil a přidal se do boje. Muž se nenechal dlouho pobízet a ihned ho následoval.

Velmi blízko a velmi nenápadně sledoval potyčku mladý hoch. Měl strach, proto se krčil za ohybem zatačky a čekal až bitka ustane, teprve potom vyšel a když uviděl známou tvář

zamával. Josef na něj překvapeně pohlédl. Nečekal, že se chlapec zapojí do bitvy takhle ze začátku, doufal, že zůstane někde vzadu u zálohy, ale on tady krácel směrem k němu a mával mu. Josef na jeho pozdrav neodpověděl. Za jeho zády se ozval autoritativní hlas: „pokračujeme, musíme to tu vyčistit.“ Kývl, že rozumí a popohnal chlapce pohybem ruky a ten se k nim přidal. Ani jeden si nic neřekli, nebyl na to čas. Pokračovali podél zákopů a Josef šel jako poslední a hlídal jim záda. Vždy se přidali do bojů, které kolem probíhali a pak pokračovali dále. Do zákopů se hrnuli další a další muži a za chvíli byla po nepříteli veta. Většina z nich se stáhla o další kus dál, ale spoustu Čechoslováků v rakouské armádě se velmi rychle vzdalo.

Muž, který se sám určil, jako velitel skupiny jim navrhl krátký odpočinek, všichni s vděčností přijali a Josef vytáhl zpoza opasku čutoru a hltavě se napil. Většina z ostatních učinili totéž. Josef pomohl jednomu z nich ošetřit zranění. Řezná rána nebyla nijak hluboká, ale přesto to bylo nepříjemné zranění. Pokračovali dál a netrvalo dlouho a drželi pozice před nedalekou vsí. Teď se však zastavili. Nemohli dál a opět za to mohla finská divize. Velitelé jim říkali, že je potřeba dobýt silně opevněné rakouské postavení, kterému Rusové říkali „Mogila“.

Když slunce daleko překročilo práh poledne, dozvěděli se, že konečně mohou pokračovat dál, protože se do boje přidala i jejich záloha společně s ruským úderným praporem a ono postavení dobyli. Boj tedy mohl pokračovat. Naráželi na další a další vlastní lidi. Častokrát se stávalo, že až po tom co pobili polovinu nějaké nepřátelské skupiny a její zbytek se vzdal, zjistili, že to byli jejich krajané. Josefa tížilo pomýšlení na to kolik lidí, které třeba někdy v minulosti potkal, tu zemřelo rukou svých vlastních lidí. Nemohli s ovšem udělat víc, než zraněné nebo vzdávající se vojáky vzít do zajetí. Přeci jen, byli ve válce. Neměli to daleko od třetí linie nepřátelské obrany. Jakožto součást prvního praporu třetího československého pluku dělali spíš zadní voj a čistili a pomáhali s opozdilci. Největší nápor byl stále vyvíjen na první pluk, který byl nyní kus před nimi. Kolem Josefa se prohnal jeden z jeho vojáků, který za chvíli skončil s kulkou v ruce. Stále se ještě snaží, pomyslel si, když zraněnému pomáhal zpět na nohy. Otázkou je, jestli jim to v něčem pomůže. Došel k názoru, že spíš ne. Blížili se k další vesnici, už viděl domy, které se tyčili nedaleko nich. Snažil se vzpomenout, co za obec by to mohlo být. Ale mapu si prohlédlo jenom málo z nich, a tak to nechal plavat. „Nu co, nepotřebuji nutně vědět

co je zač.“ Nicméně měli před sebou ještě hodný kus cesty a pole hemžící se nepřáteli. Nabil a vystřelil, měl u pasu spoustu kulek, které sebral zajatcům nebo mrtvým vojákům, proto si nedělal hlavu s plýtváním. Vedle něj se také ozval výstřel a když otočil hlavu, uviděl chlapce, jak sklání zbraň a ručně přebíjí.

Měli problém poznat kdo je přítel a kdo je naopak proti nim, protože muži se kolem pohybovali tak rychle, že Josefovi a ostatním uniformy v běhu splývali. Proto vždy, když chtěl vytřel, musel zastavit rychle se zorientovat. Cítil, že přes všechn adrenalin, který mu nyní proudil v krvi, začíná cítit únavu. Nohy se bránili dalšímu rychlému postupu a v boku ho začínalo píchat. Zastavil a otočil se, aby našel velitele skupinky, ten se zdál podobně udýchaný. „Zpomalíme,“ rozhodl a muži okolo s vděčností zvolnili tempo do pomalého klusu. Josef zahlédl obranný kulomet, který zuřivě bránila skupinka rakouských vojáků. Vzápětí se ozvala rána a muži pod nábořem výbuchu vyletěli do vzduchu. To už k nim přiběhla skupinka Čechoslováků a rychle přeživší vojáky zpacifikovala.

Všiml se, že jeho bratři kolem, padají nebo se poroučí k zemi. Když pár stop od něj začali pršet výstřely, nenechal se dlouho pobízet a následoval je. Nedaleko něj byl vyvýšený kopec, ke kterému se doplazil a lehl za něj. Kulomet, který na ně zaměřil svou pozornost se zaměřil na ležící vojáky, které našťěstí povětšinou kryl terén. Z ničeho nic palba ustala a Josef s úlevou zjistil, že i tento kulomet už je ve správných rukou. Stále si nedovoloval se plně vzpřímit, proto se v podřepu vydal k ležícím bratrům. Většina z nich neutrpěla žádné nebo jenom drobné zranění, dva na tom byly o dost hůř, jeden z nich si při pádu zlomil ruku a druhou měl zraněnou, druhý ztěžka dýchal a držel se za rameno. Josef se s obavou rozhlédl a když uviděl nedaleko ležícího chlapce, vydal se k němu. Viděl, že se hýbe a oddychl si. Je naživu. Došel k němu, ten nejspíš zaslechl kroky, protože se otočil. Když uviděl Josefa, pokusil se o úsměv. Vyšel z toho spíš škleb. „Jsi v pořádku?“ zeptal se Josefa a ten překvapeně zamrkal. „Já ano, ale ty nevypadáš nejlíp,“ řekl s obavou v hlase, „trefili tě?“

Mladý muž se námahou posadil na kolena a rukou přitisknutou pod pravým prsem. Mezi prsty mu protékala krev. Pohlédl na Josefa se zděšeným výrazem. Ten se k němu vrhl. Rychle a beze slov prohlédl zranění. Rána neprošla skrz, ani výrazně nekrvácela. Josef mu rozeplnul uniformu, aby zjistil, jak rána vypadá. Košile se chlapci lepila krví k hrudi, Josef se neodvažoval tkaninu odstranit. Rychle z polní brašny vytáhl obvaz. Jenže ránu

nebylo, jak pořádně obvázat, protože se nacházela na velmi špatném místě. Josef rychle vytáhl nůž a uřízl kus své uniformy, který následně přitlačil k ráně. V lékařství se nevyznal. Věděl, jak co ošetřit a zavázat. Taky věděl, že může dojít k vnitřnímu krvácení. Základy znal, s panikou si uvědomil, že neví, co si má počít se zraněním před sebou.

Chlapec se zhroutil zpět na zem a Josef stále tlačil na ránu, s úlevou zjistil, že krev už neteče tolik. Ozval se podivný zvuk a Josef rychle zvedl hlavu. Raněný lapal po vzduchu. Chytil Josefa za ruku a odsunul ji od zranění i s látkou, která zakrývala ránu. Začal opět normálně dýchat, ale zdálo se, že má stále potíže. Byl bledý, skoro až domodra. Zranění už však krvácelo méně. Opět se posadil a pohlédl na Josefa. „Něco je špatně,” řekl, byl neklidný. Dýchal zrychleně i když ztěžka. Josef, který ho stále držel za ruku cítil, že má velmi rychlý tep.

„Lehni si,“ přikázal mu a nedokázal skrýt strach v hlase. „Lehni si sakra a lež, zkus se nehýbat.“ Zranění bez odporu poslechl a Josef se rychle rozhlédl. Uviděl svou skupinku zběžně ošetřující ostatní raněné. „Pomoc!“ zakřičel, „potřebuju pomoci.“ Pár z nich se po něm otočilo a když uviděli chlapce vedle něj, něco si řekli a jeden z nich vzápětí rychle přišel.

„Co se mu stalo?“ zeptal se.

„Nevím, střelili ho. Trochu krvácí, ale nemůžu zakrýt ránu, protože se mu pak špatně dýchá.“

„Nemáme nikoho, kdo by si tímhle poradil.“ Klekl k ležícímu a prohlédl odkrytou ránu, nebyla nijak velká, vstřel by čistý a infekce takhle brzy to být určitě nemohla. Zamyšleně si zamnul bradu. „Obávám se, že nevím, co s tím.“

„Musíme k němu dostat lékaře,“ naléhal Josef, ale voják zavrtěl hlavou.

„Jsou daleko a mají před sebou spousty dalších raněných. Ale myslím, že do příchodu lékaře vydrží, zdá se nemocný, ale jinak mi nepřijde, že by to bylo smrtelné. V odpověď na to chlapec zasténal a zazmítal sebou. Posadil se a zase si lehl. Opět se začal dusit.

„Musíme mu pomoci.“

„Nemáme dbát na ztráty, nesmíme se zdržovat. Měli bychom pokračovat dál. Pokud možno co nejdřív.“

„Nemůžeme ho tady takhle nechat.“ Rozkřikl se Josef, „je to ještě chlapec.“

„Je to voják. Musel s tím počítat.“ Odporoval mu muž. „Stejně jako my nyní musíme pokračovat.“

„Tak si běžte,“ Josef si odplivl, „já ho tu nenechám.“

„I ty máš povinnosti. Zaslepuje tě žal, ale tohle je válka.“ Josef se od něj odvrátil. „Tím, že tu s ním zůstaneš mu nepomůžeš. Budeš tu zbaběle sedět. To je zrada vlastního lidu.“ Voják se znechuceně otočil a odkráčel. Josef si ho nevšímal, ale věděl, že má pravdu. Nemohl mu nijak pomoci, když nevěděl, co se s ním děje. Bylo mu to jedno. Zůstane tu s ním.

„Pomoz mi prosím,“ hoch se tíživě nadechl. „Jak?“ zeptal se ho, „nevím jak.“ Odpovědí mu bylo zavrtění hlavou. „To nejde, takhle umřu. Takhle...“ přerušil ho záchvat kašle. Trvalo pár minut, než znovu promluvil. Josef mu mezitím nabídl vodu, napil se, ale hned se zase rozkašlal. „Prosím,“ řekl ztěžka a rozplakal se. Josef se na něj podíval. Na ruku mu dopadla kapka. Vzhlédl k nebi, ale to bylo až směšně čisté. Další kapka... Josef zvedl ruku a otřel si obličej, jeho ruka byla vlhká. Bylo mu to jedno. Jeho slzy byly vedlejší. Seděli tam hodnou chvíli. Chvíli to vypadalo, že už dýchá čistě, ale pak se to ještě zhoršilo. Už pomalu jen sípal. Když ho jeden takový záchvat popadl, Josef nevěděl, co dělá, ale cítil potřebu udělat alespoň něco. Pochopil, že chlapec má problém s plící. Nemohlo to být krvácení dovnitř, protože v ústech neměl krev. Potřeboval do plic dostat vzduch. Opatrně přiložil prsty k ráně a trochu víc ji rozevřel. Chlapec vykřikl a začal vzlykat ještě víc. „Bolí to...“ řekl, „tak strašně to bolí.“

„Promiň, ale dýcháš.“

„Bolí to,“ opakoval, „všude! Všude to bolí.“ Podíval se na Josefa, oči zastřené bolestí a ještě něčím, co Josef nedokázal pojmenovat. Zazmítal se a zvedl paže ze země. Snažil se servat si uniformu, drásal si hrud', ale Josef mu jemně přitlačil ruce k zemi. Chlapec se zklidnil. Vypadalo to, že omdlel, ale vzápětí na Josefa upřel modré oči.

„Umírám...“ konstatoval hořce. Josef to nepotvrdil, ani nevyvrátil. Smutně se na něj díval. Hoch natáhl nosem vzduch a začal se dusit. Plakal. „Nechci umřít,“ řekl vyděšeně, „Já se snažil být statečný, ale bojím se. Prosím, já se tak strašně bojím,“ jeho vzlyky otřásaly s celým tělem, čímž si způsobil ještě větší bolest. Josef se otočil, zatlačil slzy a pohlédl zpět.

„Není čeho,“ řekl a snažil se, aby to znělo povzbudivě. „Postarám se o tebe, než se naděješ bude ti líp.“ Ta lež mu snadno sklouzla z jazyka. Bylo to dítě a on ho nechtěl děsit pravdou, kterou stejně oba znali. „Určitě se zase uvidíme, počkáš na mě. Neboj, bude ti líp,“ zopakoval. Chlapec na něj upíral zrak, přestal plakat. Jak tu tak ležel zraněn, se smrtí na jazyku, už v něm Josef neviděl chlapce, ale dospělého muže.

„Lháři,“ pronesl a znovu se začal dusit. Pak se přestal hýbat. Josef se k němu vrhl a sáhl mu pod krk. Nahmatal tep a oddechl si. Jenom omdlel. Úleva z něj rychle spadla, když muž ve spánku lapal po dechu. Nemohl dýchat, nasával vzduchu, ale žádný nevydechoval. Josef vyděšeně sledoval jeho počínání a z náhlého popudu popadl nůž, který předtím odhodil na zem. Dech raněného přestal úplně a tvář se zklidnila. Josef udělal jedinou věc, která ho napadla. Přiložil nůž k hrudi a opatrně vedle vstřelu udělal další díru. Vzduch se přeci nějak musí dostat ven, myslel si zoufale. Ale bylo pozdě, hrud' se naposledy zvedla a na své místo už se nevrátila. Josef vykřikl a vrhl se k chlapci. Byl však bezradný, nemohl udělat vůbec nic. Byl mrtvý.

Josef dosedl na paty a pozoroval tělo přes závoj slz. Nepohnul se snad celé hodiny, když mu došly slzy, jen seděl a prázdným výrazem hleděl na chlapcovu hrud'. Doufal, že se zvedne, že se hoch rozkašle. Marně.

Neviděl lékaře, kteří se nad tělem sklonili, zavrtěli hlavou a vydali se pomoci dalšímu. Neviděl muže, kteří mrtvolu zvedli a odešli. Hleděl do prázdna, dokud mu na rameno nedopadla čísi ruka. Vzhlédl. Díval se na něj voják, se kterým se předtím pohádal. „Vyhráli jsme,“ řekl Josefovi a ten potřásl hlavou. Mátožně se postavil a přijal rámě, které mu voják nabídl. Nechal se odvést pryč. Když ulehl v bezpečí na lůžko, teprve si uvědomil, že ani neví, jak se chlapec jmenoval.

Kapitola 10

„Dobrou chuť,“ řekl muž před ním a podal mu chleba, Josef ho uchopil a s chlebem v jedné a borščem v druhé ruce si šel sednout. Hladově hltal pokrm, pořádně si ukousl chleba a spokojeně zamručel.

Ucítil, jak se mu v žaludku rozlévá teplo z boršče a přál si tu mít k jídlu nějaké dobré pivo místo vody, kterou měl před sebou. Pokrčil rameny, nemohl si stěžovat.

Před pár měsíci konečně dorazili k ruským bateriím, ke kterým byli přiděleni. Uběhlo něco přes dva měsíce od bitvy u Zborova, když je sem poslali. Po dobytí víc jak tří linií zákopů se československá střelecká brigáda zastavila. Po krátké době pak byli vystřídáni ruskými jednotkami. Oni se tedy z fronty stáhli. Když potom přišel velitel se zprávou, aby odeslal k velitelství dělostřelecké brigády vojíny, hodící se k řádové službě dělostřelectva. Nejdříve vybírali podle zkušeností, takže nebylo divu, že mezi vybranými byl i Josef. Zbytek tvořili dobrovolně přihlášení. Patnáctého září se vlakem vydali na cestu k ruským jednotkám. O den později byla uspořádána přehlídka a muži byli přiděleni k jednotlivým bateriím. Nyní jeho místo bylo tady v 1. dělostřelecké divizi.

Vedle něj na lavici usedli dva muži, s kterými se během času spřátelil. Oba s miskami v rukou. V tichosti jedli. Josef se, po nešťastné události u Zborova, držel stranou ostatních. Trávil s nimi čas a smál se společně s ostatními muži jednotky. Hrál karty, mluvil s nimi, ale stále si držel odstup. Tedy, než potkal tyhle dva. Jednou je slyšel se hádat, urovnal jejich spor a přinutil je, aby se usmířili. Oni mu pak nedali pokoj a Josef si teď vůbec nestěžoval. Nebylo tak špatné mít zase někoho bližšího. Obával se, že je opět ztratí, jako přátelé před nimi.

„No teda, to mi ale moc pomohlo,“ prohlásil jeden z nich a důkladně prázdnou misku vytřel chlebem. „Dal bych si ještě,“ pokračoval a hladově pošilhával po přídělích svých dvou kamarádů. Smutně se odvrátil, když zjistil, že oba už své jídlo taktéž snědli. Josef se usmál, muž se jmenoval Jaroslav.

„Nech toho Jardo. Víš, že my jsme rádi, že něco sníme stejně jako ty.“ Poznamenal druhý, jmenoval se Josef.

„Nech si toho ty Pepo,“ aby je Jaroslav odlišil, rozhodl se jednomu říkat Josef a druhému Pepa. Josefové s tím souhlasili a Pepa už se nepředstavoval jinak. „...Já mám hlad.“ Josef je jako vždy jen tiše pozoroval. Nemluvil moc, ale Jarda většinou obstaral veškeré mluvení sám, s malou pomocí Pepy.

„A hlad mít budeš až do večera.“

„Chtěl bych si zase jednou pro změnu nacpat žaludek k prasknutí.“

Měli za sebou několik dalších bojů, žádný zdaleka tak průlomový jako „Česká bitva“, tak Jaroslav říkal bitvě u Zborova. Josefovi to u dělostřelectva vyhovovalo mnohem víc než v otevřené bitvě. Na dělo byl víc zvyklý, i když mu trochu trvalo, než si během výcviku vzpomněl, jak ho obsluhovat. Oba jeho kamarádi většinou obsluhovali stejné dělo jako on, jen výjimečně je rozdělili, v situacích, kdy to bylo třeba.

„Hezká představa,“ poznamenal Josef, „to by se mi líbilo.“

„No já vám nevím, vždyť se tu taky docela najíme.“ Odporoval Pepa.

„Ale Pepčo ty s tvým malým žaludkem... My velcí, silní chlapy potřebujeme živiny.“ Opravdu, Josef s Jaroslavem byli každý zhruba o hlavu vyšší než Pepa a často si ho za to dobírali.

„Já si alespoň furt nestěžuju, na rozdíl o velkého, tlustého Jaroslava.“ Jmenovaný se zamračil.

„Chceš změřit síly? Já ti ukážu, co velký tlustý Jaroslav dokáže,“ rozhořčeně mával ve vzduchu lžící.

„Hoši, hoši, vy jste hrozný,“ vrtěl hlavou Josef a s pobavením si kroutil knírem.

„Hlavně, že pan nestranej je v pohodě, vid' Pepo?“

„Jo, taky nevím, kde to bere. Jedinnej hroznej seš tu ty.“ Pepa se rychle zvedl, a tak tak uhnul pohlavku. Se smíchem se odebral pryč. „Já si tě najdu,“ volal na něj Jarda. „Chováte se jak malý děti,“ upozornil ho Josef. „My na rozdíl od tebe,“ odporoval mu kamarád, „nejsme starý dědci, co neustále zachmuřeně sedí a přemýšlí. Na to bych neměl žaludek.“

„No dovol, já nejsem žádnej dědek.“

„Kolik, že ti je? Skoro čtyřicet? Dědku...“ Posmíval se mu.

„V tom případě jsi ty ve svých dvaceti dvou letech opravdu ještě nedomrlé, malé děťátko. Jestli mně je čtyřicet, tak ty jsi sotva vylezl ze školky.“ Vrátil mu to Josef.

„Pche...Když mě omluvíš, jdu si sehnat někoho mladšího na konverzaci. Někoho, kdo ještě nepotřebuje pleny.“

„Běž...Já si najdu někoho, kdo už nepotřebuje pleny.“

Jaroslav na něj ukázal sprosté gesto a odkráčel pryč. Josef se uchechtl. Po smrti kluka se nesmál často, ale tito dva muži ho vždy nějak dokázali rozesmát a pobavit.

Otevřenými okny se prohnal vítr a Josef se rozklepal. Shlédl dolů na svůj kabátec a prohlédl si díru, která v něm už nějaký pátek byla. Nechtělo se mu ji zašívát, protože se v stejné časem objeví další, ale teď když začalo mrznout, se rozhodl, že je nejvyšší čas. Taky si ještě dnes musí zajít pro výplatu, napadlo ho. Stejně mu bude více méně k ničemu. Dostával ubohých sedm a půl rublu, za to si sotva něco koupil. Od té doby, co nastoupil k dělostřelectvu psal často domů, neočekával žádnou odpověď, a proto ho velmi překvapilo, když mu jeden voják donesl dopis. Josef ho rozevřel a tiše ho přečetl, při čtení se mu po tvářích koulely slzy. Věděl, že je rodina v pořádku a že jsou i dobře zaopatřeni. Proto teď často psal o peníze nebo jídlo. Málokdo mu něco přišlo, ale mimo svého platu měl teď i další malý příjem. Stejně tak ta trocha potravin mu výrazně zpestřovala jídelníček, který se stále skládal z toho stejného. Stále všeho bylo málo. Povzdechl si a zvedl se. Když usedal s jehlou a nití v ruce, vůbec se mu do šití nechtělo. Takle činnost nebyla nic pro něj. Měl talent na spoustu věcí, ale šití mezi ně nepatřilo. Choval k němu určitý odpor, protože pokaždé když bylo potřeba něco zašít, trvalo mu třikrát déle než komukoli jinému. V tomhle byl machr Pepa, jenže už tenhle týden Josefovi spravoval teplé prádlo a Josef už ho nechtěl otravovat. Nezbyvalo než to zvládnout sám.

Přišla zima... Měli před sebou krušné chvílky, protože sníh k nim toho roku byl zvláště krutý. Josef se vzdal teplého prádla, aby mohl vlastnit tělohrejků a vatované kalhoty. Přišlo mu, že je v tom tepleji, ale i tak se často třásl zimou. Nebyli nikde v bitvě, nacházeli se ve městě a vojáci za to byli neskutečně vděční, protože se dala zavřít okna, aby studený vítr zůstal venku, daleko od mužů. Ne vždy to bylo úplné a závany větru častokrát pronikly skulinami a naplnily místnost chladem. Obytné prostory se vždy rychle zadýchali a zahřáli velkým počtem těl, takže se chlad dal snést. Venku denně zuřily sněhové bouře a cesty a bojová pole zapadaly sněhem. Mužům tedy nezbývalo než se krčit uvnitř v těsných prostorách. Cesty mezi budovami se denně prohrnovaly, ale stejně se nikomu nelíbilo, když musel opustit své ubytování, aby si došel vyslechnout rozkaz, vzít výplatu nebo dojít na jídlo. Bylo pár takových, kteří na jídlo chodili jen jednou denně, protože kuchaři sídlili nejdál od ubytování a jim se nechtělo se tam dobývat skrze závěje.

Většinu z nich spíš zabíjela nuda. I na podzim, kdy nebyl problém být venku, když nebyli v poli, neměli většinou co dělat. Teď to bylo stokrát horší, protože byli zavření uvnitř s nulovými možnostmi. Většinou hráli karty, kostky nebo si jen povídali. Nejlepší bylo, když někdo přišel s novým nápadem, hrou nebo činností.

„Nu, takhle mi to docela vyhovuje,“ prohlásil Josef.

„Kéž bychom to mohli takhle dělat furt. Už mi umírají ruce.“ Stěžoval si Pepa vedle něj, opřený o lopatu.

„Na druhou stranu, když tu budeme stát delší dobu, tak to taky nebude nic příjemného.“

„Mně by to asi ani nevadilo. Slyšel jsem, že smrt umrznutím je jedna z nejpříjemnějších. Rozhodně lepší než, se k smrti unudit tam vevnitř. Už ani karty mě nebaví, jídlo máme furt stejný a jsem z toho už fakt otrávenej.“

„Ještě jsi zapomněl říct, že nám došel tabák.“ Pepa zasténal, „pravda to zapomněl. Takže fakt díky, že jsi mi to musel připomenout. Nemám co kouřit, žvýkat a už ani s Rusama nemůžu měnit, když nemám, co na výměnu.“

„Hej vy dva,“ ozval se za nimi ostrý hlas, „co tu postáváte, ten sníh se sám neodháže.“ Oba se poslušně napřímili a začali znovu prohrnovat cestu. Oba je pálily ruce, ale ani jednomu nebyla zima. Rychle pokračovali v práci a určený úsek byl za chvíli volný. O necelý týden později začalo pršet...

A pršet nepřestalo. Voda se lila z mraků a nevypadalo to, že by někdy chtěla přestat. Josef s přáteli toužebně vzpomínali na snůh. Člověk venku trochu pomrzl a uvnitř se zahřál, ale teď když někdo vyšel ven, musel pak sušit oblečení minimálně další celý den ne-li víc. Nikdy by neřekl, že bude tak otráven deštěm, ale teď měl pocit, že bude pršet, dokud voda nevyplaví úplně všechno. Počasí si s námi nepěkně hraje, myslel si.

Když konečně po týdnu trvalého deště vysvitlo slunce, mělo sílu. Dešťová voda úspěšně smyla veškerý snůh a slunce se teď zase snažilo zamést stopu po dešti. Asi den se mu to úspěšně dařilo, vzápětí zase začal padat snůh, ale jenom do určité míry. Závěje a sněhové bouře už byly minulostí.

Konečně se po pár měsících měli přesunout, nejdřív odešel čtvrtý pluk, který s nimi v Polloném dosud přebýval. Teď měla být řada na nich. Ale zatím to zdaleka na odjezd nevypadalo. Situace se zhoršovala, realizování odjezdu se ukázalo být obtížnější, než se předpokládalo. Němci se blížili. 3. baterie začala své vagony připojovat k projíždějícím vlakům, aby se postupně mohli přemístit všichni. Když konečně nastal den odjezdu, vojáci jásalí. Nasedli do vlaku a vystoupily o několik set kilometrů dál v Berdičevě. Tam spojili jednotlivé vagony do jednoho vlaku. Tímto způsobem postupovali. Stahovali se dál a dál od hranic až dojeli do Bachmače. Měli časem jet ještě dál. Všeobecně se vědělo, že je žádán přesun dobrovolců do Francie. Převážně jako podpora, ale taky aby se nemíchali do sporů Ruska. Jejich oddíly měli nyní na starosti bolševici a ani ti je ve své armádě nechtěli, ačkoli jejich vlastní lidé odmítali bojovat. Josef doufal, že odjezd do Vladivostoku a do Francie přijde co nejdřív, tady už neměli pro co bojovat a rozhodně je nynější vládci neměli v lásce.

Proto když se dozvěděli, že se přesun v nejbližší době konat nebude, dost je to rozhodilo. Němci postupovali stále rychleji a nikdo je nezdržoval. Bolševici raději utíkali, než aby bojovali. Josef věděl, jak je Bachmač důležitý, kvůli jeho větevní důležitých tratí. „Nejspíš nás čeká boj,“ svěřoval se přátelům o své obavy. Jako podpora přijel třetí praporek 6. pluku. Ti následující den dostali za úkol zjistit, jak jsou nepřátelé daleko a strhnout most s železnicí, aby se jejich postup zpomalil. První skupina byla posílena dalšími muži pod velením štábního kapitána Jungera, v ní i Josef.

Byl zjištěn další postup nepřítele, a tak se skupinka přesunula do stanice Makošina, kde se nacházel onen most. Proti zničení mostu zasáhli bolševici, a navíc skupinka zjistila, že

nemají dostatek výbušnin. Most teď stál dál, tak alespoň spálili nedaleký menší most u stanice Měny.

O den později se začalo střílet. Nebyly tu zákopy, takže se museli krýt za kameny, kmeny a budovami. Josef doufal, že potyčka bude rychlá. Měl pravdu. Po pár minutách přiběhl Junger a volal, „Je jich moc, to nezvládneme, stahujeme se,“ snažil se překřičet výstřely. Začal tedy ústup. Cestou se vojáci snažili co nejvíc ničit železnici a jejich ústup provázela palba z děl. Josef už předtím nad obsluhou děl protáčel oči, ale teď to bylo ještě horší. Samozřejmě to byla bolševická děla s jejich vlastní obsluhou. Ale oni nebyli ani schopní pořádně zamířit. Josef měl pocit, že střílí jen aby se neřeklo a rány nemají žádný vliv. Naštěstí se brzy dostali z dostřelu a bezpečně přešli přes řeku na její jižní břeh. Ještě toho večera psal kapitán dopis do Bachmače s žádostí o podporu. Ta přišla, spousty vojáků v čele s kapitánem Kadlecem. Muži s sebou měli jen lehkou výbavu a noc byla chladná, takže se nikdo z nich příliš nevyspal.

Další den ráno se Kadlec s předsunutou skupinou přesunul do Česnokovky. Zbytek mužstva je následoval, společně s jedním, dělem vybaveným vlakem.

Když Josefova skupina dorazila až k Doči už kolem probíhal boj. Junger se jako první vrhl do boje a všichni okolo ho následovali. Němci se začali velmi rychle stahovat, a to jen podnítilo horlivost Čechoslováků. Už měli nádraží a skoro polovinu vesnice obsazené, když se Němci začali vzpamatovávat, Josef věděl, že jim nejspíš došlo, jak velkou mají ve skutečnosti přesilu a začali se bránit. Za chvíli mezi bojující muže zasáhl kulomet. Na střechách a vyvýšeninách měli množství takových zbraní, a ještě jejich střelbu podporovala děla. Josef si pomyslel, jaká je to ironie, že nepřítel má děla plně pod kontrolou a viditelně mu pomáhají, zatímco jejich bolševická podpora byla stále úplně k ničemu, Josef měl tendenci se rozeběhnout k vlastním dělům a ukázat neschopným bolševikům, jak se to dělá.

Probíhal mezi domy o vyhlížel nahoru a hledal obsluhované kulometry. Zjistil, že se dost vzdálil od své jednotky. Vtom se vedle něj zjevil kapitán Kadlec a další čtyři muži se zbraněmi v rukou, jeden z nich lehce krvácel. „Potřebuji muže,“ začal kapitán, „kteří zneškodní ty zatracené kulometry. Takhle se dál nepohneme. Ty, sežeň si někoho a vydejte se k...“ Uprostřed věty se zarazil a následně upadl na zem, kde zůstal ležet. „Do háje,“ zaklel jeden z okolo stojících vojáků a všichni se okamžitě přitiskli k výklenku ve zdi. Kapitán na zemi sebou občas škubnul.

„Viděl někdo, kam ho zasáhli?“ zeptal se Josef.

„Mám pocit že do hlavy, ale to by se asi nehýbal.“ Jako by to slyšel, se Kadlec přetočil a jim se naskytl pohled na krvavou ránu na tváři. Kolem nich se prohnala velká skupina vojáků a Josef ve vůdci poznal svého štábního kapitán. Ten se zastavil a zhrozenně se podíval na těžce raněného Kadlece. Pak obrátil svůj pohled na Josefa a muže okolo.

„No, co stojíte? Pokračujeme, musíme je odsud vypudit.“ Mávl rukou a všichni ho poslušně následovali. Útok se táhl dlouho do odpoledne. Postupně se jim povedlo zatlačit Němce dál, Ti při útěku odhazovali zbraně a torny, kterých se českoslovenští vojáci ihned chopili. Na druhou stranu útočné skupiny se postupně rozpadaly a míchaly. Josef se stále držel kapitána Jungera, ale většinu mužů kolem sebe nepoznával a známé tváře občas zahlédl daleko od nich mezi domy. K večeru jim velitel zavelel ústup. Měli velké ztráty, zvlášť co se vedení týkalo. Pomalu a organizovaně se stáhli zpět ke stanici Česnokovka.

Další den se odehrálo jenom pár přestřelek a pak jim přišla posila. Josef a ostatní dosavadní muži byli přesunuti i se štábním kapitánem do zálohy. Stáhli se a uchýlili se mimo boj. Večer jim bylo oznámeno, že do Bachmače konečně dorazili bolševici a oni tedy mohou Bachmač opustit a přesunout se vlakem pryč.

Josef, Pepa a Jaroslav seděli vedle sebe v trávě vášnivě debatovali.

„Já si myslím,“ říkal zrovna Pepa, „že neodjedeme. Nás nenechají, vždyť jsou úplně neschopní.“

„Takhle zněla domluva,“ navázal na něj Josef, „Budeme Bachmač bránit, dokud sem nedorazí. My musíme do Francie a pokud tu zůstaneme, tak bychom se tam taky nemuseli nikdy dostat.“

„No domluva takhle znít mohla ale ti, když si něco usmyslí, tak se toho jen tak nezbaví. My se teď hlavně musíme dostat do Bachmače, přestává se mi to tady líbit. Celý den kopeš zákopy, lítají nad tebou letadla a ty se bojíš, že ti něco spadne na hlavu a nemáš z toho vůbec nic, protože oni to ani nedokážou ocenit.“ Čítil se Jaroslav. Josef se nadechl, aby mu sdělil, že by měl zůstat optimistický, ale Jarda mu nedal příležitost... „A navíc nám nedají ani pořádně najíst. Slibují, jak nám všechno dají, municí, maso, chleba, ale zatím z toho nemáme nic. Takhle to přeci nejde. Josefe říkej si co chceš, ale souhlasím s Pepou. Taky si myslím, že nás jen tak nechají odjet.“

„Já si to upřímně myslím taky. Nebo se budou snažit nás tady všelijak udržet. Ale furt tak jako doufám, že se dostaneme pryč co nejdřív. Budeme muset věřit, že pokud budou proti odjezdu, naši velitelé je zvládnou. Slyšel jsem, že má přijet Čeček, ten chlap je schopný všeho. Rozhodně víc než oni. Kdyby celé obraně velel on, tak by to měli zvládnout. Mohl by se za nás přimluvit.“ Řekl Josef s nadějí v hlase.

„Nech Čečka Čečkem, to jsou jenom zvěsti. Každopádně pokud budu muset strávit ještě jednu noc tady v tom blátě, tak se neznám.“

Ráno je čekalo nepěkné překvapení. Vlak, který je měl ještě před svítáním dopravit pryč tam nebyl. Museli čekat další tři hodiny, kdy se poblíž bojovalo. Když na stanici dorazila unavená skupina poručíka Homoly všem svítla naděje. Následně je ale podporučík Vobrátilěk, který velel nové čerstvé skupině, nasadil zpět do boje. Sám se svou skupinou se přesunul jižněji, kde ho bylo více potřeba. Čekalo je dopoledne plné neustálé námahy. Zem byla stále blátivá, protože několik nocí po sobě pršelo a mužům se přes ni špatně chodilo. S Vobrátilěkem dorazili i bolševické skupiny. Ti byli zcela šokováni prudkým nástupem Němců a brzy se začali obracet na útěk. Josef a jeho přátelé nad tím jenom kroutili hlavami.

„Tak nevím, jestli se jim smát nebo se na ně zlobit,“ vrtěl hlavou Pepa a oni mu dali za pravdu.

„Je na ně skutečně zoufalý pohled,“ souhlasil Jaroslav.

Krátce po poledni přijel vlak. Společně s další podpurným praporem dorazil i poručík Čeček, když ho Josef zdáli uviděl, podíval se na Jaroslava a pozvedl obočí. „Vidíš? Co jsem říkal, ten člověk vyřeší všechno.“

Podpora nových mužů byla znát. Unavení bojující vojáci jen přivítali posily, teď se jim dařilo zase o něco lépe. Bohužel to tak platilo jen na levém křídle a středu. Pomalu tlačili nepřítel, Němci si ale nenechali nic líbit. Poznali, že pravé křídlo už pálí z posledního a měli pravdu. Josefovi a jeho bratrům docházela munice. Pršela na ně salva kulek. Nepřítel měl mnohem více mužů a již zmiňované munice. Také měli děla, Josef proklínal bolševiky, že nemají na tomhle křídle děla, protože nepřátelská palba je nutila k ústupu. Nemohli se nijak bránit a stále více utíkajících bolševiků tomu nijak nepomohlo. Čechoslováci v tom už zase zůstali sami. Když už šlo opravdu do úzkých první prapor

čtvrtého pluku pod velením Čečka se rozvinul po celé délce slabého křídla a podpořili je. Znavení vojáci se stáhli do Česnokovky, kde nasedli do vlaku. Nejnovější posily zůstaly, aby nepřítel zdržely, zatímco se budou přesouvat.

Josef ztěžka dosedl na tvrdou podlahu vlaku a měl pocit, že už nikdy nevstane. Další a další muži kolem si sedali, až byl jejich vagon úplně plný. Josef se rychle rozhlédl a úlevně vydechl, když spatřil oba své kamarády naživu a jen s pár škrábanci. Na to, aby k nim došel, však neměl síly. Zdálo se, že i oni ho zahlédli a přes odpočívající vojáky se k němu vydali.

„Jsi v pořádku?“ zeptal se starostlivě Pepa a Josef se pokusil o úsměv. „Naprosto,“ odpověděl.

„Jsi si jistý vypadáš nějak pobledle,“ přidal se Jaroslav a Josef se zamračil.

„Nic mi není. Jsem jen unavený, zkuste si několik hodin bez přestávky bojovat a uvidíte jaké to je.“ Oba muži se na sebe zmateně podívali, udiveni tónem Josefova hlasu. Teprve potom jeden z nich ukázal Josefovi na paži. „Jsi zraněný.“ Josef udiveně shlédl na svou ruku a zjistil, že je to tak. Z kůže mu koukal kousek kovu a kolem něj protékala krev.

„Počkej,“ zadržel ho Pepa, když si Josef chtěl úlomek z rány vyndat, „ošetřím ti to.“ Poklekl vedle něj a něžně uchopil ruku. Obrátil se na Jaroslava, „Máš vodu?“ ten okamžitě sáhl k opasku a podal Pepovi svou čturu.

Oblil ránu vodou, aby smyl krev. Připravil si kus čistého obvazu, který měla většina vojáků u sebe pro případ nouze a bez varování odštěpek vytáhl. Josef vykřikl a z rány se vyvalila krev. Pepa okamžitě obvaz přiložil k paži a pevně stiskl. Bílé plátno rychle nasáklo krví a zbarvilo se doruda. Jaroslav položil Pepovi ruku na rameno a podal mu svůj obvaz. Po pár minutách ránu odkryl, kouskem navlhčené látky otřel a znovu obvázal čistým obvazem. Pepa zvedl ze země, kam ho předtím hodil, úlomek a prohlédl si ho. Mohlo to být cokoli, kousek výbušniny nebo jen nějaký odlétnuvší kus barikády. Nevypadal moc čistě, ale nechtěl své přátele znepokojovat myšlenkami na možnou infekci.

Než Pepa Josefa ošetřil přiblížili se k Bachmači. Když vystoupili venku už se smrákalo. Bylo jim řečeno, aby si pobrali své věci a co nejdřív se odebrali do vlaku, který je odveze pryč. Tak také učinili a netrvalo dlouho a Bachmač a bitva kolem něj byli daleko za nimi.

Kapitola 11

Trvalo, než konečně dojeli dostatečně daleko od bojů a mohli z vlaku v klidu vystoupit. Přestávky nebyly nijak dlouhé, vždy na chvíli vystoupili, strávili ve stanici den či dva a zase byli na cestě. Sem tam je potkal nějaký zádrhel a oni se museli vypořádat s bolševiky nebo neochotnými Rusy ale nikdy nic, co by nevyřešili. Jeden takový střet na ně čekal v městě v srce Ruska jménem Čeljabinsk. Bylo jim známo, že v tom městě drží jako zajatce víc jak deset dobrovolců. Prý kvůli nějaké potyčce, kterou tam vyvolali. Když to zjistil jejich důstojník, zuřil, nejdřív nadával na zajaté muže, že si nedali pozor a zlynčovali nesprávného člověka a pak na tamější úřady, že je drží v zajetí. Josef byl náhodou u toho a jal se veliteli, co nejrychleji klidit z cesty, když začal házet nábytek po vagonu. Když se konečně trochu uklidnil pohlédl na Josefa, který mu předtím podával hlášení a nařídil mu, „zařídíš, aby byli muži připravení...“ odmlčel se a když se Josefovi ticho zdálo až příliš dlouhé, nesměle se zeptal. „Připraveni na co, pane?“ Velitel na něj upřel zlověstný pohled, „budeme dobývat město.“

O pár hodin později se jejich vlak neúprosně blížil k městu a muži byli připraveni na boj. V jejich vagonu jich bylo mnoho, všichni vyzbrojení a nedočkaví. Josef seděl v rohu a nepřítomně hleděl do prázdna, teprve když vedle něj dosedl Pepa, zvedl hlavu.

„Už mě ty věčné boje unavují,“ stěžoval si. Josef neodpověděl, jen kývl. „A ty jsi poslední dobou taky nějaký zamklý.“ Odpovědí mu bylo pokrčení ramen a teprve po chvíli se ozval, „Jsem unavený, tak nemám úplně náladu na plané řeči,“ řekl Josef omluvně.

„Však to je to, co právě povídám, taky už jsem utahaný jak pes a ani po spánku se líp necítím. Vůbec bychom tu neměli být.“

„Chybí ti tvá měkká postel?“ zeptal se Josef s pozvednutým koutkem.

„Tak jsem to nemyslel. Neměli bychom být tady v tom v vlaku, tady v té zemi. Máme být dávno jinde a pomáhat našim krajanům. Tady vedeme jen nevýznamné boje, zatímco ve Francii se stále vedou bitvy o naši zem. A teď se ještě ženeme do další, místo směřování pryč.“

„Dovol, abych ti připomenul, že tou tratí a tím městem stejně bychom stejně museli projet, je to nyní jediný způsob, jak se odtud dostat.“ Chvilí jeli mlčky, pak se Pepa otočil, „ty Josefe? Máš doma někoho? Čeká na tebe někdo?“ Josef zaražen nečekanou otázkou, okamžik hledal slova. „Mám, manželku a dvě malé nevlastní děti. Proč se ptáš?“

„Jen mě napadlo, co budu dělat až dorazím domů. Sousedé už se za tu dobu určitě několikrát vyměnily, manželku ani děti nemám, otec zemřel už dávno a matka trpěla Alzheimerem už když já jsem odcházel, takže pokud je naživu, tak si mě stejně ani nevybaví. Jediným člověkem, kterého mám je moje sestra a s tou jsem nikdy nevycházel dobře. Pokud tu zemřu, dnes, zítra nebo za týden, nebude nikdo, kdo by mě oplakával. Nikdo, kdo by na mě vzpomínal a říkal, jak moc mu chybím. Tak si říkám, pro co vlastně bojuji. Nač jsem tu, když na mě nikomu nezáleží.“ Oči se mu leskly. Josef muže vedle sebe objal, pevně a bratrsky, útěšně, přesně tak jak si přál, aby někdo objal jeho, když měl temnější chvíli. Když se od kamaráda odtáhl upřeně se mu zahleděl do očí.

„Máš mě, máš Jaroslava. Oběma nám na tobě záleží, vždy nám dokážeš zvednout náladu a projasnit den. To není zbytečné, bez tebe bych se s vámi nikdy nezačal bavit, to ty jsi mě tehdy vytrhl z mého truchlení. Nebýt tebe stále bych se utápěl v chmurách.“ Pepa se maličko usmál. Josef věděl, že nejhorší splín je pryč. Muž vedle něj se zvedl a vřele ho poplácal po rameni, Josef nepatrně sykl. Přinutil se k povzbuzujícímu úsměvu a sledoval odcházejícího přítele s obavami. Klidně se může stát, že je něco rozdělí. Nějaký boj, cesta nebo nemoc, mohlo se stát cokoli. Před očima se mu objevily mžitky a on rychle zamrkal, aby je zahladil.

Kapitola 12

Pepa došel až k Jaroslavovi a posadil se vedle něj. Jeho přítel na něj zvesela pohlédl.

„Tak už jsi připravenej?“ zeptal se. Pepa si povzdechl, Jaroslav si nikdy nedělal starosti, když šlo o boje. Jakýkoli střet vítal jako rozptýlení a zábavu. Pepa však tyto jeho pocity nijak nesdílel, jak právě řekl Josefovi, bál se. A čím déle se jejich pobyt mimo domovinu prodlužoval, tím větší jeho strach byl.

„Ale jo, akorát Josef mi přijde trochu nesvůj.“

„Ani se mu nedivím, tolik námahy a ono i to věčný ježdění vlakem jen únavný.“

Netrvalo dlouho a byl čas vystupovat. Pepa pobral potřebné věci a vykročil z vlaku ven. Do očí ho udeřilo světlo a on na malou chvílku oslepl. Když se rozkoukal spatřil před sebou pár budov a několik cizích lidí postávajících kolem. Z vlaku mezitím vystoupil i jejich velitel, zavelel v pochod a všichni vojáci se rozešli v zástupech do města. Místní nijak velký odpor nekladli. Jedinou překážkou tedy byla malá strážní posádka, se kterou si hladce poradili. Většina města už byla obsazena a zbývalo už jen dobýt muniční sklad, ve kterém byli zajatci schovaní, jak se dozvěděli od jednoho z nepřátelských mužů. Potyčka byla krátká, Josef s Pepou stáli vedle sebe a kryli jeden druhému záda, Jaroslava Pepa nikde neviděl, ale předpokládal, že se přidal k rabování zásob ve městě.

„Pozor,“ vykřikl Josef a Pepa se rychle sklonil, když na něm zasvištěla hlaveň zbraně ve snaze omráčit ho. Josef muže dvěma údery poslal k zemi a Pepa se na něj děkovně podíval. Rozhlédl se kolem sebe. Bylo dobojováno, sklad se zrovna otevíral a on sledoval, jak do něj vstupuje několik mužů jako hlídka v případě, že se uvnitř ukrývají další obránci. Žádné rány, ani jiné hlasité zvuky se však nezvaly. Otočil se a pohlédl na přítele vedle sebe, usmál se. „Tak jsme to přeci jenom zvládli,“ pronesl radostně. Očekával stejně

nadšenou odpověď. Jeho bratr na něj však hleděl spíš vyděšeně. Pokusil se o úsměv, vyšel z toho však jen bolestný škleb. Vzápětí se Josef sesunul k zemi, kde zůstal bez hnutí ležet.

Pepa se k němu vrhl. Museli ho zranit a on si toho nevšiml. Rychlým pohledem přelétl jeho hrud', hlavu i končetiny, ale uniforma byla všude celistvá a krev nikde neprosakovala. Pepa cítil narůstající paniku. „Lékař,“ volal zoufale, „potřebuji tu lékaře.“ Nějaký voják nedaleko něj to slyšel a jal se hledat v okolí volného medika.

Josef na zemi zasténal a Pepa pocítil malou úlevu. Je naživu, pomyslel si. Ale nějaký hlásek vzadu v mysli mu šeptal, že to nemusí trvat dlouho. Napadlo ho, že přece musí někde být raněný. Sundal mu tenký kabát a opět se rozhlédl po těle. Jeho oči spočinuly na stále obvázané ruce, kam ho zranil úlomek. Možná, napadlo ho a rychle rozvázal obvaz. Do nosu ho udeřil odporný zápach a teprve potom se mu naskytl pohled na mokvající žlutorudou ránu. Paže v tom místě byla tak nateklá, že byla dvakrát větší než její zbytek. Pepovi se nahrnuly slzy do očí. Věděl, co to znamená. Teprve teď mu všechno začalo zapadat do sebe. To, jak Josef nosil kabát i když už bylo skoro léto a stěžoval si, že je mu zima. A Pepa se mu vysmál, že nic nevydrží, *proboha*. To, jak často odcházel na záchod s nevolností. A dnes ráno Pepovi řekl, že je unavený.

Nedalekou louží rozvířily čísi boty. Vedle něj si dřepł bíle oděný muž a něco řekl. Pepa se na něho nechápavě podíval a uvědomil si, že úplně vytěsnil okolní svět.

„Co se mu stalo?“ zopakoval lékař svoji otázku.

„Je to pár dní, už určitě víc než týden. Zranil se, ale vypadal v pořádku,“ *nevypadal, jen sis toho nevšiml*, „my... mysl... myslím, že to bude otrava krve.“ Lékař stroze kývl a naznačil svým pomocníkům, aby nemocného naložili. „Ještě uvidíme, musím ho vyšetřit někde v klidu,“ rozmáchl rukou, aby dal najevo, že tady na ulici mezi domy se mu nehodlá věnovat. Pepa se odhodlával k otázce. Lékař se už měl k odchodu, „Dokážete vyléčit otravu krve?“ zeptal se a moc se snažil, aby se mu netřásl hlas. Medik se zamyslel, „Záleží. Jestli je to tak jak říkáš, tak má otravu v sobě už pár dní, což znamená, že měla čas se rozšířit. Nedokážu to říct, dokud ho pořádně neprohlédnu, pak se uvidí.“ Nečekal na odpověď a urychleně odkráčel.

V místnosti bylo neuvěřitelné horko. Pepa měl pocit, že se za chvíli upeče. Na něm teď ale nezáleželo. Josef ležel v posteli, přikrytý tenkou dekou, ztěžka dýchal a občas sebou

škubl. Jaroslav na něj hleděl naprosto zdrceně. Když Josefa odnesli první, co šel Pepa udělat, bylo najít Jardu. Chvilku mu trvalo vysvětlit situaci, protože byl stále ještě v šoku. Několik dní neměli o Josefovi vůbec žádné zprávy, ptali se každý den, jestli by za ním nemohli, ale nikdo jim nevěnoval pozornost. Nyní konečně stanuli u lůžka nemocného a nebyl to hezký pohled. Se strachem o kamaráda se ptali na jeho stav. Bylo jim řečeno, že se Josef za celou dobu neprobral a stále svádí boj o život. Jeho rána byla odkrytá a jim se naskýtal pohled na zarudlou kůži. Pak je vyhodili se slovy, že je nemocného třeba znovu prošetřit, tak ať nepřekáží.

Každý týden ho chodili navštěvovat, ale žádná změna se nekonala. Kolem stále probíhali boje a oni v nich den co den bojovali, ale teď už jim na to ani nezáleželo. Neustále kolem zemřel někdo, koho znali, ale s Josefem to bylo jiné. Oni měli svou vlastní partu. Za těch několik měsíců, co se znali, si stihli vytvořit velmi těsné pouto a Pepa oba přátele považoval za svou rodinu. Jednoho dne se šel, jako vždy podívat na raněného.

„Jak to s ním vypadá?“ zeptal se lékaře, který procházel mezi nemocnými a kontroloval je. Josef v místnosti zdaleka nebyl sám, všechny postele byly obsazené, někteří ležící byli v bezvědomí, jiní byli plně při smyslech. Pepa zahlédl i několik, kterým chyběla končetina.

„Ptáte se vždy a já vám vždy stejně odpovím. Udělali jsme, co jsme mohli, teď je na něm a jeho těle, jak se s tím popasuje. Nezbývá než čekat, jestli se probere.“

„A až se probere?“ zeptal se Pepa zostrá. Už ho věčné výmluvné řeči unavovaly.

„Pak se uvidí.“

Pepa rozhodil rukama. „Čekáním ničeho nedocílíte, ten muž potřebuje pomoci.“ Teď se naštvál i doktor.

„Chlape, musíte pochopit, že to není tak jednoduché. Nejsme odborná proškolená nemocnice pro tyto případy, místní záchranné jednotky mají svých raněných nad hlavu a my děláme co můžeme. Zvládáme ošetřit zranění, vyléčit běžné nemoci. Otrava krve je něco zcela jiného. Takže pochopte, že pokud chceme něčeho docílit, musíme počkat.“ Došli až k Josefovu lůžku. Pepa jemně položil svou ruku na zdravou paži svého přítele. Zahleděl se na něj a měl pocit, že se každou chvílí rozpláče, ani nevěděl, jestli vztekem nebo smutkem.

„Já tohle všechno chápu, ale řekněte mi, proč ho tedy nepřesuneme do místní nemocnice, kde by se o něj postarali?“

„Jak jsem řekl, mají svých starostí dost a my máme vlastní.“

„Tak proč si od nich nepůjčíme doktora, jenom aby se na něj podíval.“

„Protože mají všichni moc práce.“ Mužovi očividně docházela trpělivost.

„Tak jestli...“ Pepa větu nedokončil, ucítil pod svými prsty pohyb. Shlédl dolů. Josef měl stále pevně zavřené oči. Jeho ruka se však hýbala. Nebyly to jen záškuby. Paže se otáčela a Pepa měl pocit, že se snaží někam dosáhnout a něco chytit. Prsty nahmataly jenom pokrývku, kterou pevně sevřeli. Vzápětí se z hrdla raněného vydal tichý sten. Pepa rychle pohlédl na lékaře, který už mu předtím skoro nevěnoval pozornost, a který se nyní se přiblížil k lůžku a nahmatal na zdravé ruce tep. Nakrčil čelo.

„Co to znamená?“ Pepa neodvažoval doufat. Doktor zvedl oči.

„To znamená, že se začíná probírat.“

Od Josefova úplného probuzení uběhl měsíc. Pepa u toho nebyl, ale jednou když tam přišel, měl jeho kamarád otevřené oči. Chvilí spolu mluvili. Pepa poznal, že zdaleka nemá vyhráno. Josef byl bledý jako stěna, velmi slabý a neustále spal. Lépe se mu začalo dařit teprve před pár dny. Konečně se najedl trochu více, a i když stále prospal většinu dne, vypadal lépe. Čekal je odjezd, měli se stáhnout dál, proto byli ranění a nemocní, kteří se sami nedokázali pohybovat, naložení na nosítka a odneseni do vlaku. Cesta po trati Josefově léčbě vůbec neprosněla. Neustálé kodrcání narušovalo jeho klid a otrásalo mu tělem. Spal teď mnohem méně i přes to, že stále cítil únavu, jak se svěřil Pepovi. Taky ho bolela ruka, celá zasažená paže mu ochabla a on ji sotva dokázal zvednout mírně nad lůžko. Báł se, že ji nikdy nebude moct používat, tak jako dřív.

Pepa za ním chodil, kdy mohl a nosil mu zprávy. Většinou několik dní jeli, a pak se na den někde zastavili. Cestu provázela řada potyček, protože bolševici se snažili jejich průjezd znemožnit. Po každé takové situaci se s Jaroslavem u nemocného zastavili a vyprávěli, co se dělo. Jeden takový večer nastal, když po vybojované bitvě, přišel Jaroslav podpírajíc Pepu do nemocničního vagonu. Jaroslav Pepu posadil na židli a šel vyhledat doktora. Josef otočil hlavu. „Co se stalo?“ Pepa bezstarostně pokrčil rameny.

„Nedával jsem pozor,“ zasmál se, s tváří zkřivenou bolestí natáhl nohu, aby Josefovi ukázal ránu ve stehně. „Tentokrát jich bylo víc než obvykle a my se nestihli stáhnout dostatečně rychle.“ Přispěchal k nim muž v bílém plášti s lékárníčkou v ruce. Sklonil se nad zraněním a něco si pro sebe zamručel. Jemnými tahy ránu vyčistil. Stále krvácela, tak ji přikryl plátnem a řekl Pepovi, ať ho tam drží. Zavolal na pomocníky a ti Pepu přenesli na nejbližší volnou postel.

Lékař se na chvíli ztratil, a když přiběhl zpátky, v rukou držel podivné zakřivené kleštičky. Jeho dva asistenti přidržely končetinu. Muž mu do úst vložil kus látky, který Pepa pevně stiskl zuby. „Teď to bude bolet.“ varoval ho a vnořil kleště do rány. Pepovi se tělem rozlila spalující bolest, v agonii prohnul záda a vykřikl. Většinu jeho křiku ztlumil roubík, ale stejně se k němu obrátily dvoje ustarané oči od nedaleké postele. Cítil, jak chladný kov postupuje do rány a jen prohlubuje jeho utrpení. Čelo se mu orosilo, čelisti ho bolely, jak pevně svíral roubík. Na chvíli měl pocit, že bolest ustoupila, ale vzápětí se dostavila nová vlna, ještě horší než všechny před ní. Do očí se mu nahrnuly slzy, pevně stiskl víčka k sobě. Cítil, jak se mu po noze rozlilo teplo. V první chvíli si myslel, že se pomočil, ale když ztěžka otevřel oči a shlédl dolů, uviděl všude krev. V noze mu tepalo, cítil však už jen ozvěnu předchozích muk. Otevřel ústa, aby položil otázku, ale nedokázal ze sebe vypravit ani slovo.

Doktor mezitím odložil vytáhnoutou kulku a zranění pevně stáhl obvazem. Teprve potom uvolnil provizorní škrtidlo, které mu kolem nohy zavázal Jaroslav. Pak dal Pepovi napít. Vypil celý hrnek a dožadoval se dalšího, měl tak vyprahlé hrdlo, že vypil i horký čaj, který mu byl podán. Netrvalo dlouho a začaly se mu klíčit oči. Ještě zaslechl, jak se jeho přátelé tážou, jak to s ním vypadá a vzápětí se propadl do temnoty.

Pepa se uzdravil nad očekávání rychle, z nemocničního vozu se dostal dlouho před Josefem, a i když stále kulhal, cítil se dobře. Teď, když se nemohl účastnit žádných bitev, neměl dlouhé dny, kromě mytí nádobí, uklízení a pomáhání v kuchyni, co dělat. Proto, když zastavili zůstával u Josefa po většinu doby, co jejich přestávka trvala. Během jízdy měli zakázáno raněné navštěvovat, Pepa se chtěl tomuto zákazu vyhnout a taky se mu to párkrát, kdy předstíral, že nemocným nese jídlo, povedlo a pak ve vagonu zůstal až do další zastávky, ale Jaroslav ho varoval, že to nedopadne dobře a Pepa ho taky nechtěl nechávat úplně samotného. Nechtěl, aby si připadal osaměle, aby to vypadalo, že teď

když je Josef zraněný, Jaroslav neznamená nic. Proto se moc snažil, aby Jardovi věnoval stejnou pozornost jako kdy dřív, třebaže to bylo velmi těžké, protože měl stále o Josefa obavy.

Měli ho propustit už před dobou, ale když vyšel z vozu na světlo a ušel pár kroků, skácel se k zemi s očima v sloup. To zapříčinilo, že ho nyní lékař nechtěl nechat ani vstát z postele. Josef trpěl na nedostatek pohybu. Pepa to věděl a snažil se, udržovat dobrou náladu, ale na jeho příteli byla vidět frustrace. Když měl konečně dovoleno odejít s podmínkou, že pokud se bude cítit špatně, musí okamžitě na kontrolu, už byli na místě.

Dorazili do stanice Zalary. Ta se nacházela poblíž Irkutska a tady strávili několik měsíců. Josef se pomalu začal zotavovat. Chodil, běhal, střílel. Po několika měsících, kdy byl upoután na lůžku, mu trvalo bolestně dlouho, než se začal dostávat do formy. Nejhůře na tom byla jeho zraněná ruka. Na místě, kde mu úlomek udělal malou ranku, nyní zela velká jizva. Doktoři mu ránu museli rozříznout, aby se dala lépe čistit.

Paže byla ochablá a slabá a při namáhavější činnosti hlasitě protestovala. Přesto mu těch pár měsíců, které tu strávili mu stačilo, aby nabral síly. Stejně tak Pepa, jehož noha se uzdravovala velmi rychle už neměl problém s běháním, skákáním a náročným pohybem. Měli tu klid, jejich bývalý velitel je tady opustil a oni teď byli stranou od nejhorších bojů. Po čase odjeli do samotného Irkutska, kde se na delší dobu ubytovali v kasárnách

Kapitola 13

Počasí bylo deštivé. Josef se choulil do lehkého kabátu a modlil se, aby vysvitlo slunko. Pršelo už přes čtyři dny. Jako by nestačilo, že je voda všude kolem nás, ještě na nás musí padat z nebe, pomyslel si hořce. Přešel po houpající se podlaze a rozhlédl se. Nic podezřelého neviděl, a tak se vrátil zpět na pozici. *Má smysl držet hlídky, když na nás tady stejně nikdo útočit nebude? Sakra nemá, tak proč tu moknu?* Ptal se sám sebe a otrásl se zimou. Radši bych teď byl v kuchyni. Nebo kdekoli uvnitř. Nahlas zaklel.

Byl rád, že už mu je dobře. Nejhorších bylo prvních několik dní po nalodění na palubu. Ty strávil s hlavou v kbelíku nebo vykloněný zpoza zábradlí. Když se mu útroby uklidnily a on se nemusel bát, že všechno jídlo posléze vyzvrátí, musel se zapojit do denního rozkazu.

Zpočátku na ně důstojníci brali trochu ohledy, ale s přibývajícými dny na lodi Mount Vernon, se dostávali do rázu. Nechyběli nadávky, výhrůžky, a dokonce ani tresty. Vojáci se brzy naučili neprotestovat a zachovávat disciplínu navzdory odlišnému prostředí.

Byli na cestě už přes měsíc pouze s jednou výstupní zastávkou. Zastavovali ještě v nějakém japonském přístavu, ale tam se z lodi nedostali. Spouště z nich se cesta po moři nezamlouvala, ale byl to jediný způsob, jak se dostat zpátky domů. Nebyli první transport, který se na cestu vydal. Před nimi už odjelo pár tisíc vojáků i civilistů, polovina jejich 3. pluku byla mezi nimi. Pak, teprve po uzavření příměří se sovětskou vládou, i oni konečně vyrazili z Ruska na cestu kolem světa.

Na lodi jich bylo několik set, přesto se na ně nějakým zázračným způsobem dostala práce každý druhý den. Stále bylo něco třeba. Josefovi služba na hlídce nevadila, po čase

shledal, že ho moře velmi fascinuje a bavilo ho, obhlížet a sledovat stvoření dole pod průzračnou hladinou. To se však netýkalo těchto dní. Dal by svou snídani, za možnost být někde v suchu. Už dva dny stál na stráži na horní palubě. Nečekal, že po jednom dni pozorování okolí ho bude hned čekat další, proto byl velmi překvapen, když se svou zítřejší povinností dozvěděl.

Když ho konečně přišla vystřídat další hlídka, byl promoklý na kost. Nadcházel čas večere, proto se velmi rychle odebral k polní kuchyni, kterých na lodi bylo hned několik, kde vyfasoval svůj přiděl. Posadil se zem, protože těch pár stolů, které se tu nacházely, bylo plně obsazených. Zakousl se do chleba. Doufal, že zahlédne Pepu nebo Jaroslava, ale ani jednoho z nich nikde neviděl. Teprve, když dojedl, objevil, jak se Jaroslav v jednom koutě cpe přidělem navíc.

„Kdes to vzal?“ zeptal se překvapeně místo pozdravu.

„Ahoj Josefe, taky tě rád vidím. Mám se dobře, děkuji za optání. Mám své zdroje víš.“ Zasmál se Jarda.

„Čím to, že každý tady má své zdroje, jen já se musím spokojit s tím, co mi dají.“ Číli se Josef.

„Asi si neumíš udělat ty správné konexe. Víš, stačí správně zatlačit, správně zalichotit a jde to jedna báseň. Ale když už to musíš vědět, ukradl jsem si krajíc na víc při směně v kuchyni.“

„Ty parchante. Prý konexe, to je obyčejná zlodějina,“ dloubl ho do ramene, „a mně říkáš, že si to neumím zařídit? Ty, kdyby si tě někdo všimal, tak taky máš kulový.“

„Náhodou,“ napřímil se Jaroslav, „mě si všimaj. Hlavně ženský víš, ty já přitahuju. Říká se tomu charisma.“

„Tak ty určitě. Tobě se každá ženská vyhýbá obloukem. Jen mi pověz, kdy jsi naposledy s nějakou mluvil?“ Jaroslav se zamyslel, a pak se proti své vůli začervenal. „Tak vidíš, tak mi tady nic nevykládej a radši mi dej kousnout.“ Vytrhl kamarádovi chleba z ruky a pořádně se do něj zakousl.

„A chudák Pepa nic nedostane?“ ozvalo se za jejich zády. Josef se otočil a bez váhání podal zbývající kousek Pepovi. „Chudák Pepa nemá nárok,“ zakabonil se Jaroslav a

trucovitě založil ruce na hrudi. Josef se pobaveně podíval na přítele, který ještě žvýkal zbytek večere a pokrčil rameny.

„Tobě něco přelítlo přes nos Jardo?“ zahuhlal Pepa s plnou pusou.

„Jo, vy dva nenasytí vyžírkové.“

„No dovol. Nemáš krást. Tvoji vlastní večeri bychom si sníst nedovolili.“

„To jsou kecy, jste jak kobylky. Sežerete všechno, co vám přijde pod ruku.“ Všichni tři se zasmáli a Pepa s Josefem si sedli, každý z jedné strany vedle Jaroslava.

„Jaký jste měli den pánové?“ zeptal se po chvíli ticha Pepa.

„Crčí ze mě voda, takže co myslíš.“ odpověděl mu Josef. „Zatímco vy dva jste si tu hověli v teple, já nahoře stál v dešti jak idiot.“ Jaroslav se zasmál. „Jak říká, já si tu hověl v teple, takže krása.“ Od promoklého kamaráda se mu dostalo jen pohrdavého *pche*.

O několik dní později, když konečně přestalo pršet, se začalo oteplovat. Vojáci i civilisté se schovávali ve stínu, jak jen to šlo a odhazovali teplejší svršky. Tolik potřebné tropické obleky zůstaly ve Vladivostoku, odkud loď vyrážela. Ten den zakotvili v Cristobalu a vojákům bylo povoleno vystoupit v malých skupinách na břeh. K večeru už se po městě mohli pohybovat zcela volně. Josef společně s přáteli byli dokonce na exkurzi do tamějších zdymadel a na jednom menším koncertu. Bylo to pro ně po zdlouhavé, jednotvárné cestě příjemné rozptýlení. Zůstali tam několik dní, aby doplnili zásoby a odpočinuli si. Pak se chtě nechtě všichni museli vrátit do transportu. Mířili velmi rychle domů. Jako by to osud nechtěl, dozvěděli se, že loď má nějakou poruchu a oni se musí stočit a přistát co nejdříve, aby byla závada opravena.

Proto se jim cesta prodloužila o další měsíc. Mohli opět vystoupit na břeh. Dokonce na to měli vycházkové hodiny. Nesměli používat zbraně, ani vyvolávat potyčky. Josef se snažil chovat vzorně a poměrně se mu to dařilo. Jaroslav na druhou stranu nikoho nepřekvapil, když se už v prvním týdnu dostal do bitky s jedním z vojáků, kvůli vycházce. Neměli totiž povoleno odcházet všichni najednou, mohla vždy jen část z nich a toho dne chtěli jít i všichni tři bratři. Před ně se nacpala další skupinka mužů, kteří byli ve městě už předchozí den, a tudíž by neměli mít nárok. Důstojník to ale nijak neřešil, proto vzal Jaroslav věci do vlastních rukou a velmi nelichotivě mu pověděl, co si o tom myslí. Během mrknutí okna byli v sobě. Když je jejich přátelé odtrhli a jedna skupinka se omluvila druhé, Jaroslav ještě vyplivl poslední urážku a odrážoval pryč.

Už věděli, že opravy lodi se nejspíš nedožijí. Velitelé je uklidňovali, že náhradní loď už je na cestě a ať jsou ještě chvíli trpěliví.

Nakonec se přeci jen dočkali. Chvíli trvalo, než se přemístili všechny věci, ale za tři dny od příplutí jejich nové lodi, odrazili od břehu.

Kapitola 14

Josef všude kolem sebe cítili neklid. Mužů i žen během cesty ubylo. Někteří zůstali z vlastní vůle na jedné ze zastávek, jiní nezvládli náročnou cestu a neskončili dobře. Nyní měli cíl před sebou. Včera při denním rozkazu jim bylo řečeno, že do tří dnů by měli dorazit do Terstu, což byla cílová stanice. Proto byli všichni nervózní, nedočkaví z návratu. I Josef měl hlavu plnou pochybností. Bylo toho tolik, co se mohlo během jeho nepřítomnosti pokazit. Někdo z jeho rodiny mohl onemocnět, zemřít. Poslední dopis od nich obdržel zhruba před rokem a půl a od té doby neměl žádné zprávy.

Viděl, že Pepa dost poklesl na mysli a jeho obvykle rozverná nálada byla pryč. Jaroslav na druhou stranu sršel dobrou náladou. Stále vtipkoval, usmíval se na všechny strany a jeho ironické poznámky nebraly konce.

„Až dorazíme domů, navštívím první nevěstinec, který potkám, abych si trochu to uvítání užil.“ Josef sedící nedaleko protočil oči. Takových řečí o ženách od Jaroslava už slyšel. Staly se pro něj velmi otravné, ale Jaroslav to vykládal každému, kdo ho byl ochotný poslouchat. Někteří muži s ním byli zajedno a sami vymýšleli nejapné žerty a poznámky. Především mladší, které doma nikdo nečekal, ale Josef v kroužku viděl i pár takových, o kterých věděl, že mají rodinu.

Jak se blížil konec plavby, bylo stále méně práce, loď sice musela být v perfektním stavu, ale i důstojníci s vyhlídkou domova se nechávali obměkčit a mužstvu proházela kdejaká zahálka. Proto se muži scházeli ve velkých prostorách a zkracovali si čekání klábosením. Josef na prázdné tlachy nebyl a stejně tak Pepa.

Josef se často přistihl, že jen tak hledí do prázdna a při tom úplně ztrácí přehled o čase. Často si při tom nevědomky škrábal paži.

Zavrtěl hlavou, když si uvědomil, že právě to teď dělal. Rychle spustil ruku dolů a zaregistroval, že vedle něj někdo sedí. Otočil hlavou a chvíli myslel, že má vidiny.

Usmívala se na něj známá a při tom tak jiná tvář. Chtěl něco říct, ale hlas mu zadrhl v krku. Rty muže se roztáhly do ještě většího úsměvu.

„Taky tě rád vidím Josefe,“ řekl Václav.

„Jak...kdy...co tu děláš?“ nedostávalo se mu slov.

„Nastoupil jsem, očividně stejně jako ty.“

„Ale, plujeme už měsíce, jak to že jsme na sebe nenarazili?“

„Mount Vernon je velká a myslím, že jsme nehledali. Lidé vidí jen to, co chtějí vidět. Tys mě určitě vidět nechtěl a já nečekal, že tě ještě někdy uvidím. Teprve před dvěma dny mi na tobě spočinul zrak. Představ si, že mě to tak překvapilo, že jsem upustil vroucí polévku kapitánovi na nohu. Schytl jsem za to pár dobře mířených ran,“ uchechtl se.

„Jak se sem dostal? Jak jsi se dostal odtamtud?“ Josefovi v hlavě vířily myšlenky.

„Víš, tenkrát když jsi odešel, netrvalo dlouho a našel jsem si cestu pryč z toho odporného místa. Chvíli jsem působil ve mlýně. To taky nebylo hezké bydlení, a pak jsem si hrál na uklízečku v nějakém zámožném domě. Řeknu ti, nemohl jsem si stěžovat. Sice jsem to někdy koupil řemenem nebo někdy i pohrabáčem, ale nic, co by se do pár týdnů nezahojilo a jinak tam bylo poměrně teplo a útulno. Bohatý majitel často jezdil jednat o válce a jeho milá žena potřebovala náruč, která by ji utěšila od její samoty. Pak jsem se dozvěděl o bitvě, kde bojovali jen Čechoslováci...O té jsi slyšel?“ Josef přikývl, nechtěl to nijak rozebírat. „Nedívím se,“ pokračoval Václav, „zpráva se šířila zemí jako lavina. Každý z naší země o tom věděl. Musel jsem se kousnout a odejít a kdybych nešel sám stejně by mě dřív nebo později vyhodili. No, a tak jsem chvíli bojoval. Víš v rakouské armádě jsem si toho moc neužil, tak jsem konečně taky něco dělal. Pak jsme se snažili dostat domů, a nakonec jsme skončili ve Vladivostoku,“ ukončil svou řeč.

Josef toho mnoho neřekl. Seděl a přemýšlel.

„Přijde mi to jako moc velká náhoda,“ řekl po chvíli. Václav se překvapeně zasmál. „Jako myslíš, že jsem se sem vloudil, protože jsem naprosto přesně věděl, že tu budeš?“ zeptal se nevěřicně.

„Vůbec ne. Jen říkám, že je to divný.“ Pokrčil rameny, „každopádně na tom nezáleží, jsme tu oba a za chvíli se stejně rozejdeme každý do svých domovů, a pak se nejspíš nikdy nevidíme. Osud nejspíš chtěl, abychom se řádně rozloučili, když jsme to v Rusku nestihli.

Netrvalo dlouho a loď narazila na pevninu, cesta vlakem z Itálie domů se Josefovi zdála úmorně dlouhá. Než dorazili do Prahy, čekaly je ještě dvě zastavení, na Slovensku a na Moravě. Ale většina mužstva čekala až na konečnou zastávku. Během cesty se ujistil, že Pepa i Jaroslav s ním pojedou dalším vlakem z Prahy na sever, kde se teprve rozloučí a rozejdou, ale když vystoupily z vlaku, Josef věděl, že ho čeká dát jedno důležité sbohem.

Najít Václava netrvalo dlouho. Tiše pozoroval hemžení kolem a čekal. Josef k němu přistoupil.

„Nemám rád loučení, ale myslím, že my si to zasloužíme. Slzy ode mě nečekej, přeji ti mnoho zdaru. Žij si klidný a spokojený život a nezrazuj své přátele, nevyplácí se to.“ Stará křivda ho stále bolela, přesto se na Václava usmál a podal mu ruku, druhý muž mu ji pevně stiskl. Než stihl cokoli říct, měl se Josef k odchodu. Rozešel se pryč, ale zastavila ho ruka, která ho chytila za paži. Václav pohlédl Josefovi do očí. „Mám tě rád Josefe a mrzí mě, že jsem ti ublížil.“

„Nezlobím se a věřím, že se v dobrém setkáme znovu,“ zněla odpověď. Pak Josef vyprostil svou ruku ze sevření a ztratil se v davu.

Žena se odmlčela. Vnučka zatahala babičku za rukáv. „A co se s dědou dělo potom?“

Stará žena se na dítě vlídně podívala. „Potom se dědeček vrátil domů ke své rodině, která ho bouřlivě přivítala, protože se celou dobu strachovali, že se mu něco stalo. Potom spolu žili dlouhý a vydařený život. Představ si, že dokonce dostal medaili za svoji odvahu ve válce.“

„A ty máš taky medaili?“ zeptala se holčička

„Mám schovanou tu dědovu. Víš, já tenkrát ještě nebyla na světě, narodila jsem se až o několik let později, a pak mi teprve můj táta vyprávěl ten příběh.“

„A co se s dědou stalo?“

„Víš, děda odešel. Onemocněl, ale byl s námi dostatečně dlouho, aby viděl svou vnučku.“

„Mě?“ žena se zasmála. „Tebe ne, to by byl děda už hodně starý, tvoji maminku. Odešel ve stejný rok, kdy se tvá maminka narodila.“ Holčička se nadechla k otázce a pak si to rozmyslela. Chvíli bylo ticho, ale nakonec se zvědavé dítě přeci jenom zeptalo. „Babi? Děda byl hrdina vid’?“ babička malou Marušku pohladila po vlasech. „Ano dítě, děda byl hrdina.“

Zdroje

KLECANDA, Vladimír. *Bitva u Zborova*. 1. vyd. Praha: Vojenský archiv, 1927. 189 s.

NEDOSROST, Libor. *Češi v 1. světové válce*. 1. díl. *Mým národům*. 1. vyd. Praha: Libri, 2014. 239 s. ISBN 80-7277-321-6

NEDOSROST, Libor. *Češi v 1. světové válce*. 2. díl. *Na frontách Velké války*. 1. vyd. Praha: Libri, 2014. 319 s. ISBN 80-7277-321-4

NEDOSROST, Libor. *Češi v 1. světové válce*. 3. díl. *Do hořkého konce*. 1. vyd. Praha: Libri, 2014. 299 s. ISBN 80-7277-327-5

Zač jsme bojovali [Dokumentární seriál]. Režie Milan Maryška – Jiří Reichl. Česko, 1994.

Nebát se obětí (E01)

Přepadení (E02)

Zvítězíme (E03)

Návrat domů (E04)

Rukopisy a dopisy z osobního archivu Zdeňka Škrabánka.

ŠVÁCHA, František. *Zápisky z roku 1918 „Jako dobrovolc českoslov. vojsk“*.

Památník Josefa Trnky (1915-1917).

Deník nalezený roku 2014.

Dopisy Františka Semeráda.

NOVOTNÁ, Petra. *Zahraniční odboj Čechů a Slováků za I. světové války*. Praha 2008. Bakalářská práce. Metropolitní univerzita Praha. 58 s.

Vojenský historický ústav Praha [ONLINE].

Dostupné: <<http://www.vhu.cz>>, citováno 14.7.2022